

Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen

Jaarrapport 2023

Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen

Postbus 90170

5000 LM Tilburg

E-mail:

spd@achmea.nl

Telefoon:

(013) 462 35 18

Internetsite:

www.pensioenfondsdierenartsen.nl

INHOUDSOPGAVE

Pagina

BESTUURSVERSLAG

A	Voorwoord	4
B	Bestuursverslag	6
	1. Kerncijfers	7
	2. Karakteristieken van het pensioenfonds	9
	3. Hoofdlijnen	18
	4. Pensioenbeleid	33
	5. Beleggingen	43
	6. Financiële paragraaf	53
	7. Risicoparagraaf	55
	8. Toekomstparagraaf 2024	67
	9. Verantwoordingsorgaan	68
	10. Verslag van de visitatiecommissie	73

JAARREKENING

1	Balans per 31 december	79
2	Staat van baten en lasten	80
3	Kasstroomoverzicht	82
4	Algemene toelichting	83
5	Toelichting op de balans	90
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	107

OVERIGE GEGEVENS

1	Statutaire resultaatbestemming	115
2	Actuariële verklaring	116
3	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	118

BIJLAGEN

1	Verloopstaat deelnemers	130
2	Pensioenregeling	131
3	SFDR	139

A VOORWOORD

VOORWOORD

Het negatieve beleggingsrendement uit 2022 is in 2023 weer deels gecompenseerd. Het verlagende effect van de verhoging van de pensioenen per 1-1-2023 met 9,9% op de dekkingsgraad is mede hierdoor weer grotendeels gecompenseerd en de dekkingsgraad is eind 2023 weer op vergelijkbaar niveau met de stand aan het begin van het jaar.

De voorbereidingen voor de overgang naar een nieuwe pensioenregeling voor dierenartsen in het nieuwe pensioenstelsel zijn ook dit jaar in volle gang. De besturen van Deelnemersvereniging Pensioenfonds Dierenartsen (DPD) en SPD hebben zich samen met het Verantwoordingsorgaan (VO) en vele andere stakeholders gestort op het ontwerpen van de nieuwe regeling waarvan de ingangsdatum gepland staat op 1-1-2025. Het is gelukt om het invaardossier en communicatieplan in december 2023 in te dienen bij toezichthouders DNB en AFM, een belangrijke mijlpaal.

De deelnemer stond uiteraard centraal bij het ontwerpen van de nieuwe regeling en is op verschillende manieren betrokken bij het proces. De betrokkenheid van dierenartsen bij hun pensioen is toegenomen in de aanloop naar de transitie en ook het draagvlak is gestegen. De voorgestelde opzet van de nieuwe regeling is in een Bijzondere Algemene leden Vergadering van DPD met aansluitend referendum aangenomen.

Op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen werkt SPD hard om beter aan te kunnen sluiten bij de voorkeuren van de deelnemers. Met behulp van een innovatieve methode zijn deze voorkeuren in 2023 in kaart gebracht. De belangrijkste speerpunten vanuit de deelnemers die naar voren kwamen uit dit onderzoek zijn: klimaat, mensenrechten en dierwelzijn. Het concretiseren van deze speerpunten met betrekking tot het beleggingsbeleid zal in het komende jaar vorm krijgen.

Aan het einde van 2023 heeft het SPD-bestuur afscheid genomen van haar bestuurslid Lonneke Stark na een zittingstermijn van twaalf jaar. Zij blijft haar rol als sleutelfunctiehouder risicobeheer, maar nu extern, nog uitvoeren zodat haar kennis en ervaring van risicomanagement behouden blijft gedurende de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Praktiserende landbouwhuisdierenarts Christien Rijkema-Hoekert heeft haar periode als aspirant bestuurslid met succes afgerond en heeft Lonneke per 1-1-2024 opgevolgd als bestuurslid. Welkom Christien!

Tot slot wil het bestuur iedereen die heeft bijgedragen aan het functioneren van ons fonds, en in het bijzonder het meedenken over de opzet van de nieuwe regeling, hartelijk bedanken en spreekt hierbij de wens uit dat dit ook in 2024 weer even enthousiast en constructief mag gebeuren.

Danse Sonneveld
Voorzitter Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen

B BESTUURSVERSLAG

1. KERNCIJFERS

	2023	2022	2021	2020	2019
Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden					
Deelnemers	4.651	4.561	4.484	4.357	4.168
Gewezen deelnemers	1.430	1.320	1.249	1.254	1.268
Gewezen deelnemers met uitstel ingang pensioen	96	75	56	60	54
Pensioengerechtigden	1.987	1.924	1.871	1.806	1.721
	<u>8.164</u>	<u>7.880</u>	<u>7.660</u>	<u>7.477</u>	<u>7.211</u>

Premiebijdragen, saldo overdrachten van rechten, pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (x €1.000)

Bijdragen van deelnemers inclusief opslag termijnbetaling	46.323	40.709	38.342	26.361	24.533
Saldo overdrachten van rechten voor risico pensioenfonds	291	118	-86	160	-324
Pensioenuitkeringen	42.896	37.307	35.391	33.609	32.061
Pensioenuitvoeringskosten	3.439	2.859	2.504	2.494	2.468

Technische voorzieningen, stichtingskapitaal en reserves, vermogen (x €1.000) en dekkingsgraad (%)

Technische voorzieningen					
- voor risico fonds	1.450.772	1.357.728	1.724.734	1.846.390	1.638.947
Algemene reserve	147.501	126.814	214.524	26.451	79.190
Beleggingen					
- voor risico fonds	1.596.757	1.482.416	1.939.879	1.868.923	1.713.695
Overige activa	2.030	1.849	2.547	1.745	1.248
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	2.881	3.224	4.420	4.362	4.769
Saldo overige vorderingen en schulden	-3.395	-2.947	-7.588	-2.189	-1.575
Totaal vermogen	<u>1.598.273</u>	<u>1.484.542</u>	<u>1.939.258</u>	<u>1.872.841</u>	<u>1.718.137</u>
Actuele dekkingsgraad	110,2	109,3	112,4	101,4	104,8
Beleidsdekkingsgraad	112,2	115,3	107,8	98,2	102,6
Reële dekkingsgraad	83,3	86,6	87,5	80,7	82,9
Vereiste dekkingsgraad	116,6	116,3	116,0	116,7	117,0
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2	104,2	104,2	104,2	104,2

1 De financiële positie wordt bepaald op basis van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.

1 In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het pensioenfonds volledig kan indexeren met de prijsinflatie conform een toekomstbestendig indexatiebeleid.

	2023	2022	2021	2020	2019
Verdeling beleggingsportefeuille voor risico fonds (x €1.000)					
Vastgoedbeleggingen	202.410	299.995	296.428	258.792	250.951
Aandelen	388.204	325.214	533.309	498.389	424.465
Vastrentende waarden	688.403	631.130	853.324	825.496	880.786
Derivaten	289.257	198.438	226.867	245.403	132.489
Overige beleggingen	27.825	27.228	25.099	40.620	24.593
Totaal beleggingen	1.596.099	1.482.005	1.935.027	1.868.700	1.713.284
Derivaten met een negatieve waarde, verantwoord onder overige schulden	658	411	4.852	223	411
Totaal beleggingen activa	1.596.757	1.482.416	1.939.879	1.868.923	1.713.695

Beleggingsopbrengsten en kosten vermogensbeheer risico fonds (x €1.000)

Directe beleggingsopbrengsten	7.363	6.674	8.867	9.420	15.739
Indirecte beleggingsopbrengsten	107.913	-459.498	58.617	156.663	259.944
Kosten van vermogensbeheer	-1.942	-1.874	-2.077	-2.034	-2.404
	113.334	-454.698	65.407	164.049	273.279

Beleggingsrendement voor risico fonds (%)

Werkelijk (inclusief resultaat valuta- en rentehedge)*	8,0	-23,4	3,3	10,0	18,8
Werkelijk (exclusief resultaat valuta- en rentehedge)	7,2	-9,8	10,8	3,7	13,0
Benchmark rendement	7,8	-9,4	9,8	3,7	11,6

Uitvoeringskosten in % van gemiddeld belegd vermogen (%)

Pensioenuitvoeringskosten	0,23	0,17	0,13	0,14	0,15
Kosten vermogensbeheer exclusief transactiekosten	0,43	0,43	0,39	0,42	0,44
Transactiekosten vermogensbeheer	0,08	0,15	0,07	0,07	0,09
	0,74	0,75	0,59	0,63	0,68

Uitvoeringskosten per deelnemer (x €1)

Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer in €	518	441	394	401	415
--	-----	-----	-----	-----	-----

2. KARAKTERISTIEKEN VAN HET PENSIOENFONDS

Profiel

Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen (SPD), statutair gevestigd te Utrecht, is opgericht op 1 januari 1975. De laatste statutenwijziging was op 17 februari 2020. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41178388. SPD is een beroepspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

De stichting voert de pensioenregeling uit die op verzoek van de beroepspensioenvereniging "Deelnemersvereniging Pensioenfonds Dierenartsen" door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verplicht is gesteld voor iedere dierenarts die praktijk uitoefent in een in Nederland gevestigde praktijk. SPD heeft tot doel uitvoering te geven aan het pensioenreglement, zoals dat geldt voor de praktiserende dierenartsen (en gepensioneerde en gewezen praktiserende dierenartsen). SPD beperkt haar activiteiten tot het uitvoeren van (een) pensioenregeling(en) en het verrichten van werkzaamheden die daar rechtstreeks verband mee houden en die het pensioenfonds in staat stellen zijn maatschappelijke functie - het behoeden van (gewezen) deelnemers voor de financiële gevolgen van pensionering, overlijden of (naar keuze) arbeidsongeschiktheid op basis van solidariteit en collectiviteit - zo goed mogelijk uit te voeren. Het pensioenfonds ontwikkelt géén activiteiten die niet behoren tot de kerntaken van een pensioenfonds en oefent geen nevenactiviteiten uit.

SPD heeft haar doelstellingen vertaald in een concrete missie, visie en strategie, zoals bedoeld in de Code Pensioenfondsen.

Missie

Het pensioenfonds voor dierenartsen draagt op een prudente wijze zorg voor een verplicht levenslang basispensioen (aanvullend op de AOW) voor praktiserende dierenartsen en hun eventuele nabestaanden. Het pensioenfonds streeft ernaar dat dit basispensioen waardevast blijft. Collectiviteit en solidariteit zijn de basiswaarden van het fonds en worden onderschreven door de deelnemers. De kosten voor de uitvoering van de regeling zijn marktconform.

Visie

Het fonds voert zelfstandig in de tweede pijler de verplichte pensioenregeling uit voor praktiserende dierenartsen. Het is een aan de wensen van de deelnemers getoetste regeling. Het fondsbestuur bestaat uit dierenartsen die bewezen voldoende geschikt zijn. Het bestuur houdt rekening met de ontwikkelingen binnen de veterinaire sector, de pensioensector en de politiek die van invloed zijn op het fonds. Er is voldoende draagvlak voor de pensioenregeling en de deelnemers/DPD-leden onderschrijven daarmee de collectiviteits- en solidariteitskenmerken van het fonds. Maatschappelijk verantwoord beleggen is een belangrijke waarde in het beleggingsproces van het pensioenfonds voor dierenartsen.

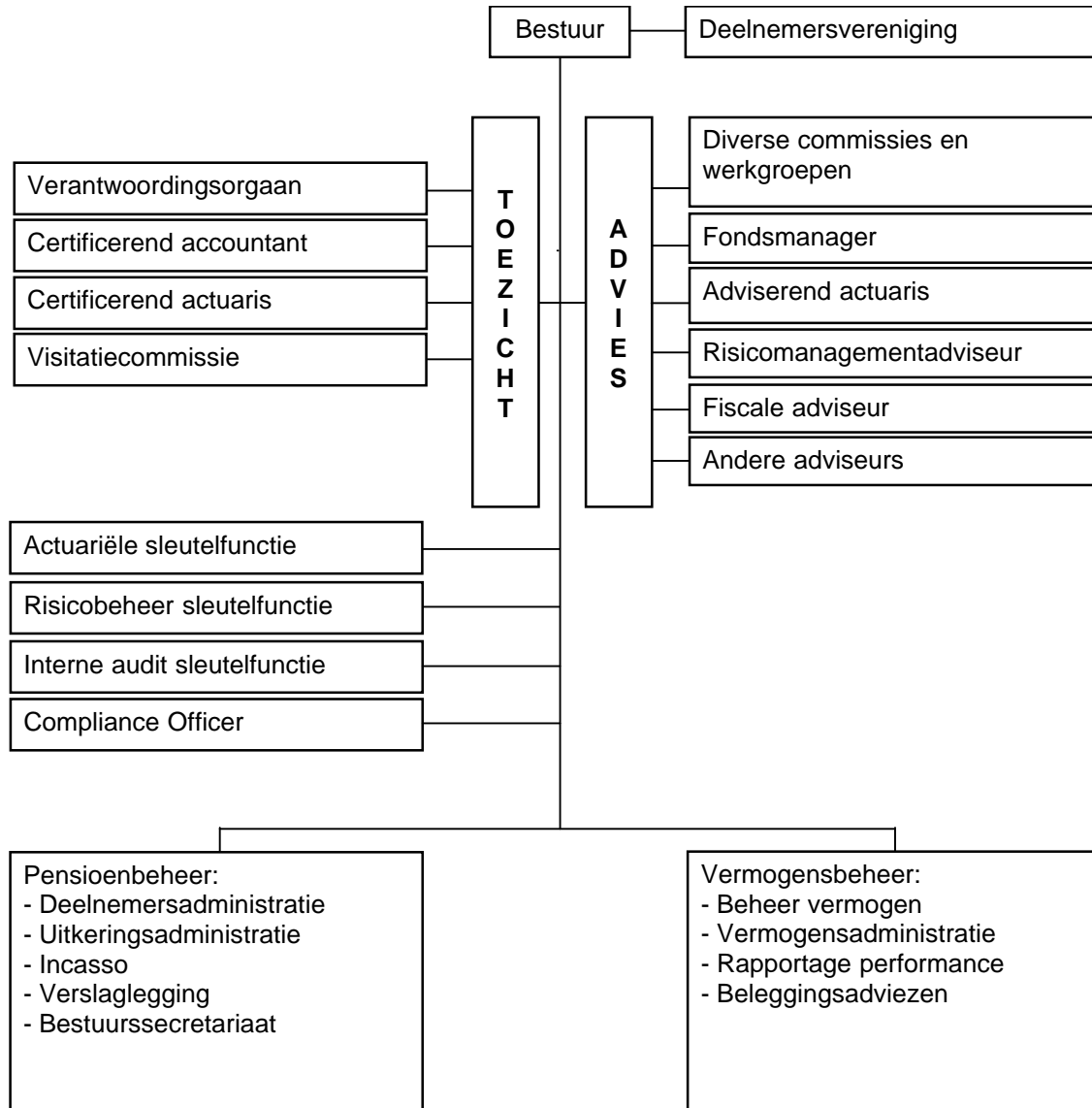
Strategie

De deelnemer en diens pensioen staan bij het pensioenfonds voor dierenartsen centraal. SPD streeft naar een hoge deelnemerstevredenheid. Pensioen- en vermogensbeheer moeten zijn afgestemd op de wensen van de deelnemers, waarbij kosten en opbrengsten in de juiste balans worden gebracht door het pensioenfondsbestuur. Het bestuur zal dit, rekening houdend met het veranderende politieke landschap, blijven doen.

Organisatie van het pensioenfonds

Verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden

In het vervolg van dit hoofdstuk beschrijven wij de huidige organisatie van ons fonds aan de hand van onderstaand schema.

Bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor het beheer van het pensioenfonds en het uitvoeren van de pensioenregeling, waaronder het doen van pensioenuitkeringen aan pensioengerechtigden. Onderdeel van deze verantwoordelijkheid is het uitvoeren van interne controlemaatregelen gericht op de juiste en volledige registratie van de gegevens van het pensioenfonds. Het bestuur heeft, krachtens de statuten en reglementen, bevoegdheden tot het verrichten van betalingen en het aangaan van contractuele verplichtingen met derden.

Rooster van aftreden

Het bestuur van het pensioenfonds bestaat uit ten minste vijf en maximaal zeven leden. Maximaal vijf bestuursleden worden gekozen uit de deelnemers en gewezen deelnemers die lid zijn van Deelnemersvereniging Pensioenfonds Dierenartsen (DPD) en wel door de algemene vergadering van deze deelnemersvereniging. Eén bestuurslid wordt gekozen door de pensioengerechtigden uit de gepensioneerden die lid zijn van DPD. Een bestuurslid van het pensioenfonds kan niet tevens bestuurslid zijn van DPD. Eén bestuurslid wordt voorgedragen door het bestuur van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD). Dit bestuurslid is aan het pensioenfonds verbonden als (gewezen) deelnemer of gepensioneerde, maar hoeft geen lid te zijn van DPD.

Aan het eind van het verslagjaar is de samenstelling van het bestuur als volgt:

	<i>In functie vanaf</i>	<i>Aftredend per</i>
Mevrouw L.A.M. Stark (namens KNMvD)	1 januari 2012	31 december 2023 (4 ^e termijn)
De heer J.A.M. van Gils	1 januari 2015	31 december 2026 (3 ^e termijn)
Mevrouw D.C. Sonneveld (voorzitter)	1 januari 2020	31 december 2027 (2 ^e termijn)
De heer M.H.J.J. Westerhof (secretaris)	1 januari 2021	31 december 2024 (1 ^{ste} termijn)
De heer B.A. Sloots	1 januari 2023	31 december 2026 (1 ^{ste} termijn)
De heer F.P. Zwanenburg	1 januari 2023	31 december 2026 (1 ^{ste} termijn)

Aspirant bestuurslid

Mevrouw C.G. Rijpkema-Hoekert	6 september 2022
-------------------------------	------------------

Mede met het oog op de toekomstige bestuurssamenstelling heeft het bestuur mevrouw Rijpkema-Hoekert op 6 september 2022 benoemd tot aspirant bestuurslid. Zij is op 19 februari 2024 goedgekeurd door de toezichthouder DNB, en daarmee benoemd tot bestuurslid per 19 februari 2024.

De heren Sloots en Zwanenburg zijn, na goedkeuring door de toezichthouder DNB, per 1 januari 2023 benoemd tot bestuurslid.

Mevrouw Stark is afgetreden per 31 december 2023 in verband met het bereiken van de laatste termijn.

Mevrouw Sonneveld is, na goedkeuring door de toezichthouder DNB, per 1 januari 2024 herbenoemd als bestuurslid en voorzitter voor een termijn van vier jaar.

De heer Zwanenburg is het bestuurslid dat, per 1 januari 2024, op voordracht van KNMvD is benoemd.

Relevante nevenfuncties (aspirant) bestuursleden

Mevrouw L.A.M. Stark	Benoemingsadviescommissie Pensioenfederatie
----------------------	---

Mevrouw Stark fungeert als sleutelfunctiehouder risicobeheer. Mevrouw Stark is, na goedkeuring door de toezichthouder DNB, per 1 januari 2024 benoemd als sleutelfunctiehouder risicobeheer via externe invulling.

Het bestuur van SPD heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan een uitvoeringsorganisatie. Deze werkzaamheden betreffen vermogensbeheer, pensioenadministratie en bestuursondersteuning. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb), verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken.

Dagelijks beleid

De voorzitter en de secretaris zijn samen belast met de uitvoering van de besluiten van het bestuur van SPD. Zij vertegenwoordigen gezamenlijk SPD in en buiten rechte. Het bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden conform de statuten en reglementen van SPD, in overeenstemming met de vastlegging in de ABTN.

Deelnemersvereniging

Om het draagvlak van de verplichtgestelde pensioenregeling te kunnen toetsen is in 2006 de beroepspensioenvereniging DPD opgericht. DPD bepaalt de opzet van de regeling en benoemt de bestuursleden van SPD. Het bestuur van SPD overlegt minimaal een maal per jaar (in de meeste jaren vaker) met het bestuur van DPD.

Het bestuur van DPD bestaat ultimo 2023 uit:

- 1 mevrouw C.F. Bertens - Buck (voorzitter)
- 1 de heer M.W.J. Baltussen
- 1 mevrouw C.C.M.A. Duijn
- 1 de heer G.P.M.M. Tacken
- 1 mevrouw R.J. Brouwer - Cummins

Mevrouw R.J. Brouwer-Cummins is per 1 januari 2024 benoemd tot voorzitter van DPD.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt jaarlijks aan het verantwoordingsorgaan verantwoording af over het gevoerde beleid. Het verantwoordingsorgaan is een orgaan van het pensioenfonds en is op 31 december 2023 als volgt samengesteld:

- 1 de heer B. van Haaften (voorzitter)
- 1 mevrouw M.J. Wisse
- 1 mevrouw B. Witlox

Jaarlijks beoordeelt het verantwoordingsorgaan de werkwijze, het beleid en de keuzes van het bestuur van SPD. Het verantwoordingsorgaan geeft een schriftelijk en beargumenteerd oordeel. Vervolgens geeft het bestuur van SPD een schriftelijke en beargumenteerde reactie hierop. Zowel het oordeel van het verantwoordingsorgaan als de reactie van het bestuur is opgenomen in hoofdstuk B van dit jaarrapport.

Intern toezicht

Voor de inrichting van het intern toezicht heeft het bestuur gekozen voor intern toezicht door een visitatiecommissie. De visitatiecommissie bestaat uit drie leden die op bindend advies van het verantwoordingsorgaan door het bestuur zijn benoemd. In 2023 bestaat de visitatiecommissie uit de volgende leden:

- 1 de heer H.J.W.M. Peters (voorzitter)
- 1 de heer J.P.B. Brand
- 1 de heer J.B.L.M. van Besouw

Een samenvatting van het oordeel en de bevindingen van de visitatiecommissie is opgenomen in hoofdstuk B van dit jaarrapport.

Uitvoeringsorganisatie

Het bestuur heeft met inachtneming van de Beleidsregel uitbesteding pensioenfonds en ervoor gekozen om de uitvoering van het pensioenbeheer, de beleidsvoorbereiding en de ondersteuning van het bestuur uit te besteden. Het pensioenbeheer en de bestuursondersteuning zijn uitbesteed aan Achmea Pensioenservices te Tilburg (APS). De overeenkomst met APS loopt tot en met 31 december 2024. SPD heeft de intentie om de uitbesteding aan APS te continueren. APS is voor de uitvoering van de werkzaamheden van het pensioenfonds in het bezit van een ISAE 3402-verklaring en een ISAE 3000 type 2-rapport (SOC2).

Het vermogensbeheer en de vermogensadministratie zijn uitbesteed aan Achmea Investment Management te Zeist (Achmea IM). De overeenkomst met Achmea IM heeft een looptijd voor onbepaalde tijd (opzegtermijn drie maanden). Achmea IM is voor de uitvoering van de werkzaamheden van het pensioenfonds in het bezit van een ISAE 3402- en ISAE 3000- verklaring. De verklaringen zijn rapportages van de onafhankelijke accountant van de uitvoeringsorganisatie, dat de betreffende organisatie de procedures volgt die deze moet volgen. Het bestuur neemt kennis van deze rapportage en bespreekt deze met de betreffende organisaties.

SPD heeft met alle uitvoeringsorganisaties overeenkomsten en Service Level Agreements (SLA's) vastgelegd. De afzonderlijke SLA's zijn zodanig ingericht dat het bestuur inzicht heeft in de wijze van inrichting en uitvoering van de uitbestede bedrijfsprocessen en de daarin door de uitvoeringsorganisatie verankerde maatregelen van interne controle en risicobeheersing inclusief maatregelen gericht op fraudepreventie. Handhaving van de getroffen maatregelen, gericht op een beheerste en integere bedrijfsvoering, vindt plaats via interne en/of externe audits bij de uitvoeringsorganisaties. Over de uitkomsten van deze audits wordt het bestuur geïnformeerd. De relevante bestuurscommissies beoordelen de ISAE 3402-verklaringen en eventuele andere auditverklaringen.

Commissies en werkgroepen

Om de werkzaamheden optimaal te kunnen uitvoeren heeft het bestuur commissies en werkgroepen ingesteld die onder meer tot taak hebben besluiten, die het bestuur moet nemen, voor te bereiden en genomen besluiten op verzoek van het bestuur uit te voeren. Zij kunnen ook toezien op de uitvoering van door het bestuur genomen besluiten. Het bestuur kan besluiten dat externe deskundigen en niet-bestuursleden deel uitmaken van een commissie of werkgroep.

Op basis van actualiteit wordt gewerkt met werkgroepen (tijdelijke aard) en voor langdurige aandachtsgebieden met commissies (permanent).

Op dit moment kent het bestuur de volgende vaste commissies, te weten:

- 1 beleggingsadviescommissie;
- 1 communicatiecommissie;
- 1 commissie pension fund governance;
- 1 risicoadviescommissie en
- 1 monitoringscommissie pensioenbeheer.

De commissies werken op basis van een reglement met daarin een vastgestelde taakopdracht. Deze commissies bestaan uit bestuursleden van het pensioenfonds en worden ondersteund door adviseurs vanuit APS, Achmea IM en/of andere adviseurs. De beleggingsadviescommissie kent twee externe leden. Verder heeft SPD nog één permanente commissie: de commissie van geschillen.

Beleggingsadviescommissie

Het pensioenfonds kent een beleggingsadviescommissie met als mandaat het:

- 1 nader invullen van het strategische beleggingsbeleid;
- 1 formuleren van beleidsvoorstellen ter besluitvorming voor het bestuur, in samenspraak met de vermogensbeheerder en
- 1 monitoren van de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerder.

De commissie adviseert het bestuur over alle zaken die de beleggingen van SPD betreffen. Verder heeft het bestuur de beleggingsadviescommissie gemandateerd tot de uitvoering van het beleggingsplan van SPD. De commissie is ultimo 2023 samengesteld uit leden van het bestuur, te weten de heren Van Gils (voorzitter), Westerhof en Sloots (toehoorder) en twee externe leden, de heren K. Bakker en A. Blezer. De commissie werd ondersteund door adviseurs van Achmea IM.

De heer Sloots is, na goedkeuring door de toezichthouder DNB, per 29 januari 2024 benoemd als lid van de beleggingsadviescommissie.

Relevante nevenfuncties externe leden commissie:

De heer A. Blezer	Chief Investment Officer Uninvest Company Member Investment Committee beleggingsfonds Uninvest FCP Board member beleggingsfonds Uninvest III Board member beleggingsfonds Uninvest IV
De heer K. Bakker	Lid managementteam PFZW aandachtsgebied risk & expertise

Communicatiecommissie

Het pensioenfonds kent een communicatiecommissie die aandacht besteedt aan alle vormen en middelen van communicatie rondom de pensioenregeling en het pensioenfonds. Mede in het kader van de uitvoerige eisen van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) is het bestuur van mening dat het thema 'communicatie' extra aandacht verdient en in de toekomst blijft verdienen. Het bestuur heeft een communicatiebeleid vastgesteld ten behoeve van (de verbetering van) de informatieverstrekking en vergroting van kennis en acceptatie van de pensioenregeling bij de deelnemers. De uitvoering van dit beleid is door het bestuur gedelegeerd aan de communicatiecommissie. In de commissie hebben ultimo 2023, vanuit het bestuur van het pensioenfonds, mevrouw Stark (voorzitter), mevrouw Sonneveld en mevrouw Rijpkema-Hoekert (aspirant/toehoorder) zitting. Zij werden bijgestaan door de communicatieadviseur van APS.

Commissie pension fund governance

De commissie pension fund governance adviseert het bestuur over alle zaken die te maken hebben met goed pensioenfondsbestuur, intern toezicht, verantwoording en compliance. Ultimo 2023 hebben de bestuursleden de heer Westerhof (voorzitter), de heer Zwanenburg en de heer Sloots zitting in deze commissie. Zij werden bijgestaan door de bestuursadviseur van APS en de compliance officer.

Risicoadviescommissie

De sleutelfunctiehouder risicobeheer (tevens de voorzitter van de risicoadviescommissie) en de risicoadviescommissie hebben als taak het bestuur te adviseren ten aanzien van het integraal risicomanagement en het formuleren van voorstellen om dit aan te passen. Daarnaast zijn ze verantwoordelijk voor de implementatie en werking van het integraal risicomanagement en het monitoren van beheersmaatregelen. De risicoadviescommissie bestaat ultimo 2023 uit de bestuursleden mevrouw Stark (voorzitter), mevrouw Sonneveld en de heer Zwanenburg. Zij werden ondersteund door adviseurs van APS en PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (PwC).

Monitoringscommissie pensioenbeheer

De monitoringscommissie pensioenbeheer controleert de werkzaamheden die aan APS zijn uitbesteed en heeft hierover periodiek overleg. Verder heeft het bestuur de monitoringscommissie pensioenbeheer gemandateerd tot het beoordelen en het nemen van besluiten inzake individuele deelnemersdossiers waarin sprake is van een betalingsachterstand en inzake verzoeken van belanghebbenden om in een specifiek geval in het voordeel van de belanghebbende af te wijken van het pensioenreglement of invulling te geven aan een situatie die niet wordt geregeld in het pensioenreglement. De monitoringscommissie pensioenbeheer bestaat ultimo 2023 uit de bestuursleden de heer Van Gils (voorzitter) en de heer Westerhof. Zij werden ondersteund door adviseurs van APS.

Commissie van Geschillen

Het bestuur van SPD heeft een klachtenprocedure en reglement van geschillen opgesteld. Deze documenten zijn ook op de website geplaatst zodat het voor alle belanghebbenden eenvoudig te vinden is hoe en waar men een klacht of geschil kan indienen.

Een belanghebbende kan bij een geschil met het pensioenfonds in beroep gaan bij de commissie van geschillen, conform de bepalingen in het pensioenreglement en het reglement van geschillen. De commissie van geschillen bestaat uit een jurist, een actuaire en een dierenarts. Zo nodig kan de commissie, per individueel geschil, een deskundige benoemen. De commissie heeft een permanent karakter; de leden zijn voor onbepaalde tijd benoemd door het bestuur van SPD.

De commissie van geschillen is in 2023 als volgt samengesteld:

- Mevrouw A.J. van Wulfften Palthe (voorzitter)
- Mevrouw M.C.M. Slabbers
- De heer T. de Graaf

Aan de commissie is een griffier verbonden, die geen deel uitmaakt van de commissie. De leden van de commissie worden benoemd en ontslagen door het bestuur van het pensioenfonds. Met inachtneming van de bepalingen in de statuten, de reglementen en de betreffende geschillenregeling is de commissie bevoegd tot het doen van een uitspraak in geschillen tussen het pensioenfonds en een bezwaarmaker. De commissie van geschillen oordeelt in volstrekte onafhankelijkheid.

Werkgroepen

De werkgroepen hebben, in tegenstelling tot de hiervoor genoemde commissies, een tijdelijk karakter en voeren een door het bestuur geformuleerde opdracht uit. Naast bestuursleden kunnen (externe) adviseurs deel uitmaken van de werkgroepen. In het kader van Wtp zijn een aantal tijdelijke (ad hoc) werkgroepen in het leven geroepen. Deze hadden betrekking op de risicopreferentie, ALM en uiteraard de Wtp zelf.

De navolgende werkgroepen waren in het verslagjaar actief.

<i>Werkgroep</i>	<i>Leden</i>	<i>Opdracht</i>
Werkgroep Contracten	Mevrouw Sonneveld De heer Westerhof Aangevuld met een ander bestuurslid uit een relevante bestuurscommissie	Het voeren van contractsonderhandelingen; resultaten worden ter definitieve goedkeuring voorgelegd aan het bestuur.
Werkgroep Accelerate	Mevrouw Sonneveld Mevrouw Stark De heer Van Gils	De afstemming met de pensioenuitvoeringsorganisatie APS over de transitie naar een nieuwe administratieplatform en naar het nieuwe pensioenstelsel.
Stuurgroep Wtp	Mevrouw Buck De heer Baltussen Mevrouw Sonneveld Mevrouw Stark	Het coördineren van de acties gerelateerd aan de transitie naar een nieuwe pensioenregeling in samenspraak met de deelnemersvereniging.

Compliance officer

De heer Van Nieuwkerk (van Projective Group, voorheen: Charco & Dique) is als externe compliance officer voor het pensioenfonds aangesteld. Als onderdeel van compliance wordt de naleving van de gedragscode van het fonds gecontroleerd. De compliance officer toetst jaarlijks of de gedragscode wordt nageleefd en ziet in elke bestuursvergadering toe op de uitvraag naar meldingen omtrent de gedragscode. De compliance officer is op basis van de ontvangen informatie van oordeel dat er geen signalen zijn dat zich in 2023 situaties (met een schijn) van belangenverstremgeling hebben voorgedaan, zoals bedoeld in de gedragscode. De compliance officer heeft een compliance rapportage opgeleverd over het verslagjaar 2023. Het bestuur heeft deze rapportage in de bestuursvergadering op 30 januari 2024 besproken.

Daarnaast zijn onder meer de volgende zaken door de compliance officer opgepakt: (gedeeltelijk) bijwonen van commissie- en bestuursvergaderingen, het geven van compliance-advies bijvoorbeeld met betrekking tot nevenfuncties en de Sanctiewetvereisten, het actualiseren van de SIRA in overleg met de PFG-commissie en het bestuur, monitoring wet- en regelgeving, beoordelen meldingen in het kader van belangenverstremgeling en integriteit, monitoring incidenten en integriteitsgerelateerde overtredingen, beoordelen van beleidsstukken die compliance raken (bijvoorbeeld het integriteitsbeleid), periodiek overleg met de compliance officers van de uitbestedingspartners van het pensioenfonds, het opstellen van de compliancerapportages en het evalueren van de dienstverlening van Projective Group.

Externe deskundigen

Het bestuur laat zich bijstaan door externe adviseurs op actuariel, juridisch en fiscaal terrein. Het bestuur blijft evenwel te allen tijde eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het pensioenfonds. SPD heeft een overeenkomst met enkele externe deskundigen.

Actuaris

Adviserend actuaris: de heer J.K. van Putten van Willis Towers Watson te Apeldoorn

Certificerend actuaris: de heer D. Kleinloog van Sprenkels te Amsterdam

Sleutelfunctiehouder actuariële functie: de heer D. Kleinloog van Sprenkels te Amsterdam

De certificerend actuaris rapporteert jaarlijks over de financiële positie van SPD en geeft een actuariële verklaring af. Ook controleert de certificerend actuaris de verslagstaten ten behoeve van DNB. Sprenkels vervult naast de rol van certificerend actuaris ook de actuariële sleutelfunctiehouder.

De adviserend actuaris, verder in dit verslag aangeduid als actuaris, geeft het bestuur advies rondom uiteenlopende onderwerpen, gerelateerd aan zijn werkgebied.

Interne audit

De heer D.N. Brouwer is als externe deskundige benoemd tot de interne audit sleutelfunctiehouder. 4PP Audit is vervuller op het gebied van interne audit.

Onafhankelijke accountant

De onafhankelijke accountant van SPD is BDO Audit & Assurance B.V. te Amstelveen, vertegenwoordigd door de heer W.J.P. Hoeve. APS stelt het jaarrapport op en de onafhankelijke accountant controleert dit rapport. De onafhankelijke accountant controleert ook de verslagstaten ten behoeve van DNB en doet verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een controleverklaring en een verslag aan het bestuur. Hierin zijn opmerkingen en aanbevelingen over de administratieve organisatie en interne controle van SPD opgenomen.

Herverzekering

Het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico zijn via een stop-loss-verzekering ondergebracht bij Zwitserleven.

3. HOOFDLIJNEN

Financiële positie

Vanaf 1 januari 2015 is het gewijzigde Financieel Toetsingskader (FTK) van toepassing. Met deze regelgeving beoogt de wetgever het Nederlands pensioenstelsel minder gevoelig voor dagkoersen en daarmee stabiel te maken. De regels voor indexerende zijn sinds 2015 strenger geworden. Indexaties moeten vanaf 2015 toekomstbestendig zijn. Toekomstbestendig betekent dat niet alleen het komende jaar, maar ook naar verwachting de daaropvolgende jaren de verwachte indexatie kan worden toegekend.

Het FTK is per 1 juli 2022 gewijzigd door de wetgever in aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel. Hierin is onder voorwaarden een tijdelijke extra mogelijkheid tot indexatie opgenomen. Tot deze extra mogelijkheid voor indexatie mocht opnieuw besloten worden in 2023. Verder in dit bestuursverslag geven we een toelichting op de besluitvorming door ons pensioenfonds.

Beleidsdekkingsgraad

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van de dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Daar staat tegenover dat fluctuaties op de financiële markten 12 maanden zullen doorwerken. Op 31 december 2023 was de actuele dekkingsgraad 110,2% en de beleidsdekkingsgraad 112,2%. Het is belangrijk dat de beleidsdekkingsgraad waarop het bestuur stuurt, wordt berekend op basis van de juiste, tussentijdse, financiële informatie. Juiste en tijdige informatie is tevens van wezenlijk belang voor de maand- en kwartaalrapportages aan DNB. Daarom zijn afspraken gemaakt tussen SPD en APS over de manier van vaststelling van de beleidsdekkingsgraad en de verantwoording hierover in de ISAE 3402 type II-rapportage.

Financiële positie van SPD

Sinds het ontstaan van de financiële crisis in 2008 verkeert SPD in een tekort.

Per 31 december 2023 was de beleidsdekkingsgraad van SPD 112,2% en lag daarmee onder het vereist eigen vermogen van 116,6%. SPD heeft daarom in maart 2024 opnieuw een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. Op 21 mei 2024 heeft DNB ingestemd met het herstelplan. Uit het verloop van het herstelplan blijkt dat SPD binnen de gestelde termijnen uit herstel zal zijn.

Indien de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds op zes achtereenvolgende meetmomenten lager is dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen én voorts de actuele dekkingsgraad op dat moment eveneens lager is dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist vermogen dan dient het fonds op grond van artikel 135 van de Wvb een korting door te voeren. Per 31 december 2023 was de beleidsdekkingsgraad hoger dan het minimaal vereist vermogen.

In november 2022 publiceerde de Commissie Parameters 2022 een nieuw advies over de maximale parameters, de UFR-methode en de economische en risiconeutrale scenario's. De nieuwe UFR-methode is per 1 januari 2023 ingegaan. De overige parameters gelden per 1 juli 2023 met de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen (Wtp).

Evenwichtigheid van de bijdrage van de pensioenpremie

Sinds 1 januari 2015 hoeft de pensioenpremie niet meer bij te dragen aan het financiële herstel van het pensioenfonds. Voor 2015 werd deze eis gesteld door de toezichthouder DNB. In de wetgeving die sinds 1 januari 2015 geldt, werd dit niet opgenomen. De verhouding tussen de ontvangen premie en actuariële koopsom van de in te kopen aanspraken noemen we de premiedekkingsgraad. Op basis van de geldende wetgeving kan de premiedekkingsgraad lager zijn dan 100%. De premiedekkingsgraad van SPD lag sinds 2015 steeds tussen 60% en 90%. De premie en de inkoopfactoren die voor 2023 zijn vastgesteld, hebben geresulteerd in een premiedekkingsgraad van 124%. Dit kan gezien de lange-termijnhorizon van pensioenfondsen onderdeel zijn van een solide en evenwichtig stelsel van financieringsafspraken.

Echter, door landelijke afspraken ten aanzien van het nieuwe pensioenstelsel (pensioenakkoord) is het duidelijk geworden dat een interne collectieve waardeoverdracht naar de nieuwe regeling (invaren) voor de meeste pensioenfondsen de standaard zal zijn. Dit is het voorgenomen besluit van DPD. Het moment van invaren is een abrupt eindpunt van het huidige stelsel en van de huidige financieringsafspraken. Ondanks het feit dat de wetgeving ten aanzien van de (reken-)regels nog niet bekend was, heeft de actuaris het bestuur erop gewezen dat de premiedekkingsgraad van 124% betekent dat de premie in combinatie met de huidige inkoopfactoren tot positieve bijdragen leiden voor de dekkingsgraad (jaarlijks 0,4%-punt). Het bestuur heeft in 2023 in meerdere vergaderingen besproken en onderzocht of dit evenwichtig is en wat de eventuele maatregelen kunnen zijn vanuit het oogpunt van evenwichtige belangenbehartiging.

Het bestuur is van mening dat de premiesystematiek ten aanzien van de lange horizon van het fonds evenwichtig is. De invoering van het nieuwe pensioenstelsel beperkt de horizon van het pensioenfonds in het huidige stelsel. Hierdoor kan het negatieve effect van de jaarlijkse inkoop van de pensioenaanspraken door de actieve deelnemers op de dekkingsgraad van het fonds leiden tot een enigszins negatief effect op de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Het bestuur is zich ervan bewust dat SPD een collectieve pensioenregeling heeft waarin verschillende generaties en deelnemersgroepen op verschillende manieren solidair zijn (geweest) met elkaar. De dekkingsgraad ligt al enige tijd op een laag niveau en de pensioengerechtigden gaan er door de inflatie en het ontbreken van indexatie op achteruit. Daarnaast bouwen de pensioengerechtigden geen pensioen meer op. De pensioengerechtigden hebben echter wel kunnen profiteren van de periode dat de premiedekkingsgraad boven de 100% lag. Toen heeft er geen correctie in het voordeel van de actieve deelnemers plaatsgevonden.

Indexatie heeft, tot 2022, enige tijd niet plaats kunnen vinden. In het verleden is echter door het pensioenfonds, inclusief de gepensioneerden, gekozen voor nominaal pensioen met een resultaatdeling. Bij aanpassing van de Wvb is deze omgezet in een voorwaardelijke indexatie. Er wordt alleen geïndexeerd als hiervoor ruimte is. In zowel 2022 en 2023 zijn de pensioenen geïndexeerd.

Premiedekkingsgraad 2024

Op basis van de rente per 30 september 2023 is de verwachte premiedekkingsgraad voor 2024 ex-ante gelijk aan 117% (2023: 124% voor correctie). De actuele dekkingsgraad per 30 september 2023 is 115,3%. Op basis van de dekkingsgraad per 30 september 2023 van 115,3% en de premiedekkingsgraad heeft de premie in 2024 een verwacht positief effect op de ontwikkeling van de dekkingsgraad van circa 0,7%.

Indexatie

Het toeslagbeleid heeft de ambitie de prijsinflatie op basis van de consumentenprijsindex (afgeleid) over de direct voorafgaande periode 1 juli - 1 juli te compenseren.

Voor de hoogte van de mogelijke indexatie per 1 januari 2023 heeft SPD zowel de mogelijkheden onder het reguliere FTK als de mogelijkheden onder de tijdelijke extra wettelijke ruimte overwogen. De ruimte voor indexatie was op basis van de prijsinflatie van 1 juli 2021 tot 1 juli 2022 9,9%. Het toeslagbeleid op grond van het reguliere FTK gaf de ruimte om per 1 januari 2023 1,4% te indexeren. De gemiste indexatie per 1 januari 2023 zou dan uitkomen op 8,5%. De tijdelijke extra mogelijkheid tot indexatie in 2022 zorgde ervoor dat de maximaal mogelijke indexatie van 9,9% kon worden toegekend per 1 januari 2023. SPD heeft gekozen om volledig gebruik te maken van de tijdelijke extra mogelijkheid tot indexatie en indexeerde de pensioenaanspraken en rechten per 1 januari 2023 met 9,9%. Het bestuur heeft ten aanzien van het gebruiken van de volledige ruimte tot indexatie per 1 januari 2023 in zijn besluit meegenomen dat hiermee een belangrijk deel van het koopkrachtverlies (door de hoge inflatie) van de gepensioneerden wordt gecompenseerd. Er is een beperkt nadelig effect voor de niet-gepensioneerde deelnemers vanwege de lagere dekkingsgraad. Dit is inzichtelijk gemaakt en door het bestuur gewogen. Het toekennen van de indexatie vormt een positief signaal voor alle deelnemers, waarbij evenwichtige belangenafweging een belangrijke rol inneemt.

De ruimte voor indexatie per 1 januari 2024 was op basis van de prijsinflatie van 1 juli 2022 tot 1 juli 2023 5,4%. Het toeslagbeleid op grond van het reguliere FTK gaf de ruimte om per 1 januari 2024 0,7% te indexeren. SPD heeft besloten om op basis hiervan 0,7% indexatie toe te kennen. De gemiste indexatie per 1 januari 2024 kwam uit op 4,7%.

De financiële situatie eind september 2023 was goed (dekkingsgraad 115,3%, beleidsdekkingsgraad 113,3%). Het bestuur realiseert zich dat de dekkingsgraad in de huidige situatie volatiel is. Toch leidt deze dekkingsgraad in het meest waarschijnlijk veronderstelde economische scenario maar met een kleine kans tot het dalen van de dekkingsgraad onder de 104,5% tot op het moment van invaren. Het is voor SPD niet nodig om een compensatiedepot aan te houden omdat er geen sprake is van doorsneepremiesystematiek. Een dekkingsgraad van minimaal 104,5% op het moment van invaren geeft het fonds naar de mening van het bestuur op dat moment voldoende buffercapaciteit.

Governance

Zorgvuldig bestuur

Het pensioenfondsbestuur is zich bewust van zijn verantwoordelijkheden. Daarnaast weet het bestuur hoe het deze verantwoordelijkheden moet dragen en aan wie het verantwoording aflegt. Onder de verantwoordelijkheden van het bestuur valt het naleven van de statuten, de reglementen, de relevante wet- en regelgeving en het beheersen van de risico's. Daarbij stelt het bestuur zich onafhankelijk op en werkt volgens de principes van evenwichtige belangenbehartiging. De eindverantwoordelijkheid voor de administratieve organisatie en de externe uitvoerders ligt bij het bestuur.

Wet Toekomst Pensioenen

Het wetsvoorstel Wet toekomst pensioenen (hierna: Wtp) is in werking getreden op 1 juli 2023.

Hieraan voorafgaand is een lang onderhandelingstraject geweest die uitmondde in de zogenaamde Hoofdlijnennotitie. Na publicatie van deze Hoofdlijnennotitie hebben de besturen van SPD en DPD besloten om samen op te trekken in de kennisvorming ten aanzien van het wetsvoorstel Wtp. De twee besturen en het VO van SPD hebben samen de 'werkgroep Wtp' gevormd. De werkgroep Wtp heeft vanaf januari 2021 een reeks kennissessies georganiseerd voor alle leden van het DPD-bestuur, SPD-bestuur en het VO. Vanaf januari 2022 werd de projectorganisatie uitgebreid, door een stuurgroep in te stellen en een projectmanager en projectsecretaris te benoemen.

Er is daarbij gewerkt met een uitgebreide detailplanning met honderden processtappen. Ten aanzien van de detailplanning werden de onderlinge afhankelijkheden zo goed mogelijk vooraf in kaart gebracht en waar nodig tussentijds bijgesteld. De integrale rapportage over de detailplanning bevat naast de deadlines, verwachte doorlooptijden, de actiehouders, de vergadering waarin de processtap wordt behandeld, de geüpdatete status van de processtap ook in een geïntegreerde verantwoordelijkheidsmatrix-matrix, waarbij er rekening wordt gehouden met de wettelijke en reglementaire taken en bevoegdheden van de diverse gremia van SPD en DPD. De detailplanningsrapportage werd vanaf december 2022 minimaal eens per maand geactualiseerd en gedeeld met de gehele werkgroep. In de praktijk gebeurde dit vaker, vooral na het bereiken van (grotere) mijlpalen.

De werkgroep Wtp heeft 1 januari 2025 gekozen als beoogde transitiedatum. Begin 2023 is de besluitvormingsfase van het project gestart. Dit betekende dat de focus van de voorbereiding van de besluitvorming is verplaatst naar de diverse gremia binnen de werkgroep Wtp: het SPD-bestuur, het DPD-bestuur en het VO van SPD. In het kader van de transitie is er in 2023 een onderzoek gedaan naar datakwaliteit.

Klachtenprocedure en geschillenregeling

Het pensioenfonds beschikt over een klachtenprocedure en over een reglement voor de commissie van geschillen. Zowel de klachtenprocedure als het reglement voor de commissie van geschillen is op de website gepubliceerd. Op de website staat een uitgebreide toelichting, inclusief stroomschema, om het voor deelnemers zo eenvoudig mogelijk te maken om hun eventuele ontevredenheid te uiten.

Als klager het niet eens is met de beslissing van de administrateur, heeft klager het recht in beroep te gaan bij het bestuur. Vanaf 1 januari 2024 kan de klager zich wenden tot de Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP). Daarbij kan klager kiezen tussen bemiddeling door de Ombudsman Pensioenen of beslechting door een geschillencommissie. Het GIP behandelt ook zaken met terugwerkende kracht tot 1 juli 2023.

Het bestuur zal het advies van de Ombudsman Pensioenen in overweging nemen, maar kan daar gemotiveerd van afwijken. Bij een bindend advies van een geschillencommissie leggen het bestuur en de klager zich neer bij dit advies. Bij een niet-bindend advies van een geschillencommissie neemt het bestuur het advies in overweging, maar kan het daar gemotiveerd van afwijken.

Klager heeft op elk moment het recht een beroep te doen bij de bevoegde rechter, behalve als de geschilleninstantie een bindend advies heeft gegeven.

Na een beslissing van het bestuur of ingeval van een niet-bindend advies van een geschillencommissie van de GIP, of indien een beslissing van het bestuur zich niet leent voor voorlegging aan de GIP, heeft klager het recht in beroep te gaan bij de Commissie van Geschillen van het pensioenfonds. Als klager in beroep gaat bij de rechter, sluit dit een beroep bij de Commissie van Geschillen uit.

Het aantal klachten in 2023, onderverdeeld naar onderwerp staat hieronder weergegeven:

Onderwerp		Aantal behandelde		
		Klachten	Geëscaleerde klachten	Geschillen
	Soort verwerking	Regulier	Herbeoordeling klacht	Ombudsman Pensioenen Geschillencommissie pensioenfondsen
Behandelingsduur	Duurt te lang, (nog) niet ontvangen, te traag	0	0	0
Pensioenberekening en -betaling	Hoogte uitkering, berekening, vordering, nabetaling	2	0	0
Service en klantgerichtheid	Tone of voice, diensten, ondersteuning, inleving	2	0	0
Informatieverstrekking	Brieven, serviceberichten, communicatie, uitleg	5	0	0
Toepassing wet- en regelgeving; algemeen	Wetgeving, pensioenregeling	8	0	0
Toepassing wet- en regelgeving; invaren, transitie	Wet toekomst pensioenen	4	0	0
Deelnemersportaal	Mijn-omgevingen	6	0	0
Financiële situatie	Verlagen, niet-indexeren, beleggingsbeleid, rente	0	0	0
Registratie werknemersgegevens	Persoonsgegevens, dienstverbandgegevens	13	0	0
Keuzebegeleiding		0	0	0
Duurzaamheid		0	0	0
Overig		1	0	0
		41	0	0

Naar aanleiding van de klachten en geschillen die spelen binnen het pensioenfonds wordt gekeken of het nodig is verbeteringen door te voeren. In 2023 is APS gestart met het afhandelen van klachten in het klant contact centrum (KCC). 95% van de klachten wordt hier afgehandeld. Medewerkers die zijn overgegaan naar het KCC en nieuwe medewerkers zijn of worden geselecteerd op houding en gedrag. Ook zijn er binnen APS verbeteringen doorgevoerd om de klachtenrapportage die aan pensioenfondsen, zo ook SPD, worden verstrekt, te verbeteren.

Intern toezicht

Op 13 februari 2024 heeft de visitatie over het jaar 2023 plaatsgevonden. Van het visitatierapport is een samenvatting in dit jaarrapport opgenomen.

Beoordeling van functioneren van bestuurders

Het bestuur bespreekt jaarlijks het eigen functioneren en het functioneren van de door het bestuur ingestelde commissies. Elk jaar vindt, onder begeleiding van een externe deskundige, een aparte bestuursevaluatie plaats binnen het bestuur als geheel. Tevens worden functioneringsgesprekken met de individuele bestuursleden gevoerd.

Op 4 juli 2023 heeft het bestuur de bestuursevaluatie gehouden waarbij het functioneren van het bestuur als geheel is besproken.

Gedragscode

Ter voorkoming van belangenconflicten, misbruik en oneigenlijk gebruik van de bij SPD aanwezige informatie heeft SPD een gedragscode opgesteld. Deze gedragscode geldt voor de bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan, externe leden van de beleggingsadviescommissie en overige door het bestuur aangewezen verbonden personen. De compliance officer ziet toe op de naleving van de gedragscode. De compliance officer heeft in de bestuursvergadering van 30 januari 2024 zijn compliance jaarrapportage over 2023 gepresenteerd. In 2023 hebben zich geen compliance-incidenten voorgedaan.

Naleving wet- en regelgeving

In 2023 zijn geen dwangsommen of bestuurlijke boetes opgelegd. De toezichthouder heeft geen verplichting gegeven aan SPD door middel van een aanwijzing om binnen een door de toezichthouder gestelde redelijke termijn ten aanzien van in de aanwijzingsbeschikking aangegeven punten een bepaalde gedragslijn te volgen.

Voor zover bekend is bij het bestuur en de compliance officer, zijn er geen overtredingen van wet- en regelgeving, die het pensioenfonds betreffen, voorgekomen.

De overheid wil witwassen en financieren van terrorisme tegengaan. Daarom kwam er een centraal register waarin mensen met zeggenschap bij verschillende organisaties worden ingeschreven. SPD heeft de informatie over de bestuurders opgenomen in het UBO-register.

Privacy versterkt met Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

De wet- en regelgeving aangaande privacy voor pensioenfondsen is geregeld via de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), de Uitvoeringswet AVG en de Gedragslijn Verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen.

Met ingang van 2020 dient SPD over de naleving van de Gedragslijn te rapporteren. Het fonds heeft ervoor gekozen om dat te doen via dit jaarrapport. Ter waarborging van de naleving van deze Gedragslijn heeft het pensioenfonds verschillende maatregelen getroffen: verwerkingsovereenkomsten met de verwerkers van het pensioenfonds, waarbij de verwerkers een verwerkingsregister bijhouden. Het pensioenfonds heeft naar aanleiding van de AVG een privacybeleid opgesteld, dat laatstelijk gewijzigd is op 5 september 2023. Tevens beschikt het fonds over een privacyverklaring of privacystatement, te raadplegen via de homepage van de website van het pensioenfonds. De privacy officer (mevrouw Stark) adviseert het pensioenfonds en monitort de naleving van de Gedragslijn. Op 5 september 2023 heeft de privacy officer haar rapportage aangeboden aan het bestuur.

Door het gebruikmaken van bestaande interne controlemethodes bij het fonds zoals ISAE 3402-rapportages van APS en Achmea IM, de ISAE 3000-rapportage van APS en Achmea IM, de privacyrapportage van APS en de niet-financiële risicorapportages van beide dienstverleners wordt door het bestuur getoetst of de Gedragslijn wordt nageleefd. Naar het oordeel van de privacy officer geven de geleverde auditrapporten op dit gebied voldoende zekerheid om de verklaring van SPD, over het naleven van de gedragslijn, te ondersteunen. Het bestuur verklaart ten aanzien van 2023 dat SPD de Gedragslijn naleeft. Hiervoor heeft het bestuur voldoende assurance gekregen.

In 2023 heeft zich 1 incident voorgedaan dat gemeld is bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen (hierna de Code) heeft tot doel het functioneren van de besturen van pensioenfondsen te verbeteren en inzichtelijker te maken. Hiertoe zijn door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid 83 normen voor 'goed pensioenfondsbestuur' geformuleerd. De Code is gebaseerd op het 'pas toe of leg uit'-beginsel. Bepalend voor de werking van de Code is hoe de pensioenfondsen met de intenties van de Code omgaan, niet de mate waarin ze die naar de letter naleven. Dit betekent dus dat er ruimte is om af te wijken van de Code, mits dit weloverwogen gebeurt. De Monitoringcommissie Code Pensioenfondsen ziet toe op de naleving van de Code.

In slechts één geval wijkt SPD in 2023 (nog) af van de normen uit de Code Pensioenfondsen; namelijk:

norm 33: "In het bestuur en het verantwoordingsorgaan zitten ten minste één man en één vrouw en zowel mensen van boven als onder 40 jaar. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen".

Het bestuur is van mening dat geschiktheid boven diversiteit gaat. SPD heeft een leeftijdsgrens van 45 jaar opgesteld. Bij de selectie van nieuwe kandidaat-bestuursleden wordt hier extra aandacht aan besteed. Dit is ook vastgelegd in het stappenplan diversiteit. Per 1 januari 2020 heeft het bestuur een bestuurslid onder 45 jaar benoemd. Hierdoor voldoet het bestuur aan deze aangepaste norm.

In 2022 werd in het VO een vrouwelijke kandidaat van onder de 45 jaar benoemd namens de actieve deelnemers. Hierdoor voldoet het VO aan deze aangepaste norm.

In de onderstaande tabel ziet u de vindplaatsen van de rapportagenormen:

Rapportagenorm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting bestuursverslag of website
<p>Norm 5</p> <p>Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.</p>	Ja	Het bestuur rapporteert in het hoofdstuk 'Hoofdpijnen' van het bestuursverslag over het beleid dat het in 2023 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.
<p>Norm 31</p> <p>De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.</p>	Ja	Het bestuur rapporteert in het hoofdstuk 'Karakteristieken' en 'Hoofdpijnen' van het bestuursverslag over de samenstelling van fondsorganen en de diversiteit van de leden. De samenstelling is ook opgenomen op de website.
<p>Norm 33</p> <p>In zowel het bestuur als in het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan is er ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.</p>	Zie uitleg hiervoor	Het bestuur rapporteert in het hoofdstuk 'Hoofdpijnen' van het bestuursverslag over de samenstelling van fondsorganen, de doelen ten aanzien van diversiteit en de stappen voor het bevorderen van diversiteit.
<p>Norm 47</p> <p>Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.</p>	Ja	Een samenvatting van het oordeel en de bevindingen van de visitatiecommissie is opgenomen in hoofdstuk A van dit jaarrapport.
<p>Norm 58</p> <p>Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.</p>	Ja	In het hoofdstuk 'Karakteristieken' beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het fonds. De strategie van het fonds wordt verder beschreven in het hoofdstuk 'Hoofdpijnen'. De missie en visie zijn ook opgenomen in de ABTN. De ABTN is op de website gepubliceerd.
<p>Norm 62</p> <p>Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.</p>	Ja	Het bestuur licht in de 'Beleggingenparagraaf' de overwegingen toe om maatschappelijk verantwoord te beleggen.
<p>Norm 64</p> <p>Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.</p>	Ja	In het hoofdstuk 'Hoofdpijnen' rapporteert het bestuur over de naleving van de integriteitsregeling en over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
<p>Norm 65</p> <p>Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.</p>	Ja	In het hoofdstuk 'Hoofdpijnen' wordt gerapporteerd over de klachten en geschillen. Op de website wordt de procedure in begrijpelijke taal uitgelegd.

De normen die betrekking hebben op het Belanghebbendenorgaan en de Raad van Toezicht zijn voor SPD niet van toepassing.

De Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid hebben de Code Pensioenfondsen in 2023 herzien, deze is ingegaan op 1 januari 2024. Veel normen van de Code uit 2018 blijven onverminderd en ongewijzigd van kracht. Er zijn ook normen geschrapt omdat deze al uit de wet volgen. De Code kent ook een aantal nieuwe normen, zoals het rekening houden met de voorkeuren van belanghebbenden bij de visie, missie en strategie, duidelijke en kenbare keuzes maken over duurzaamheid en beleggingsbeleid, het hebben van een keuzebegeleidingsbeleid en het hebben van een toezichtvisie voor het intern toezicht. Daarnaast moeten pensioenfondsen een schriftelijk beleid over diversiteit en inclusie hebben en moet de derde benoemingstermijn van bestuursleden, leden van verantwoordingsorganen en belanghebbendenorganen met redenen worden onderbouwd.

Er is gekozen voor een indeling waarin wordt aangesloten bij de driehoek bestuur, intern toezicht en verantwoording, die de kern aangeeft van wat 'goed pensioenfondsbestuur' is. De herziene Code ordent de normen aan de hand van de volgende vijf thema's:

- 1 Goed zorgen voor het pensioen van belanghebbenden;
- 1 Goed besturen;
- 1 Effectief intern toezichthouden en controle uitvoeren;
- 1 Verantwoording en inspraak organiseren en
- 1 Effectief functioneren van fondsorganen.

Daarnaast is een aantal nieuwe normen opgenomen in de Code Pensioenfondsen 2024. Norm 37 bevat de belangrijkste wijziging. Het betreft de aanscherping van de derde benoemingstermijn van bestuurders, leden van verantwoordingsorgaan (hierna: VO), leden van belanghebbendenorganen (hierna: BO) en leden van Raad van Toezicht (hierna: RvT). Een derde benoeming van maximaal vier jaar is in beginsel alleen mogelijk als daarvoor een bijzondere aanleiding bestaat. Deze bijzondere aanleiding moet worden onderbouwd en worden gedeeld met de overige organen van het pensioenfonds. Het eerste moment dat in het bestuursverslag aandacht moet worden besteed aan het al dan niet voldoen aan de herziene Code, is in het voorjaar van 2025 over boekjaar 2024.

Strategie

De deelnemer en diens pensioen staan bij het pensioenfonds voor dierenartsen centraal. Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen (SPD) streeft naar een hoge deelnemerstevredenheid. Pensioen- en vermogensbeheer moeten zijn afgestemd op de wensen van de deelnemers, waarbij kosten en opbrengsten in de juiste balans worden gebracht door het pensioenfondsbestuur. Het bestuur zal dit, rekening houdend met het veranderende politieke landschap, blijven doen.

Achtereenvolgens wordt aandacht besteed aan de grootte van het fonds en de kosten per deelnemer, het nieuwe pensioenstelsel, de verplichtstellingscontrole, het gebrek aan pensioeninteresse bij de deelnemers, de complexiteit van de regeling in samenhang met de robuustheid van de administratie en de kansen op het gebied van keuzemogelijkheden en maatschappelijk verantwoord beleggen. Tot slot wordt stilgestaan bij de redenen waarvan het bestuur vindt dat die het bestaan van een eigen zelfstandig pensioenfonds voor dierenartsen rechtvaardigen.

Relatief klein

Als gekeken wordt naar deelnemersaantallen is het pensioenfonds voor dierenartsen een relatief klein fonds. Met de omvang van het belegd vermogen behoort SPD tot de 100 grootste fondsen van Nederland. Prudent beleggen en duidelijk communiceren zijn van essentieel belang voor de financiële toekomst van de deelnemers. De rendementen zijn goed geweest in de afgelopen jaren en het is van belang om de rendementen ook zo hoog mogelijk te houden. Rendement en risico zijn communicerende vaten, de mate van risico die het fonds mag lopen om tot het gewenste rendement te komen is onder meer afhankelijk van de gemiddelde risicohouding van de deelnemers die voor de laatste keer in 2023 is bepaald.

Kosten

Een van de beleggingsbeginselen heeft te maken met het kostenaspect van beleggingen. Kosten zijn zeker en rendementen niet. Het is van groot belang om de uitvoeringskosten per deelnemer en de beheerkosten als deel van het belegd vermogen zo laag mogelijk te houden. SPD tracht dit te bereiken met behoud van kwaliteit en door ten minste onder het landelijk gemiddelde te blijven vergeleken met vergelijkbare fondsen. Onder andere door van actief beleggen over te gaan naar passief beleggen (tenzij actief duidelijk voordelen biedt) heeft SPD de vermogensbeheerkosten aanzienlijk verlaagd. Wel zorgen toenemende wetgeving en regeldruk ervoor dat de kosten blijven stijgen. De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel vanwege de Wet toekomst pensioenen (Wtp) zal bij alle pensioenfondsenfondsen in ieder geval zorgen voor een eenmalige toename van de kosten, dus ook bij SPD.

Door het wegvallen van de btw-koepelvrijstelling voor pensioenfondsen enkele jaren geleden, als gevolg van een uitspraak van de Hoge Raad, zijn de kosten gestegen. SPD trekt samen met de Kring van Beroepspensioenfondsen binnen de Pensioenfederatie op om het wegvallen van de btw-vrijstelling ongedaan te maken en heeft ook op eigen initiatief hiervoor juridische stappen ondernomen. In 2022 heeft de rechtbank Gelderland in dit kader met betrekking tot een viertal fondsen, waaronder twee andere beroepspensioenfondsen, aangegeven niet met voldoende zekerheid een uitspraak te kunnen doen. De rechtbank heeft het voornemen vragen te gaan stellen bij het Europese Hof van Justitie. De verwachting is dat het beroepschrift van SPD aangehouden zal worden tot de uitspraak van het Europese Hof heeft plaatsgevonden. Dit kan enige jaren duren.

Ook de kosten voor de uitvoering van de pensioenadministratie en de bestuursondersteuning, die zijn uitbesteed, worden scherp in de gaten gehouden. Kwaliteit en kosten zijn daarbij beiden belangrijk. De kwaliteit van de uitvoering moet hoog zijn en moet voldoen aan de verwachtingen van de deelnemer. SPD monitort uiteraard voortdurend, aan de hand van diverse rapportages, de kwaliteit van de uitvoering. Het bestuur van SPD is tot nu toe tevreden over de pensioenuitvoerder. SPD evalueert in jaarlijkse gesprekken, aan de hand van een standaard evaluatieformulier, de samenwerking met de uitbestedingspartners.

Het nieuwe pensioenstelsel

De opzet van het nieuwe pensioenstelsel heeft lange tijd op zich laten wachten. Inherent aan het poldermodel dat we in Nederland hebben, is er veel en lang gediscussieerd over de verschillende mogelijkheden. Uiteindelijk is het mogelijk gebleken om tot consensus te komen en ligt er een nieuw pensioenakkoord. De dierenartsen hebben in 2023 gekozen voor de flexibele premiereregeling (FPR). De premie van SPD zal in het nieuwe stelsel, in tegenstelling tot de huidige leeftijdsafhankelijke premie, een vaste premie worden als gevolg van de wetgeving. Dit betekent een stijging van de premie van jongere deelnemers en een daling voor de oudere. Het SPD-bestuur zal in de aanloop naar de transitie naar het nieuwe pensioencontract goed blijven bewaken in hoeverre de gemaakte keuzes effect hebben op de pensioenresultaten van alle deelnemers en op de evenwichtigheid van de regeling.

Door het netwerk in de pensioensector goed te onderhouden en de communicatie vanuit het ministerie en de Pensioenfederatie op de voet te volgen, blijft het pensioenfondsbestuur op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen en kan het, als er aanpassingen nodig zijn, tijdig schakelen. De detailuitwerking van het pensioenakkoord zal heel 2024 nog in beslag nemen. Tot die tijd is niet helemaal duidelijk wat er mogelijk en nodig is. Het streven is op verzoek van de Deelnemersvereniging Pensioenfonds Dierenartsen (DPD) om 1 januari 2025 over te gaan naar het nieuwe stelsel. Het bestuur heeft, in samenwerking met de DPD naar beschikbare opties gekeken alvorens DPD de deelnemerskeuzes heeft voorgelegd die in een bijzondere algemene ledenvergadering zijn aangenomen in het najaar van 2023. Op basis van die keuzes wordt het nieuwe stelsel vorm gegeven. Het fonds heeft het transitie- en implementatieplan op 19 december 2023 aangeleverd bij DNB. Het communicatieplan is op dezelfde datum aangeleverd bij de AFM.

Verplichtstellingscontrole

SPD probeert door het uitvoeren van verplichtstellingscontroles de beroepsgenoten zoveel mogelijk te wijzen op de verplichtstelling. Sinds enige jaren levert deze controle problemen op. In het verleden werd voor de verplichtstellingscontrole gebruikgemaakt van een bestand van de beroepsvereniging voor dierenartsen, de KNMvD. Sinds de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming heeft de beroepsvereniging aangegeven dat geen gebruik meer kan worden gemaakt van het bestand. Daarnaast is dit bestand verre van volledig nu de organisatiegraad van de praktiserende dierenartsen aan het afnemen is en dierenartsen niet meer vanzelfsprekend lid van de beroepsvereniging zijn.

In tegenstelling tot de humane (para-)medische beroepen is er bij praktiserende dierenartsen geen actueel register van practici. De openbare gegevens van het CIBG (veterinaire variant van het BIG-register) zijn onvoldoende specifiek. Sinds 2019 wordt de verplichtstellingscontrole uitgevoerd aan de hand van de openbare CIBG-gegevens. De controle is grotendeels onmogelijk gebleken en onnodig complex. SPD heeft, in samenwerking met de Pensioenfederatie (via de Kring van Beroepspensioenfondsen) aan het ministerie van SZW duidelijk gemaakt dat er sprake is van een gerechtvaardigd belang om, in het kader van de wettelijk verplichtstellingscontrole, toegang tot relevante registers te kunnen krijgen. Het ministerie van SZW was het daar niet mee eens. Waar andere beroepspensioenfondsen via een verplichte registratie van de facturen aan hun klanten van een bepaald systeem gebruik kunnen en mogen maken, geldt dit helaas niet voor SPD. SPD blijft, naast het zoeken naar een langjarige oplossing, in samenwerking met de Pensioenfederatie ervoor pleiten dat er sprake is van een gerechtvaardigd belang om op korte termijn een oplossing te krijgen voor deze problematiek.

Pensioeninteresse

Al jaren is een van de grotere communicatie-uitdagingen voor de hele pensioensector het gebrek aan pensioeninteresse bij de deelnemers. Doordat de gemiddelde deelnemer meer interesse heeft in het heden en minder geïnteresseerd is in de toekomst, is het moeilijk om de informatie die we als pensioenfonds verstrekken, tussen de oren van de deelnemers te krijgen. Het blijft een gezamenlijk speerpunt van het fondsbestuur en de deelnemersvereniging om de toegevoegde waarde van de collectiviteit en solidariteit onder de aandacht van de deelnemers te brengen. Daartoe wordt jaarlijks het communicatiebeleid geëvalueerd en zo nodig aangepast. De nieuwe pensioenregeling is door DPD en SPD aangegrepen om het momentum te gebruiken om het pensioen extra onder de aandacht te brengen van de deelnemers. Tijdige, passende en gerichte communicatie blijft essentieel, zeker met het oog op de aanstaande overgang naar de nieuwe pensioenregeling die veel veranderingen voor de deelnemers met zich meebrengt.

Complexiteit, regeling en robuuste administratie

Het pensioenfonds voor dierenartsen bestaat sinds 1975. De regeling is destijds gemaakt voor een deelnemersbestand dat totaal anders was dan het huidige. Het vak van dierenarts is onderhevig aan demografische veranderingen. Er zijn meer vrouwelijke collega's en zowel mannen als vrouwen willen meer parttime werken dan in het verleden het geval was.

Daarnaast zijn er steeds minder dierenarts-ondernemers en steeds meer dierenartsen die in loondienst werken. Ook zijn er steeds meer dierenartsen werkzaam als ZZP-er. In de afgelopen jaren hebben private investeerders een groot deel van de Nederlandse praktijken overgenomen, waardoor enkele zeer grote werkgevers zijn ontstaan. SPD zal, door in gesprek te blijven met de grote werkgevers, er alles aan doen om ook de deelnemers bij die werkgevers zo goed mogelijk te ondersteunen.

In de diergeneeskunde wordt van oudsher 2/3 deel van de pensioenpremie door de werkgever betaald. Voor een deelnemer, die in een jaar bij verschillende werkgevers in loondienst is of bij verschillende werkgevers tegelijk, blijft de persoonlijke pensioenadministratie complex, ondanks de doorgevoerde wijzigingen en verbeteringen bij de pensioenadministratie. In de cao van 2021 werd, voor de deelnemende praktijken aan de cao, de bijdrage van de werkgever stapsgewijs verlaagd naar 60%.

De pensioenadministratie wordt al sinds het eerste jaar door dezelfde uitbestedingspartner, Achmea Pensioenservices (APS), uitgevoerd, waardoor er op professioneel en persoonlijk niveau bij de deelnemersadministratie ervaring is met het deelnemersbestand en de beroepsgroep. Ondersteuning van de deelnemer vanuit de deelnemersadministratie gebeurt zowel schriftelijk, digitaal (inclusief mail) als telefonisch. Binnen het kader van "digitaal tenzij" wil het pensioenfonds voor dierenartsen de deelnemer zoveel mogelijk ondersteunen. Een deelnemer kan zich online inschrijven en lid worden van de deelnemersvereniging. In het deelnemersportaal zijn de afgelopen jaren de digitale mogelijkheden uitgebreid (nieuwe digitale klantbediening (NDK)), waardoor het portaal gebruikersvriendelijker is geworden en de deelnemers minder complexiteit ervaren.

APS is bezig met een overstap naar een nieuw administratieplatform. Het doel van APS is daarbij om goed voorbereid te zijn op de toekomst en het nieuwe pensioenstelsel goed en kostenefficiënt uit te kunnen voeren. Met die uitgangspunten kan SPD het natuurlijk niet oneens zijn, er zijn echter wel risico's aan verbonden. De pensioenaanspraken moeten bijvoorbeeld exact van het ene systeem in het volgende worden overgenomen. Datakwaliteit is en blijft van groot belang voor een goede uitvoering van de pensioenregeling van SPD. In 2023 heeft SPD met goed gevolg een uitgebreid datakwaliteit onderzoek uitgevoerd.

De overgang naar het nieuwe systeem heeft vertraging opgelopen. Voor SPD heeft dit niet direct gevolgen. Hoewel APS via de klantenraad en een klankbordgroep haar klanten zo goed mogelijk informeert en consulteert, is een deel van een dergelijk proces altijd buiten beeld. Het is zaak om de risico's die de overgang naar het nieuwe administratieplatform met zich meebrengt zo goed mogelijk te beheersen en waar nodig samen met andere klanten op te trekken en/of bijvoorbeeld op onderdelen extra zekerheid te verkrijgen.

Keuzemogelijkheden en maatschappelijk verantwoord beleggen

Door pensioenspecialisten worden keuzemogelijkheden genoemd als methode om de betrokkenheid van deelnemers bij een pensioenfonds te verhogen. Bij SPD is al een aantal keuzemogelijkheden in de regeling opgenomen (uitruil partnerpensioen, vervroegen/uitstellen, hoog-laagregeling, keuze voor deeltijdpensioen, keuze voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid). Op basis van het nieuwe pensioenakkoord worden deze mogelijkheden uitgebreid met het in één keer opnemen van een deel van het bereikte pensioenbedrag op het moment van pensioneren; de invoerdatum van deze laatste optie is ondertussen al wel enige keren uitgesteld door de wetgever. In het nieuwe pensioenstelsel krijgt de deelnemer door middel van verschillende lifecycles ook meer keuze en daardoor zelf invloed op het pensioen.

De communicatieve uitdaging wordt ook hierin door SPD onderkend. Tot nu toe lijken de meeste deelnemers zich pas aan het einde van hun carrière echt met pensioenkeuzes bezig te houden. Op het gebied van risicohouding in het beleggingsbeleid is in de huidige regeling van SPD geen ruimte voor keuzemogelijkheden. In het verleden waren de deelnemers van SPD minder risicomijdend dan gemiddeld in Nederland werd gemeten.

Het fonds heeft de afgelopen jaren van een klein aantal deelnemers het verzoek gekregen om een meer maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid te voeren.

In 2020 is in een deelnemersenquête naast de risicohouding ook de houding van de deelnemers op het gebied van verantwoord beleggen opgenomen. Deelnemers gaven daarin aan dat verantwoord beleggen gewenst was. Voor een groot deel was een voorwaarde daarbij dat het niet ten koste zou gaan van het rendement. Het bestuur van het fonds was en is van mening dat maatschappelijk verantwoord beleggen onderdeel is van een duurzaam pensioenbeleid met een goede lange-termijnvisie. Ook de trend in de pensioensector om meer maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen wordt door SPD ondersteund. SPD is echter een kleine speler en zoekt, vooral in samenwerking met de sector, naar invulling van die verantwoordelijkheid passend bij de omvang en de mogelijkheden van het fonds.

Met de komst van Europese regels op het gebied van de maatschappelijk verantwoord beleggen in de vorm van de Sustainable Finance Disclosure Regulation-verordening (SFDR) zijn meer wettelijke rapportage-vereisten ontstaan waar aan SPD moet voldoen. Ook duidelijke en tijdige communicatie over maatschappelijk verantwoord beleggen is belangrijk zodat de deelnemers weten hoe SPD op dit vlak acteert.

Hoewel er dus in de afgelopen jaren stappen zijn gezet met betrekking tot maatschappelijk verantwoord beleggen, zijn er (altijd) nog verbeteringen mogelijk. SPD gaat verder met het uitwerken van het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. Met de Environmental Social en Governance-meter (ESG-meter), een monitoringstool, kan een groot deel van de portefeuille op ESG-factoren worden beoordeeld. De illiquide beleggingscategorieën die niet in de ESG-meter zijn meegenomen krijgen daarbij ook aandacht.

SPD is in 2023 begonnen nog meer focus aan te brengen in het MVB-beleid.

Een eigen, zelfstandig fonds

SPD is zich bewust van het veranderende pensioenlandschap waarin steeds minder fondsen actief zijn. Jaarlijks kijkt het bestuur van het pensioenfonds daarom tijdens de bestuursevaluatie onder andere naar de rechtvaardiging van het onderhouden van een eigen beroepspensioenfonds. Het bestuur ziet vooralsnog meer voordelen dan nadelen. De directe communicatie met de deelnemer, de homogene groep, de mogelijkheid het beleggingsbeleid daarop aan te passen en de directe betrokkenheid van dierenartsen in het bestuur van het fonds worden als voordelen gezien. De solidariteit onder de beroepsgenoten is naar de mening van de bestuurders meer dan voldoende om een zelfstandig fonds te rechtvaardigen. De omvang van het fonds (zowel qua deelnemersaantallen als qua belegd vermogen) en de kosten per deelnemer geven geen directe aanleiding voor het zoeken naar alternatieven. Daarnaast heeft het fonds uiteraard geen winstdoelstelling.

De eisen aan de bestuurlijke deskundigheid zijn door nieuwe (Europese) wetgeving, de Institutions for Occupational Retirement Provision Directive 2-richtlijn (IORP2), sinds 2019 verzaamd. Met name de invulling van de sleutelfunctieposities die in IORP2 worden beschreven wordt als een uitdaging gezien voor een fonds met een governancestructuur en omvang zoals SPD. SPD heeft de sleutelfunctiehouders interne audit en actuarieel extern ingevuld. De sleutelfunctiehouder risicobeheer was tot 1 januari 2024 belegd bij één van de bestuursleden. Om de governance passend te houden bij het fonds en tegelijkertijd te voldoen aan de deskundigheidseisen, is in het geschiktheidsbeleidsplan rekening gehouden met een langere inwerktijd voor nieuwe (aspirant) bestuurders. In die inwerktijd wordt door de aspirant bestuurders ook een opleiding op deskundigheidsniveau A gevolgd.

Alternatieven voor zelfstandigheid moeten wel altijd in beeld blijven. De huidige alternatieven van het fonds zoals samengaan met een vergelijkbaar fonds tot een groter fonds of het deelnemen aan een algemeen pensioenfonds zijn voor SPD op dit moment wettelijk en/of kostentechnisch gezien geen reële opties. Een beroepspensioenfonds is nou eenmaal in een aantal opzichten (bijvoorbeeld incasso) niet vergelijkbaar met een bedrijfstak- of ondernemingspensioenfonds. Mogelijk dat in de verdere uitwerking van het nieuwe pensioencontract wel mogelijkheden ontstaan.

Binnen de Kring van Beroepspensioenfonds, waarin fondsen met enigszins vergelijkbare kenmerken vertegenwoordigd zijn, worden ervaringen en kennis op het gebied van de ontwikkelingen in de pensioensector uitgewisseld. Ook andere beroepspensioenfonds in de Kring beraden zich op de toekomst. Het is het meest waarschijnlijk dat een eventuele samenwerking in de toekomst uit die groep komt.

SPD heeft tijdens strategische sessies uitgebreid stilgestaan bij de governance en samenstelling van het SPD-bestuur in de toekomst.

Het bestuur heeft in 2022 besloten om tot en met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel zelfstandig te blijven en eventuele ingrijpende alternatieven voor de governance pas na de overgang naar het nieuwe stelsel verder te onderzoeken.

Communicatie

In 2023 lag de focus van het pensioenfonds op de nieuw te vormen pensioenregeling. De mening van de deelnemers ophalen en deze meenemen in het besluitproces stond centraal. Daarnaast bleef het pensioenfonds scherp op de ontwikkeling van het draagvlak.

Verhoging van pensioenen

De pensioenen zijn per 1 januari 2024 met 0,7% verhoogd en de gemiste toeslag per 1 januari 2024 is vastgesteld op 4,7%. Deelnemers zijn hierover via de nieuwsbrief, e-mail en in sommige gevallen per brief geïnformeerd. Ook waren alle veelgestelde vragen met antwoorden terug te lezen op een speciale pagina op de website.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

De eerste helft van 2023 organiseerden DPD en SPD vijf live roadshows voor deelnemers, verspreid over het land. En in april 2023 was er een online webinar, waar bijna 200 geïnteresseerden zich voor aanmeldden. In deze bijeenkomsten is aan deelnemers uitgelegd hoe de nieuwe regeling er uit gaat zien en waar er nog meebepaald kan gaan worden. Hiervoor is in september 2023 een bijzondere algemene vergadering georganiseerd, met daaropvolgend een referendum. In de bijzondere algemene vergadering van DPD en het referendum is gevraagd naar de mening van deelnemers op de onderwerpen Premiepercentage, Nabestaandenpensioen en wezenpensioen. In totaal hebben 850 leden deelgenomen aan dit referendum, dat is een respons van 18,4 procent.

Vergroten draagvlak

Het draagvlak bij de dierenartsen zit boven de minimumgrens. Het pensioenfonds heeft de afgelopen jaren de ontwikkeling van het draagvlak samen met DPD strak gemonitord. Er is een stagnering te zien in de daling van het draagvlakcijfer. Ook in 2023 koos ruim tweederde van de nieuwe deelnemers voor een lidmaatschap van DPD. Het pensioenfonds en DPD blijven scherp op de ontwikkeling van het draagvlak. Daarom is in 2023 een belactie uitgevoerd, deze bleek echter niet succesvol. De communicatiecommissie is in overweging op welke manier we het draagvlak nog meer kunnen beïnvloeden en/of kunnen achterhalen waarom mensen geen lid willen worden. Gekoppeld aan de bijzondere algemene vergadering en het referendum is in het derde kwartaal een 'veegactie' ondernomen om enerzijds mailadressen te verzamelen, maar ook om mensen over te halen om alsnog lid te worden van DPD.

Onderzoek

Ook in 2023 stond voor SPD centraal om de mening van de deelnemers op te halen. De inzichten vanuit de deelnemers helpen ons om de nieuwe pensioenregeling, de dienstverlening en het beleid beter in te kleuren. Begin 2023 onderzocht SPD hoeveel zekerheid en onzekerheid deelnemers accepteren rond hun pensioen. Daarnaast werd medio 2023 ook bij deelnemers gevraagd naar hun ervaring met de Inkomensopgave, de website, het inloggen op het portaal. De feedback is, waar mogelijk, meegenomen in verbetering van de processen.

De website

De website blijft een belangrijk middel in de communicatiemix van SPD. De website bevat naast alle relevante informatie over de pensioenregeling ook Pensioen 1-2-3. Elke maand waren er één of meer nieuwsberichten over relevante pensioenonderwerpen, zoals over de financiële situatie van SPD. Op de website is een aparte landingspagina over het Pensioenakkoord. De meest besproken onderwerpen worden hier behandeld. Daarnaast publiceerden we uitgebreid dit jaar over de indexatie en de stijging van het maximum beroepsinkomen.

Ons Pensioen

Met Ons Pensioen probeert SPD het pensioen dichterbij de deelnemer te brengen. Ons Pensioen is de pensioenkrant met een naam die recht doet aan de collectieve en solidaire principes van het pensioenfonds. De inhoud van dit medium komt tot stand door gezamenlijk overleg tussen SPD en DPD en door naast aandacht voor nieuws rondom pensioen en de pensioenregeling, ook ruimte te creëren voor verhalen, vragen en opvattingen van deelnemers en interviews met bestuursleden over belangrijke onderwerpen.

Digitaal communiceren

Het uitgangspunt voor alle pensioencommunicatie van SPD is digitaal. In 2023 hebben we de niet-digitale deelnemers opgeroepen om alsnog het mailadres te registreren.

Veel communicatie krijgen deelnemers digitaal; naast het UPO en de digitale nieuwsbrief e-SPD, kregen deelnemers ook een uitnodiging voor de inkomensopgave en werd de aankondiging voor de (bijzondere) algemene vergadering van DPD per e-mail verzonden. Ook mailden we over het referendum en de roadshows. Alle onderwerpen die we per mail aan deelnemers stuurden, werden in uitgebreidere vorm behandeld op de website, waar deelnemers naar toe konden klikken.

Overige communicatie

Het verkort jaarverslag is uitgevoerd in een infographic, met daarin de belangrijkste gegevens van het jaar overzichtelijk uitgebeeld. Deze deelden we met de deelnemers via een e-SPD. In het Tijdschrift voor Diergeneeskunde publiceerden we in 2023 vijf columns. Ook verstuurd we o.a. een persbericht over de bijzondere algemene vergadering van DPD en het referendum.

4. PENSIOENBELEID

Pensioenregeling

SPD is een beroepspensioenfonds als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub j van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb). De pensioenregeling is van kracht sinds 1 januari 1975 en is vastgelegd in het pensioenreglement. Het pensioenreglement is voor het laatst gewijzigd per januari 2024. De door SPD uitgevoerde pensioenregeling wordt gekarakteriseerd als een premieregeling in de zin van de Wvb.

Deelnemerschap

De deelnemer is iedere dierenarts die als zodanig - hetzij zelfstandig, hetzij in dienstverband - praktijk uitoefent in een in Nederland gevestigde praktijk, op 31 december 2006 nog geen 60 jaar was en de vijfenzestigjarige leeftijd nog niet heeft bereikt. Ook wanneer een dierenarts werkt als invaller, waarnemer of uitzendkracht voldoet hij aan de voorwaarden van deelname.

Premieregeling

De door SPD uitgevoerde pensioenregeling wordt gekarakteriseerd als een premieregeling in de zin van de Wvb. Dat betekent dat de hoogte van de pensioenpremie het uitgangspunt is voor de berekening van de pensioenopbouw van de individuele deelnemer. De door de actieve deelnemer betaalde premie wordt in eerste instantie aangewend voor de inkoop van ouderdomspensioen, ingaande bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd, partnerpensioen (70% van het ouderdomspensioen) en wezenpensioen (20% van het partnerpensioen, tot 21 jaar).

Arbeidsongeschiktheid

Per 1 januari 2015 is de verzekering voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid niet meer verplicht, maar een vrijwillig element in de pensioenregeling van SPD. Dit is een direct gevolg van de gewijzigde fiscale wetgeving voor beroepspensioenfonds. De belastingdienst stelt zich op het standpunt dat premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid alleen mag worden verleend als er sprake is van een loonvervangende uitkering. Er is geen arbeidsongeschiktheidspensioen in de pensioenregeling, dus het hangt van de persoonlijke omstandigheden af of deelnemers aan deze fiscale eis voldoen.

In 2015 hebben alle nieuwe en bestaande deelnemers de mogelijkheid gekregen om hun keuze kenbaar te maken. Per 31 december 2023 is ongeveer 40% van alle deelnemers (vrijwillig) verzekerd voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Hierbij is geen significant verschil te zien tussen zelfstandigen en dierenartsen in loondienst. Ook verschillen de percentages nauwelijks per leeftijdscategorie.

Hieronder is een overzicht van de stand per 31 december 2023 weergegeven:

LOONDIENST	premiëvrijstelling verzekerd?				
	nee	%	ja	%	totaal
Jonger dan 30	420	56%	326	44%	746
30 tot 40	877	65%	522	35%	1.399
40 tot 50	377	57%	281	43%	658
50 tot 60	225	59%	155	41%	380
60 en ouder	95	65%	50	35%	145
	1.994	60%	1.334	40%	3.328

ZELFSTANDIG	premiëvrijstelling verzekerd?				
	nee	%	ja	%	totaal
Jonger dan 30	4	67%	2	33%	6
30 tot 40	110	60%	75	40%	185
40 tot 50	231	60%	152	40%	383
50 tot 60	282	60%	185	40%	467
60 en ouder	129	63%	76	37%	205
	756	61%	490	39%	1.246

Premiebeleid

Jaarlijks vooraf worden door het bestuur van het pensioenfonds nieuwe pensioeninkooppactoren vastgesteld op grond van een advies van en berekend door de adviserend actuaaris van het pensioenfonds. Deze pensioeninkooppactoren gelden ongewijzigd vanaf 1 januari van een boekjaar voor dat gehele jaar. De uitgangspunten en/of berekeningsgrondslagen staan opgenomen in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van het pensioenfonds.

Bedragen x € 1.000	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Kostendekkende premie	42.568	57.323
Conform ABTN vastgestelde minimale vereiste premie	45.927	38.390
Feitelijke premie	45.864	40.306

Met de kostendekkende premie wordt de zuiver kostendekkende premie bedoeld. De kostendekkende premie 2023 is bepaald op basis van de DNB-curve ultimo 2022.

De feitelijke premie wordt bepaald op basis van de premiestafel. De feitelijke premie in het boekjaar is beperkt lager dan de conform ABTN vastgestelde minimaal vereiste premie. De kostendekkendheid van de premie wordt bepaald door de inkoopfactoren. De inkoopfactoren zijn door het bestuur in november 2022 exact kostendekkend vastgesteld op basis van het deelnemersbestand per 30 september 2022. Door bestandseffecten gedurende 2023 is de premie over 2023 in beperkte mate niet kostendekkend.

Bedragen x € 1.000	<u>2023</u>	<u>2022</u>
De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:		
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	35.435	48.076
Opslag voor uitvoeringskosten	1.357	1.555
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	5.776	7.692
	<hr/> 42.568	<hr/> 57.323
De samenstelling van de conform ABTN vastgestelde minimale vereiste premie is als volgt:		
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	25.373	20.993
Opslag voor uitvoeringskosten	1.357	1.555
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	4.136	3.359
Voorwaardelijke onderdelen	15.061	12.483
	<hr/> 45.927	<hr/> 38.390
De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:		
Premie volgens beschikbare premiestaffel	44.246	38.897
Premie voor vrijwillige verzekering PVI	1.618	1.409
	<hr/> 45.864	<hr/> 40.306

Toeslagbeleid

SPD heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op het streven om de pensioenen waardevast te houden. Indien het bestuur een toeslag toekent, wordt deze per 1 januari van het jaar toegekend. De daarbij gehanteerde maatstaf is de prijsinflatie op basis van de consumentenprijsindex (afgeleid) over de direct voorafgaande periode juli - juli.

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Voor de toeslag per 1 januari van het jaar wordt gekeken naar de financiële positie ultimo september van het daaraan voorafgaande jaar. Er bestaat geen recht op toeslagen en er wordt hiervoor geen reserve aangehouden. Er kan alleen toeslagverlening plaatsvinden, voor zover dit toekomstbestendig is. Dat wil zeggen dat de financiële positie van het pensioenfonds zodanig is dat het te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst uitgekeerd kan worden.

Het bestuur hanteert voor een besluit over de feitelijke toekenning de onderstaande beleidsstaffel als leidraad:

Beleidsdekkingsgraad	Toeslagverlening
Lager dan 110%	Nihil
Tussen 110% en bovengrens	Naar rato
Boven de bovengrens	Volledige toeslagverlening + eventueel inhaaltoeslagen en herstel van kortingen

De bovengrens wordt jaarlijks vastgesteld zodanig dat deze voldoet aan de eis van toekomstbestendigheid. De vaststelling van de bovengrens is als volgt.

- 1 Contante waarde toeslagen (CWT) = de contante waarde van de kasstromen behorende bij de toeslagen indien de volledige maatstaf in elk jaar in de toekomst over de op de berekeningsdatum opgebouwde aanspraken wordt verleend. De contante waarde wordt bepaald op basis van het verwachte netto meetkundige rendement op zakelijke waarden;
- 1 De technische voorziening (TV) wordt bepaald op basis van de per de berekeningsdatum door het fonds gehanteerde actuariële grondslagen, inclusief de door DNB per die datum gepubliceerde rentetermijnstructuur;
- 1 Bovengrens toeslagbeleid = 110% + CWT / TV.

Bovenstaande beleidsstaffel is een leidraad, wat betekent dat het bestuur jaarlijks vaststelt of een toeslag zal worden verleend en wat de hoogte is van de toeslag. Het bestuur houdt zich het recht voor om het toeslagbeleid aan te passen. Toekomstige wijzigingen zijn bindend voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

SPD heeft besloten tot een indexatie van 0,7% per 1 januari 2024 en de gemiste toeslag per 1 januari 2024 vast te stellen op 4,7%. SPD heeft besloten om geen gebruik te maken van de tijdelijke extra mogelijkheid tot indexatie waarbij meer dan de reguliere indexatie verleend kan worden.

SPD heeft de intentie tot invaren van de pensioenaanspraken en -rechten van de huidige pensioenregeling naar de nieuwe pensioenregeling in het kader van de stelselwijziging. De beleidsdekkingsgraad is ten tijde van het toeslagbesluit 105% of hoger en de actuele beleidsdekkingsgraad is ook 105% of hoger. Door de indexatie wordt de actuele dekkingsgraad niet lager dan 105%. In uitzondering op de vaste mogelijkheid tot indexatie, die is opgenomen in het FTK, geldt de eis tot toekomstbestendige toeslagverlening niet bij de tijdelijke extra mogelijkheid tot indexatie. SPD heeft de deelnemers geïnformeerd over het besluit tot toeslagverlening en de onderbouwing daarvan.

De historische indexatie achterstand ziet er als volgt uit (sinds de aanpassing van het indexatiebeleid in 2015):

- | Gemiste indexatie 1 januari 2016: 0,8%
- | Gemiste indexatie 1 januari 2017: 0,0%
- | Gemiste indexatie 1 januari 2018: 1,1%
- | Gemiste indexatie 1 januari 2019: 1,3%
- | Gemiste indexatie 1 januari 2020: 1,6%
- | Gemiste indexatie 1 januari 2021: 1,4%
- | Gemiste indexatie 1 januari 2022: 0,0%
- | Gemiste indexatie 1 januari 2023: 0,0%
- | Gemiste indexatie 1 januari 2024: 4,7%

Haalbaarheidstoets

Met een haalbaarheidstoets kijkt het pensioenfonds of de afgesproken ambities worden gerealiseerd, of het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is en of het pensioenfonds voldoende herstelcapaciteit heeft. Bij grote veranderingen zoals de invoering van het nieuwe FTK, een nieuwe pensioenregeling of een andere significante wijziging voert het pensioenfonds een aanvangshaalbaarheidstoets uit. Vervolgens doet het pensioenfonds ieder jaar de jaarlijkse haalbaarheidstoets en rapporteert uiterlijk 30 juni van het lopende boekjaar hierover aan DNB.

De haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd als monitor van gestelde normen en beoordeelt of het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in het slechtweerscenario in lijn zijn met de door het pensioenfonds zelfgekozen ondergrenzen. Deze zelfgekozen ondergrenzen moeten passen binnen de risicohouding van het pensioenfonds. In 2015 voerde het fonds de aanvangshaalbaarheidstoets uit op basis van de scenario'set van DNB. Het pensioenfonds stelde drie grenzen vast:

- 1 Een ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat vanuit de situatie waarbij precies aan de vereisten van het vereist eigen vermogen wordt voldaan. Deze is door het pensioenfonds vastgesteld op 77%. Dit is gelijk aan een jaarlijkse aanpassing van de pensioenen met 50% van de prijsinflatie;
- 2 Een ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke financiële positie. Deze is ook vastgesteld op 77%;
- 3 Een maximale afwijking van het pensioenresultaat in het slechtweerscenario. Het bestuur heeft deze vastgesteld op 35%.

Haalbaarheidstoets 2024

Vanwege de beoogde Wtp transitiedatum van 1 januari 2025 hoeft SPD voorlopig geen haalbaarheidstoets 2024 in te dienen bij DNB.

Kostentransparantie

Pensioenuitvoeringskosten

Bedragen x € 1.000	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Administratiekosten	2.202	1.874
Adviseurs- en controlekosten m.u.v. controlekosten accountant	268	168
Controlekosten accountant	68	60
Bestuurskosten	489	400
Porti- en drukwerkkosten	31	32
Bijdragen toezichhouders	81	60
Overige kosten	300	265
Totale pensioenuitvoeringskosten	3.439	2.859

De Wtp-kosten bedragen in 2023: € 585 (2022: € 135).

Aangezien SPD een beroepspensioenfonds is worden alle kosten gedragen door deelnemers.

Aantallen	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Deelnemers	4.651	4.561
Gewezen deelnemers	1.430	1.320
Gewezen deelnemers met uitstel ingang pensioen	96	75
Pensioengerechtigden	1.987	1.924
	8.164	7.880

Bedragen x € 1	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer, incl. Wtp-kosten:		
- exclusief gewezen deelnemers	€ 518	€ 441
- inclusief gewezen deelnemers	€ 421	€ 363
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer, excl. Wtp-kosten:		
- exclusief gewezen deelnemers	€ 430	€ 420
- inclusief gewezen deelnemers	€ 334	€ 346

Beheerkosten vermogensbeheer

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Gemiddeld belegd vermogen	€ 1.501 miljoen	€ 1.660 miljoen
Totale kosten (excl. transactiekosten)	€ 6,5 miljoen	€ 7,2 miljoen
Transactiekosten	€ 1,1 miljoen	€ 2,4 miljoen
Totale kosten (incl. transactiekosten)	€ 7,6 miljoen	€ 9,6 miljoen
Kosten % (excl. transactiekosten)	0,43%	0,43%
Transactiekosten %	0,08%	0,15%
Kosten % (incl. transactiekosten)	0,51%	0,58%

De totale kosten vermogensbeheer in bovenstaande tabel zijn gebaseerd op de kosten die worden gerapporteerd aan de Toezichthouder (jaarstaat J402). Bij het transparant maken van de kosten vermogensbeheer 2023 zijn de aanbevelingen en definities van de Pensioenfederatie in acht genomen. Dat wil zeggen dat de cijfers zijn gebaseerd op werkelijke kosten (indien aanwezig), hetzij een resultaat zijn van schattingen welke qua methodiek minimaal voldoen aan de vereisten van de Pensioenfederatie.

De kosten vermogensbeheer zijn te onderscheiden naar de kostencomponenten: beheerkosten, performance gerelateerde kosten, transactiekosten en overige vermogensbeheerkosten.

Beheerkosten zijn de kosten die gemaakt worden voor het uitvoeren van vermogensbeheer door een uitvoeringsorganisatie waarbij de vergoeding, afhankelijk van de beleggingscategorie, is gebaseerd op de omvang van het beheerd vermogen.

Performance gerelateerde kosten zijn de kosten die gemaakt worden bij sommige actieve beleggingsstrategieën, of specifieke beleggingscategorieën, als prestatievergoeding. Kenmerk van prestatievergoeding is dat vanwege een bijzondere prestatie de vermogensbeheerder een extra vergoeding ontvangt. Prestatievergoedingen kunnen daarom grote schommelingen vertonen. De performance gerelateerde kosten van SPD beperken zich tot de performance fee voor direct vastgoed en alternatieve beleggingen vermogensbeheer.

Transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om effectentransacties tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn veelal op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat er, bijvoorbeeld bij transacties in de categorie vastrentende waarden, geen separate kosten in rekening worden gebracht, maar deze zich uiten in het verschil tussen de bied- en laatprijs.

De overige vermogensbeheerkosten zijn opgenomen in het kostenoverzicht op basis van werkelijke in rekening gebrachte beheerfee. Hieronder behoren onder andere beheerkosten fiduciair beheer en beheerkosten vermogensbeheer pensioenfondsen (beheerkosten directe beleggingen in vastrentende waarden).

De kosten omvatten naast de kosten, zoals gerapporteerd in de staat van baten en lasten, ook een uitsplitsing van de 'onzichtbare' kosten voor beheer van onderliggende beleggingsfondsen, waarvan de kosten zijn verwerkt in het beleggingsrendement, en de schatting van de kosten van de individuele transacties. In de staat van baten en lasten worden alleen (directe) kosten getoond die SPD op factuurbasis betaalt aan de tegenpartijen, waardoor deze cijfers niet aansluiten bij de totale kosten vermogensbeheer in deze toelichting. Het doel van deze paragraaf is om extra inzicht in de kosten vermogensbeheer te verschaffen.

De volgende paragrafen gaan dieper in op de kosten over het afgelopen jaar 2023, waarbij een vergelijking wordt gemaakt ten opzichte van kosten over 2022 en eventuele verschillen ten opzichte van het jaar daarvoor worden toegelicht. Hierbij wordt ook meer inzicht gegeven in factoren die de hoogte van de kosten in belangrijke mate beïnvloeden.

Vergelijking kosten uitvoering vermogensbeheer 2023 met 2022

Onderstaande tabellen geven een overzicht per beleggingscategorie van de totale kosten voor het vermogensbeheer over 2023 en 2022 uitgesplitst naar beheerkosten, performance gerelateerde kosten en transactiekosten.

Tabel 1. Kosten vermogensbeheer (in € x 1.000) in 2023

	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten (waarvan aan- en verkoopkosten)	Totaal
Vastrentende waarden	1.776	-	555 (66)	2.331
Aandelen	221	-	204 (36)	425
Vastgoed	2.212	365	-	2.577
Alternatieve beleggingen	41	-53	-	-12
Overige beleggingen	77	-	-	77
Derivaten	811	-	378 (219)	1.189
Overige vermogensbeheerkosten	1.043	-	-	1.043
Totaal	6.181	312	1.137 (321)	7.630

Tabel 2. Kosten vermogensbeheer (in € x 1.000) in 2022

	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactie- kosten (waarvan aan- en verkoopkosten)	Totaal
Vastrentende waarden	1.897	-	1.300 (258)	3.197
Aandelen	183	-	246 (21)	429
Vastgoed	2.830	468	470 (470)	3.768
Alternatieve beleggingen	82	-15	1 (1)	68
Overige beleggingen	126	-	-	126
Derivaten	774	-	398 (171)	1.172
Overige vermogensbeheerkosten	838	-	-	838
Totaal	6.730	453	2.415 (921)	9.598

Inzicht in beheerkosten

Er zijn meerdere factoren die van invloed zijn op de hoogte van kosten.

SPD streeft naar een juiste balans tussen enerzijds kosten en anderzijds het risico en rendement.

SPD belegt passief in aandelen (zowel in ontwikkelde als in opkomende markten). In Emerging Markets Debt is deels nog sprake van een actief fonds. SPD heeft het voornemen om dit om te zetten in passief beleggen.

In staatsobligaties, niet-staatsobligaties en high yield wordt actief belegd met een beperkte risicoruimte. Dit is efficiënter dan het passief volgen van een benchmark.

Vanwege de aard van de beleggingen wordt alleen actief belegd in vastgoed en hypotheek.

De kosten zijn een onderdeel van de afweging tussen actief en passief beheerd beleggen. Actief beleggen kent in het algemeen hogere kosten.

Onderstaand wordt een algemene beschouwing gegeven op factoren die in belangrijke mate impact hebben op de kosten. Hierna worden de kosten van SPD toegelicht.

Beleggingsmix

Het type belegging is in belangrijke mate bepalend voor de omvang van de beheerkosten. De belangrijkste drivers tussen verschillende type beleggingen zijn afwegingen tussen zakelijke waarden en vastrentende waarden, liquide versus illiquide beleggingen, traditionele versus alternatieve beleggingen en beleggingen in ontwikkelde markten versus opkomende markten. Bepaalde categorieën zijn weliswaar duurder, maar opgenomen in de beleggingsportefeuille omdat ze naar verwachting bijdragen aan een betere rendement-risicoverhouding van de totale portefeuille.

Schaalgrootte

Wanneer er door SPD of door de fiduciaire beheerder schaalvoordelen behaald kunnen worden, vallen de kosten doorgaans lager uit.

Actief / passief beleggen

Bij actief beheer krijgt de manager de doelstelling mee om de relevante benchmark te verslaan, wat een hoger verwacht rendement betekent. Hiertegenover staan hogere kosten omdat er veel tijd en energie gestoken wordt in onder andere het beleggingsproces, research en analisten.

Overige factoren

Het beheren middels een enkele manager of juist meerdere managers heeft impact op de kosten. Daarnaast kan de keuze tussen een discretionaire oplossing en/of een beleggingsfonds invloed hebben op de hoogte van de kosten.

Beheerkosten

Onderstaand wordt per categorie inzicht gegeven in de hoogte van de kosten aan de hand van bovenstaande factoren, hierbij wordt ook gekeken naar de kosten ten opzichte van het voorgaande jaar. De totale beheerkosten in 2023 bedroegen €6,2 miljoen, een daling van 8% ten opzichte van deze kosten in 2022. Het totaal gemiddeld vermogen daalde in 2023 met 10%.

Vastrentende waarden

De beheerkosten van vastrentende waarden bedroegen in 2023 €1,8 miljoen, een daling van 6% ten opzichte van 2022. Het gemiddeld belegd vermogen van vastrentende waarden daalde in 2023.

Aandelen

De beheerkosten van de categorie aandelen bedroegen in 2023 €0,2 miljoen, een stijging van 20% ten opzichte van 2022. Het gemiddeld belegd vermogen van aandelen steeg met eenzelfde stijging in 2023.

Vastgoed

De beheerkosten van de categorie vastgoed bedroegen in 2023 €2,2 miljoen, een daling van €0,6 miljoen ten opzichte van 2022. Deze daling wordt met name veroorzaakt door de daling van het gemiddeld belegd vermogen van vastgoed in 2023.

Alternatieve beleggingen

De beheerkosten van de categorie alternatieve beleggingen bedroegen in 2023 €0,04 miljoen, de helft van de kosten vergeleken met 2022. De lage beheerkosten zijn het gevolg van de keuze van SPD om deze beleggingen af te bouwen.

Overige beleggingen

De beheerkosten van de categorie overige beleggingen (liquide middelen) bedroegen in 2023 €0,08 miljoen en zijn daarmee gedaald ten opzichte van 2022.

Derivaten

De beheerkosten van de categorie derivaten (Overlay) bedroegen in 2023 €0,8 miljoen, gelijk aan de kosten van 2022.

Overige vermogensbeheerkosten

De beheerkosten van de categorie overige vermogensbeheerkosten bedroegen in 2023 €1,0 miljoen. De kosten zijn €0,2 miljoen hoger dan in 2022 wegens onder andere een toename in kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursbureau en de post bewaarloon.

Performance gerelateerde kosten

De performance gerelateerde kosten bedroegen in 2023 €0,3 miljoen, dit is een daling van €0,15 miljoen ten opzichte van 2022. Dit werd met name veroorzaakt door de lagere performance gerelateerde kosten van vastgoed in 2023.

Transactiekosten

De (deels) geschatte transactiekosten in 2023 bedroegen € 1,1 miljoen, dit is een daling van € 1,3 miljoen ten opzichte van de transactiekosten in 2022. Uitgedrukt als percentage van het totaal gemiddeld vermogen komt dit neer op 0,08% (2022: 0,15%).

Vastrentende waarden

De transactiekosten van vastrentende waarden bedroegen € 0,6 miljoen, een daling van € 0,7 miljoen ten opzichte van deze kosten in 2022. De transactiekosten voor 2022 waren hoger dan gemiddeld door een tekort aan staatsobligaties, welke dienen als collateral voor uitstaande valutaderivaten.

Aandelen

De transactiekosten van aandelen bedroegen in 2023 € 0,2 miljoen, vergelijkbaar met de kosten van 2022.

SPD moet voldoen aan de vereisten van de Shareholders' rights directive (Duurzaamheidswetgeving). Deze wet vraagt van pensioenfondsen dat zij betrokken zijn bij de bedrijven waarin zij via aandelen genoteerd aan een reguliere beurs in de Europese Unie beleggen. De beleggingen in deze aandelen moeten aansluiten bij de lange termijn doelstelling van het pensioenfonds. Om die reden wordt de prestatie van deze aandelenportefeuille jaarlijks beoordeeld waarbij specifiek wordt gemonitord op de omloopsnelheid van de portefeuille en de daaraan verbonden beheer- en transactiekosten.

SPD belegt passief in aandelen. De doelstelling van een passieve strategie is het zo nauwkeurig mogelijk volgen van het rendement van de geselecteerde benchmark. Bij passief beleggen zou de omloopsnelheid vergelijkbaar moeten zijn met die van de benchmark. Afwijkingen ten opzichte van omloopsnelheid van de benchmark zou verklaard moeten kunnen worden door aan- of verkopen en aanvullende beleggingsrestricties zoals bijvoorbeeld uitsluitingen. In 2023 liggen de omloopsnelheid en de daarbij behorende transactiekosten van deze aandelenportefeuille in lijn met de lange termijn doelstelling van SPD.

Derivaten

De transactiekosten van derivaten bedroegen in 2023 ca. € 0,4 miljoen, gelijk aan de kosten in 2022.

Aansluiting met de jaarrekening

De aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie nemen naast de directe kosten ook de indirecte kosten mee en maken expliciet onderscheid tussen de vermogensbeheerkosten en transactiekosten. In de jaarrekening zijn alleen de kosten die direct bij SPD (€ 1,9 miljoen) in rekening zijn gebracht opgenomen. De deels geschatte direct toe te rekenen beleggingskosten binnen de beleggingsfondsen en transactiekosten van € 5,7 miljoen maken in de jaarrekening onderdeel uit van de waardeveranderingen van de beleggingen. In voorgaande opstelling van de vermogensbeheerskosten zijn daarnaast de kosten opgenomen van advisering inzake vermogensbeheer.

5. BELEGGINGEN

Terugblik economie en financiële markten

Diffuus beeld economische groei

De economische groei in de Verenigde Staten was in 2023 opvallend robuust. Ondanks de snelle en forse monetaire verkrapping groeide de Amerikaanse economie in een gestaag tempo door. De problemen bij de regionale banken en de regelmatig oplaaierende geopolitieke onrust bracht de Amerikaanse economie niet van zijn stuk. De economische groei in de Verenigde Staten komt waarschijnlijk uit op 2,4% in 2023 (raming OECD). In de eurozone stond de economische groei wel onder druk. De eurozone-economie schurkt tegen een recessie aan en vooral de situatie in de maakindustrie is slecht. De economische groei in 2023 zal volgens de OECD waarschijnlijk 0,6% bedragen. Ook de Chinese economie heeft het lastig. De Chinese economie stevent af op een historisch lage economische groei. De tweede economie van de wereld heeft last van een aantal structurele problemen, waaronder een kwakkelende vastgoedsector.

Centrale banken zetten strijd tegen inflatie voort

Centrale banken gingen gedurende 2023 verder met hun strijd tegen de te hoge inflatie. Deze lag op jaarbasis aan het einde van 2023 nog op 9% in de eurozone en op 7% in de Verenigde Staten. Maar de inflatie daalde in de loop van 2023 naar respectievelijk 2,4% en 3,1%. Dit was met name toe te schrijven aan een sterke daling van de energieprijzen ten opzichte van 2023. De ECB verhoogde de beleidsrente zes keer waardoor de depositorente uitkwam op 4%. De Fed verhoogde de beleidsrente vier keer tot een bandbreedte van 5,25% - 5,50%. Tegelijkertijd werden ook de centralebankbalansen afgebouwd. De piek in de beleidsrentes is bereikt. De centrale banken verwachten in 2024 de beleidsrentes te gaan verlagen nu de inflatie onder controle is gebracht.

Conflict in Gaza laait op terwijl oorlog in Oekraïne woekert

Aan het begin van 2024 woekert de oorlog in Oekraïne al bijna twee jaar. Waar er aanvankelijk optimisme was over de kansen van Oekraïne om terug te slaan met behulp van nieuw, Westers materiaal, lijkt de oorlog nu in een patstelling terecht te zijn gekomen. In de laatste maanden van 2023 wist het Russische leger zelfs weer beperkte terreinwinst te boeken in het oosten van Oekraïne. Begin oktober laaide daarnaast het conflict in de Gazastrook op. Na een onverwachte aanval van terreurorganisatie Hamas waarbij ruim 1.000 Israëliërs omkwamen en honderden als gijzelaar werden ontvoerd, viel het Israëlische leger de Gazastrook binnen. In de strijd tegen Hamas zijn eind 2023 ruim 20.000 onschuldige Palestijnse burgers omgekomen en is ruim een miljoen Palestijnen ontheemd. De economische schade van het conflict leek lange tijd beperkt totdat de Houthis in Jemen uit solidariteit met de Gazanen besloten schepen in de Rode Zee aan te vallen. Schepen die deze aanvallen willen vermijden kunnen geen gebruikmaken van het Suezkanaal met grote vertragingen in het wereldwijde scheepsverkeer als gevolg.

Financiële markten herstellen in 2023

Financiële markten wisten in 2023 weer de weg omhoog te vinden nadat in 2023 grote verliezen werden geboekt mede als gevolg van de sterke stijging van de rente. De laatste maanden van het jaar waren daarbij bepalend. Centrale banken hintten in het laatste kwartaal van 2023 op monetaire verruiming in 2024 waardoor de eerdere stijging van de kapitaalmarktrentes gedurende het jaar teniet werd gedaan en aandelenmarkten een boost kregen. Van de belangrijkste beleggingscategorieën noteerden alleen grondstoffen in 2023 een negatief rendement.

Wereldwijde aandelenmarkten bleken met een rendement van 21,0% (hedged naar euro) de absolute winnaars van 2023. Dit resultaat werd vooral gedreven door de magnificent seven, een zevental Amerikaanse megacap aandelen (Apple, Microsoft, Alphabet, Amazon, Nvidia, Meta en Tesla). Deze aandelen profiteerden veelal van het optimisme rondom de ontwikkeling van artificial intelligence en waren samen goed voor circa de helft van het rendement van wereldwijde aandelen. Vanuit regionaal perspectief noteerden Japanse aandelen met een rendement van circa 29% in lokale valuta de grootste stijging. Noord-Amerikaanse aandelen stegen met 27% (lokale valuta). Europese aandelen en aandelen uit de regio Asia Pacific ex. Japan volgden met rendementen van respectievelijk 16% en 8% in lokale valuta op gepaste afstand.

Europese staatsobligaties hoger door verwachte renteverlagingen

De kapitaalmarktrentes daalden in 2023 per saldo ondanks dat centrale banken de beleidsrentes in 2023 meermaals hebben verhoogd. De belangrijkste reden voor de daling van de kapitaalmarktrentes was dat in het laatste kwartaal duidelijk werd dat de inflatie onder controle was en er in 2024 wellicht renteverlagingen in het verschiet liggen. Dit had per saldo een positief effect op het rendement van staatsobligaties. De Duitse 10-jaarsrente daalde van 2,57% aan het begin van het jaar naar 2,02%. Hierdoor noteerden Duitse staatsobligaties eind 2023 circa 6% hoger. De Amerikaanse 10-jaarsrente bleef daarentegen vrijwel onveranderd op 3,88%. Het rendement op Amerikaanse staatsobligaties bedroeg hierdoor circa 4,0% (in dollars gemeten). De staatsobligaties van de zuidelijke Europese landen profiteerden het meest van de rentedaling doordat in het kielzog van de rentedaling ook de risico-opslag daalde. Italiaanse obligaties noteerden hierdoor circa 9% hoger en Griekse staatsobligaties stegen zelfs ruim 13%.

Kredietobligaties hoger door daling risicovrije rente en kredietrisico-opslagen

Kredietwaardige niet-staatsobligaties (investment grade credits) en highyield obligaties profiteerden in 2023 van de dalende rente en de daling van de risico-opslagen. Zo noteerde de euro non-sovereign investment grade credit index een winst van 7%. De risico-opslag van highyieldobligaties daalde met ruim 100 basispunten waardoor het totaalrendement op deze categorie 11% bedroeg (hedged naar euro's). De verschillen tussen Europese (12%) en Amerikaanse (11%) highyield obligaties waren beperkt.

Obligaties opkomende landen in de plus

Obligaties uit de opkomende markten (EMD) profiteerden ook van de dalende rentes en risico-opslagen. EMD in harde valuta (EMD HC) noteerde ruim 8% hoger. De gemiddelde risico-opslag op EMD-obligaties genoteerd in Amerikaanse dollars daalde evenwel minder hard dan die van highyield obligaties waardoor deze risico-opslag - ondanks de hogere credit rating - nu hoger ligt dan die van highyield obligaties. Een signaal dat het geopolitiekrisico boven de EMD markt hangt en sommige landen in financiële moeilijkheden verkeren. EMD obligaties in lokale valuta (EMD LC) noteerden bijna 9% hoger in euro's. Dit ondanks dat het rendement van opkomende landen valuta's ten opzichte van de euro licht negatief was.

Vooruitblik 2024 - Verkiezingen en geopolitieke onrust

Hoge rente remt economische groei in 2024

Ondanks de historisch snelle en forse renteverhogingen van de centrale banken wist de wereldeconomie zich in 2023 relatief goed staande te houden. Vooral door optimisme over de mogelijkheden van artificial intelligence boekten aandelenmarkten hoge winsten. De wereldwijde groei komt in 2023 waarschijnlijk uit op 2,9% (raming OECD). Voor 2024 gaat de OECD uit van een iets lagere groei van 2,7%. Veel zal hierbij afhangen van de mate waarin met name de westerse economieën weten om te gaan met de hogere rentes. Alhoewel de inflatie sterk is gedaald ten opzichte van de extreme niveaus van 2023, is de doelstelling van een inflatie rond de 2% nog niet behaald.

De helft van de wereldbevolking gaat naar de stembus

Onder andere in India, Indonesië en het Verenigd Koninkrijk zijn er dit jaar verkiezingen. Bij elkaar zal ruim de helft van de wereldbevolking naar de stembus gaan. De verkiezingen met de grootste impact voor de wereldeconomie zullen ongetwijfeld de Amerikaanse presidentsverkiezingen zijn. Zoals het er nu uitziet, lijkt de kans aanzienlijk dat de zittende president Joe Biden het in november tegen zijn oude rivaal Donald Trump zal opnemen. Als Donald Trump opnieuw de Amerikaanse president wordt, leidt dit potentieel tot hernieuwde geopolitieke onrust. Andere verkiezingen met mogelijk grote geopolitieke consequenties zijn de parlementsverkiezingen in Taiwan. Indien de meer China-gezinde Kuomintang aan de macht komt zou dit de betrekkingen met China kunnen verbeteren. Maar mogelijk ook het risico dat China een poging waagt om de wens tot re-unificatie realiteit te maken.

Geopolitieke onrust houdt aan

Voor de conflicten in Oekraïne en Gaza lijken oplossingen begin 2024 nog ver weg. Zowel Rusland als Oekraïne accepteren de huidige status quo niet als eindconclusie. Zolang Oekraïne steun krijgt uit het Westen en Poetin in Rusland aan de macht blijft zal het conflict doorwoekeren. Ook het conflict in Gaza zal niet snel beëindigd zijn. Daarbij lijkt het conflict zich met een reeks aanslagen in onder andere Libanon en Iran verder te verspreiden in het Midden-Oosten. Ook China en de Verenigde Staten hebben steeds openlijker ruzie over de wijze waarop technologie wordt gedeeld. Op aandringen van de Verenigde Staten heeft de Nederlandse overheid ASML verboden om de nieuwste chipmachines naar China te sturen. Door de recente ontwikkelingen rondom artificial intelligence wordt het veiligstellen van technologie en technologische kennis steeds belangrijker. Het is te verwachten dat beide landen in 2024 zich verder zullen ingraven op dit gebied.

Klimaatverandering en de energietransitie drukken hun stempel op de wereldeconomie

De fysieke effecten van klimaatverandering zullen zich steeds nadrukkelijker laten voelen. 2023 was wereldwijd het warmste jaar sinds het begin van de metingen. Overal op de wereld waren de consequenties merkbaar: onder andere extreme droogte in Zuid-Amerika en extreme regenval in delen van Europa. Het is te verwachten dat er in 2024 opnieuw weerrecords worden verbroken. Ondanks alle afspraken rondom de energietransitie is de concentratie CO₂ in de atmosfeer afgelopen jaar opnieuw verder toegenomen. Ondertussen proberen landen tegen de achtergrond van alle geopolitieke conflicten de energietransitie te laten slagen. Tijdens de COP conferentie in Dubai afgelopen december spraken landen af om verder te investeren in duurzame energie en arme landen te helpen om klimaatadaptatiemaatregelen te financieren.

Van bovenstaande alinea's met betrekking tot de terugblik en vooruitblik is de directe impact voor SPD lastig te duiden.

Gevoerd beleid

De belangrijkste thema's en de ontwikkelingen op het gebied van portefeuillebeheer in 2023 waren: uitvoeren van het overhedenbeleid en is er gestart met een klimaat roadmap met als doel tot klimaatovertuigingen en doelstellingen te komen.

Daarnaast is er in 2023 veel aandacht besteed aan de Wet toekomst pensioenen (Wtp). Naast de ALM-studie specifiek voor de Wtp-transitie, heeft SPD het beleggingsbeleid voor na de transitie vastgesteld en is er onderzoek gedaan naar de voor- en nadelen van het beschermen van de dekkingsgraad in aanloop naar de pensioentransitie. Er is in 2023 besloten om vooralsnog de dekkingsgraad niet te beschermen.

SPD sluit de beleggingsportefeuille zoveel mogelijk aan bij de strategische portefeuille. In 2023 is de normportefeuille vrijwel gelijk gebleven aan die van 2022. De gewichten van de categorieën vastgoed en hypotheek lagen eind 2023 onder het beoogde strategische gewicht. Het eventuele gebrek aan invulling wordt gecompenseerd via een hogere allocatie naar (een combinatie van) liquide categorieën. De combinatie van liquide categorieën benadert de risicorendements-verhouding van de betreffende illiquide categorie.

In 2023 heeft SPD een portefeuilleconstructiestudie (PC-studie) laten uitvoeren. In deze PC-studie heeft SPD gerekend met het hoofdsценario Flags & Frictions. Dit is een vergelijkbaar hoofdsценario als in 2022. SPD herijkt periodiek de economische scenario's. Dit gebeurt naar aanleiding van gewijzigde inzichten en veranderde waarderingen op financiële markten. Er is geen aanleiding om voor een ander hoofdsценario te kiezen.

Vanwege de ambitie om per 1 januari 2025 in te varen naar het nieuw Pensioenstelsel, is er tijdens de PC-studie veel aandacht besteed aan de periode tot 1 januari 2025.

SPD voldoet aan de verordening met betrekking tot informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële sector en de EU taxonomie, beter bekend als Sustainable Finance Disclosure Regulation ('SFDR'). SPD classificeert als artikel 8 fonds.

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen x € 1.000.000	2023		2022	
	Bedrag	Percentage	Bedrag	Percentage
Vastgoed	203	13%	300	20%
Aandelen	388	24%	325	22%
Vastrentende waarden	688	43%	631	43%
Overige beleggingen	28	2%	27	2%
Derivaten en LDI	289	18%	199	13%
Totaal	1.596	100%	1.482	100%

Aansluiting met de jaarrekening

In bovenstaande opstelling zijn de derivaten gesaldeerd weergegeven; in de jaarrekening zijn de negatieve derivaten verantwoord onder overige schulden conform RJ 610 van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende beleggingscategorieën waarin door SPD wordt belegd.

	2023		2022	
	Portefeuille	Benchmark	Portefeuille	Benchmark
Vastgoed	-7,8%	-6,2%	10,9%	7,7%
Aandelen	18,5%	17,2%	-13,9%	-13,0%
Vastrentende waarden	7,4%	8,6%	-15,0%	-14,6%
Alternatieve beleggingen	3,1%	5,4%	2,9%	1,9%
Totaal	7,2%	7,8%	-9,8%	-9,9%
Totaal incl. derivaten en LDI	8,0%		-23,4%	

Afdekking renterisico

Het renterisico is één van de grootste en belangrijkste risico's op de balans van een pensioenfonds. Het pensioenfonds beheert dit risico door te beleggen in Staatsobligaties euro, Niet-staatsobligaties euro, Hypotheken en Overlay Funds van Achmea Investment Management. Het pensioenfonds maakt gebruik van een strategie waarbij 60% van renterisico van de dekkingsgraad wordt afgedekt (op basis van de rekenrente). Gedurende 2023 is dit beleid niet gewijzigd.

De swaprente steeg gedurende 2023 flink om in het laatste kwartaal fors te dalen. De 30-jaars swaprente steeg in 2023 bijvoorbeeld van 2,53% naar 3,22% om vervolgens te dalen tot 2,34%. Het pensioenfonds dekt het renterisico niet volledig af. Hierdoor had de rentestijging tot het laatste kwartaal van 2023 een positieve impact op de dekkingsgraad aangezien de waarde van de technische voorziening sterker in waarde afnam dan de waarde van de beleggingen in staatsobligaties en renteswaps. In het laatste kwartaal daalde de rente echter sterk, waardoor dit beeld zich spiegelde.

Afdekking valutarisico

De beleggingsportefeuille van het pensioenfonds bevat beleggingen die in buitenlandse valuta's genoteerd zijn. Hierdoor ontstaat valutarisico. Valutarisico is het risico dat de buitenlandse valuta's dalen en de beleggingen omgerekend in euro in waarde dalen. Het pensioenfonds heeft als doel het valutarisico zoveel mogelijk af te dekken. Belangrijke buitenlandse valuta's waarin belegd wordt, zijn de Amerikaanse dollar, Britse pond en Japanse yen. Het valutarisico van deze valuta's wordt binnen Aandelen Wereld voor 75% afgedekt naar de euro, binnen Direct Vastgoed Internationaal en Obligaties Opkomende Markten (in harde valuta) voor 100%. Andere valuta's worden niet afgedekt.

Voor de beleggingscategorie Global High Yield werd het valutarisico volledig afgedekt binnen de beleggingsinstelling. Per saldo droeg de valuta afdekking positief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2023.

De valuta afdekking beschermt namelijk tegen een daling van de afgedekte valuta's. Dit was voor de Amerikaanse dollar (-3,0%) en de Japanse yen (-9,8%) het geval in 2023. Als deze valuta's echter stijgen, dan levert de valuta afdekking een negatieve waarde op. Dit was het geval voor de Britse pond, die met 2,1% steeg. De daling van de Amerikaanse dollar was bepalend voor het resultaat van de valuta afdekking, omdat dit de grootste valutapositie is.

Vastrentende waarden

Euro staatsobligaties

Na de record inflatie eind 2023 van meer dan 10% daalde de inflatie in 2023 gestaag tot zelfs onder de 3%. De daling werd vooral gedreven door de lagere energieprijzen ten opzichte van vorig jaar. De economische groei in Europa kwam in 2023 tot stilstand, mede dankzij het verkrappende beleid van de ECB en een lagere groei in een groot deel van de rest van de wereld. Een dalende inflatie en lage groei leiden normaal gesproken tot lagere rentes op de obligatiemarkten. Een groot deel van het jaar bleef de rente echter verder stijgen, gedreven door verdere renteverhogingen van de ECB en een toename van het aanbod aan nieuwe obligaties. Vanaf oktober draaide de markt snel en liet de rente een grote daling zien richting het einde van het jaar. Vooral na de lage inflatiecijfers over november waren de centrale banken er meer gerust op dat de inflatie richting hun 2% doelstelling zou bewegen. Door de sterke rally in het laatste kwartaal lieten obligatiemarkten in 2023 positieve rendementen zien en sloot de 10-jaars Duitse rente uiteindelijk het jaar 0,55% lager op 2,02%, na een piek rond 3% in oktober.

De portefeuille heeft over 2023 een underperformance behaald van 0,02% voor kosten ten opzichte van de benchmark. Het absolute rendement van de portefeuille was 6,16% voor kosten. De underperformance kwam voornamelijk door verschillende duratie posities gedurende het jaar. De verstelling van de rente curve droeg positief bij aan het resultaat. Een onderweging in Frankrijk ten opzichte van Oostenrijk en Nederland was positief.

Bedrijfsobligaties

Voor de creditmarkten was 2023 uiteindelijk een positief jaar. Risico-opslagen van de verschillende segmenten daalden per saldo. Uitgezonderd de bankencrisis van eind maart bewogen spreads van bedrijfsobligaties binnen een bandbreedte van 25 basispunten. Daarmee was 2023 een veel minder volatiel jaar dan 2023. Spreads van bedrijfsobligaties daalden per saldo zo'n 30 basispunten. Het dieptepunt van spreads werd op de laatste dag van het jaar bereikt. Dit was met name te danken aan de verwachting dat de Fed en ECB de beleidsrente in het nieuwe jaar zullen verlagen. Spreads van de minder risicovolle segmenten gedekte obligaties en semistaat daalden per saldo veel minder: slechts zo'n vijf basispunten.

De portefeuille behaalde met een rendement van 8,2% versus een benchmarkrendement van 7,1% een outperformance van 1,1%.

Hypotheke

Ondanks dat we in een ander renteklimaat beland zijn door het beleid van Centrale Banken, zijn hypotheke nog steeds een aantrekkelijk alternatief voor staatsleningen en andere liquide vastrentende waarden.

We zien dat achterstanden in de portefeuille in 2023 marginaal gebleven zijn. De werkloosheid blijft op een laag niveau. Na het eerste kwartaal zijn huizenprijzen weer gestegen en zijn hypotheekrentes gedaald. Dit laatste had een positief effect op het indirecte rendement. In 2023 daalden de swaprentes (de benchmark) echter harder dan de hypotheekrentes waardoor de relatieve performance negatief was. De absolute performance liet wel een positief beeld zien dit jaar. De verduurzaming van woningen, evenals klimatarisico's staan hoog op de agenda.

High Yield obligaties

In 2023 behaalden wereldwijde high yield obligaties een positief rendement in alle vier de kwartalen van het kalenderjaar, waarmee het jaar met een sterk positief rendement werd afgesloten. De best presterende sectoren waren vooral gerelateerd aan cyclische consumentenuitgaven. Industrieën als detailhandel en vrijetijdsbesteding profiteerden van de aanhoudende vraag van consumenten.

Over het jaar gemeten presteerden risicovollere obligaties aanzienlijk beter dan de meest veilige obligaties in het high yield spectrum. Deze obligaties werden vooral geholpen door afnemende zorgen over een economische recessie. De Amerikaanse high yield markt heeft een grotere allocatie naar de meest risicovolle obligaties (CCC en lager) in vergelijking met de Europese high yield markt. Qua rendement deed de Amerikaanse high yield markt het in 2023 dan ook beter dan de Europese high yield markt.

Binnen het fonds slaagden twee van de vier externe managers er niet in om de eigen regionale benchmarks te verslaan. Zij hadden last van hun defensieve positionering, waarmee ze de sterk opgaande high yield markten niet konden bijbenen. De kaspositie ten behoeve van het onderpandbeheer, had om dezelfde reden ook een negatieve relatieve bijdrage. Het fonds bleef voor aftrek van kosten licht achter bij de wereldwijde benchmark.

Het absolute rendement van het fonds over 2023 kwam uit op 10,3% versus een benchmarkrendement van 11%, een relatieve performance van -0,7%.

Schulden opkomende markten

In de eerste helft van 2023 hebben opkomende markten (EMD) geprofiteerd van gunstige omstandigheden, waarin de risico-opslag daalde. Gedurende dezelfde periode daalde de Amerikaanse rente en verzwakte de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro. Naarmate het laatste kwartaal van het jaar naderde, leek de veerkrachtige Amerikaanse economie er echter minder goed voor te staan dan eerder gedacht. Hierdoor werd de Federal Reserve opnieuw de belangrijkste factor die de rendementen in opkomende markten beïnvloedde, met als gevolg een hogere volatiliteit en een stijging van de risico-opslag. In de laatste twee maanden presteerden obligaties in harde valuta sterk, naar aanleiding van het nieuws dat de Amerikaanse centrale bank waarschijnlijk in het nieuwe jaar enkele renteverlagingen zal doorvoeren.

Obligaties van opkomende landen genoteerd in lokale valuta presteerden beter dan obligaties in harde valuta. Landen als Colombia, Hongarije en Brazilië behaalden een positief rendement door lokale renteverlagingen. Daarentegen behaalden de staatsobligaties in Egypte en Turkije een negatief rendement. De euro steeg per saldo ten opzichte van de opkomende landen valuta's waardoor het rendement op valuta negatief was. Wel waren er onderling grote verschillen. Zo steeg de Colombiaanse peso met meer dan 26% ten opzichte van de euro, terwijl de Egyptische pond met circa 60% daalde ten opzichte van de euro. De combinatie van de twee EMD LC managers in portefeuille leverde een beter rendement dan de benchmark.

Per saldo heeft de totale vastrentende waarden portefeuille over 2023 een rendement behaald van 7,4%, hiermee presteerde de portefeuille slechter dan de benchmark die een rendement behaalde van 8,6%.

Aandelen

Per saldo heeft de aandelenportefeuille in 2023 een rendement behaald van 18,5%. De benchmark behaalde in diezelfde periode een rendement van 17,2%. Dit is een outperformance van 1,3%.

Het kalenderjaar 2023 is voor de aandelenportefeuille een goed beursjaar gebleken. In ontwikkelde markten was sprake van een veerkrachtig herstel na de koersverliezen uit 2022. Ook de aandelen uit opkomende markten behaalden in 2023 een positief resultaat. De afzwakkende Chinese economische groei en het rentebeleid van de VS zorgden er mede voor, dat de rendementsontwikkeling achterbleef bij aandelen uit ontwikkelde markten.

De aandelenbeleggingen in ontwikkelde markten behaalden een rendement van 21,1% terwijl de benchmark een rendement behaalde van 19,6%. De aandelenportefeuille in opkomende markten bleef achter bij ontwikkelde markten. De opkomende markten aandelenportefeuille behaalde een rendement van 5,2% terwijl de benchmark een rendement van 6,1% behaalde.

Alternatieve beleggingen

Private equity

Het private equity programma zit in een afbouwfase. De grootste nog aanwezige positie (IPPE II) is in 2022 formeel afgelopen. Na het aflopen van deze derde en laatste fondsverlenging, zijn de mogelijkheden onderzocht om de portefeuille te verkopen aan andere beleggers. Stafford heeft begin 2023 een nieuw verkoopproces gestart, wat ertoe heeft geleid dat momenteel tien van de elf posities in het fonds zijn verkocht.

Daarnaast heeft de beheerder van de overgebleven en ook grootste positie in het fonds, Atlas Venture Fund VIII, een proces opgestart waarin beleggers hun positie kunnen verkopen. Stafford was van mening dat de geboden prijs geen recht deed aan de waarde, en heeft daarom niet ingestemd met de transactie. Als gevolg hiervan was het niet mogelijk het IPPE II fonds af te wikkelen.

Infrastructuur

De Syntrus Achmea Infrastructuur Pool zag zijn waarde in substantieel 2023 dalen. Dit wordt veroorzaakt door afwaarderingen bij de laatste twee belangen. Een Engels waterbedrijf vanuit het fonds PEIF I en een anders Engels bedrijf in de communicatiesector vanuit het fonds MEIF II. Beide bedrijven hebben te kampen met door inflatie sterk gestegen kosten en minder snel stijgende inkomsten. Dit leidt tot kasstroomproblemen en financieringsdruk. Tegelijkertijd worden voor allebei de investeringen kopers gezocht. Naast de uitdagende marktomstandigheden zorgt de gespreide aandeelhoudersstructuur bij beide bedrijven voor uitdagingen bij de verkoop. Beide fondsbeheerders voorspellen nu in 2024 een verkoop. Daarna kunnen deze laatste twee fondsen in liquidatie.

Fagoed

Er is besloten om Fagoed uit te faseren. Dit houdt in dat aflopende pachtcontracten niet worden verlengd en beschikbare kasgelden worden uitgekeerd aan de participanten van het fonds.

Over 2023 werd een positief rendement behaald van 9,7%. Dit was met name het gevolg van de hoge inflatie in 2022, die gedurende 2023 is verwerkt in de indexering van de contracten.

Vastgoed CBRE

De portefeuille is verdeeld in Nederlands en internationaal vastgoed, met een streefgewicht van 25% naar Nederland en 75% naar internationaal vastgoed. De totale waarde van de portefeuille per jaareinde is € 191,7 miljoen verdeeld over drie investeringen in de portefeuille. De spreiding Nederlands en internationaal vastgoed is respectievelijk 24,8% en 75,2%. De waarde van de gehele vastgoedportefeuille is stevig gedaald door afwaarderingen ten gevolge van de sterk stijgende rentes in 2023. Met name de allocatie naar internationaal vastgoed is verlaagd door de € 37,9 miljoen uitbetaling van een eerder ingediende redemptie in het CBRE Global Alpha Fund. Momenteel staan er nog twee redempties uit, in het CBRE Global Alpha Fund (circa € 50,0 miljoen) en het CBRE Dutch Residential Fund (circa € 15,0 miljoen).

De Nederlandse allocatie (€ 47,5 miljoen) is gericht op het defensieve deel van de portefeuille en wordt met name belegd in woningen. De Nederlandse portefeuille behaalde over 2023 een totaalrendement van -16,0%. Het negatieve rendement werd met name gedreven door lagere taxatiewaardes. Operationeel heeft het vastgoed sterk gepresteerd met hoge bezettingsgraden. Dit heeft geleid tot een stabiel inkomstenrendement. Voor het internationaal vastgoed belegt SPD in het CBRE Global Alpha Fund, een internationaal gespreid vastgoedfonds (€ 144,2 miljoen). Het Global Alpha Fund belegt wereldwijd in kantoren, winkels, woningen en industrieel vastgoed. Per jaareinde had het fonds 47 investeringen in de portefeuille met meer dan 2.600 onderliggende vastgoedobjecten verspreid over 24 landen en vier continenten en weet daarmee een sterke diversificatie op portefeuilleniveau te behalen. De performance van het fonds over 2023 was -5,6%. Ook hier waren negatieve herwaardering ten gevolge van stijgende rentes de oorzaak van het negatieve totaalrendement.

Het geconsolideerde totaalrendement van de vastgoedportefeuille over 2023 was 1,6% lager dan het benchmarkrendement, dat met name komt door het Nederlands vastgoed. Het Nederlands deel van de vastgoed portefeuille heeft een significant slechter rendement (-16,0%) laten zien dan de benchmark (-4,6%).

N.B. Dit betreft het rendement berekend door de fiduciair beheerder, dit wijkt af van het rendement berekend door CBRE waarop de hierboven gegeven toelichting is gebaseerd. Deze afwijking ontstaat doordat de berekening hiervan op een ander moment plaatsvindt en daardoor herwaarderingen van fondsen wel of niet zijn meegenomen daarin.

Verantwoord Beleggingsbeleid

SPD is zich bewust van haar maatschappelijke functie en verantwoordelijkheden. SPD vindt het daarom belangrijk invulling te geven aan MVB. Om de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen, wil SPD de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze beleggen (lange termijn waardecreatie). Centrale doelstelling is om het risico dat niet aan de verplichtingen kan worden voldaan (risico op onderdekking) en het risico op reservetekort te beheersen.

In 2023 heeft SPD verschillende stappen gezet op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). Zo heeft SPD onder andere het overhedenbeleid geïmplementeerd, een klimaat roadmap gevolgd om te komen tot klimaatdoelstellingen (af te ronden in 2024), is het uitsluitingenbeleid geëvalueerd en zijn er stappen genomen om te voldoen aan Europese duurzaamheidswetgeving.

Internationale normen set als uitgangspunt voor verantwoord beleggen

Als uitgangspunt voor het verantwoord beleggingsbeleid kiest SPD voor de principes van het UN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de guiding principles on Business and Human Rights. Daarvoor gebruikt SPD onder andere het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers als leidraad. Met deze uitgangspunten houdt SPD rekening met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen.

In 2023 is het uitsluitingsbeleid aangescherpt ten aanzien van normschenders. Hiermee wordt bedoeld ondernemingen die op structurele basis de internationale normen schenden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en corruptie.

MVB-uitgangspunten

SPD heeft voor het verantwoord beleggen uitgangspunten opgesteld (MVB-investment beliefs). Het bestuur evalueert jaarlijks de beleggingen van SPD op basis van deze uitgangspunten. SPD ziet het als haar taak om het vermogen op maatschappelijk verantwoorde wijze te beleggen. Daarnaast kan maatschappelijk verantwoord beleggen een positieve invloed hebben op de rendementen/risicoverhouding. SPD houdt bij het invullen van het beleggingsbeleid rekening met ESG-factoren (Environment, Social, Governance). SPD wil een bijdrage leveren die passend is bij de omvang van SPD en de daarvoor beschikbare middelen. SPD legt periodiek aan de deelnemers verantwoording af over het MVB-beleid.

Het MVB-beleid wordt als volgt ingevuld:

- 1 SPD vindt het belangrijk om ESG-factoren mee te nemen bij de invulling van het beleggingsbeleid, in het bijzonder op die delen van de portefeuille waarbij die toepassing relatief eenvoudig is.
- 1 SPD onderschrijft de Principles of Responsible Investment (PRI) en heeft het IMVB-convenant medeondertekend.
- 1 SPD verlangt van vermogensbeheerders dat deze ten minste de Principles of Responsible Investment onderschrijven.

Klimaatbeleid

SPD heeft in 2023 samen met Achmea IM een start gemaakt met het doorlopen van de klimaat roadmap, met als doelstelling om een klimaatbeleid op te stellen en de portefeuille hierop in te richten. In 2023 zijn klimaatovertuigingen vastgesteld en klimaatdoelstellingen afgeleid. In 2024 finaliseert SPD het klimaatbeleid en wordt onderzocht hoe dit beleid in de portefeuille wordt geïmplementeerd. De belangrijkste instrumenten die nu in het klimaatbeleid worden ingezet, zijn het beleggen in green bonds en het sturen op een CO2-reductie doelstelling.

Implementatie overhedenbeleid

SPD heeft in 2023 het overhedenbeleid ingevoerd. Voor het samenstellen van deze uitsluitingenlijst wordt de Sanctiewet 1977 als handvat gehanteerd. Naast de EU-sanctielijst en de VN-sanctielijst worden de prestaties van de landen in de Freedom in the World index, de ITUC Global Rights Index en de Corruption Perception Index als vertrekpunt gebruikt bij het opstellen van de landenuitsluitingslijst. Er wordt niet belegd in staatsbedrijven van landen die uitgesloten zijn. Dit betreft ondernemingen waarin de uitgesloten staat een belang heeft van 50% of meer.

Per december 2023 worden 58 landen en 21 staatsgerelateerde bedrijven uitgesloten. SPD heeft het overhedenbeleid doorgevoerd in haar mandaten en in de ontwikkelende markten fondsen. Eén fonds sluit nog niet aan op het overhedenbeleid. In 2024 beoogt SPD het beleid ook hier toe te passen.

Sinds 2020 publiceert SPD op de website een lijst van alle beleggingen. SPD maakt gebruik van de Achmea IM ESG-meter. Deze tool geeft SPD inzicht in de beleggingsportefeuilles op het gebied van ESG-beoordelingen, klimaatrisico's en controverses en stelt SPD in staat om de ontwikkeling van ESG-risico's in de portefeuille te monitoren.

Reikwijdte van het MVB-beleid

Gezien haar omvang en beperkte middelen maakt SPD een keuze voor haar ambitieniveau. Er worden MVB-instrumenten ingezet bij de verschillende beleggingsfondsen waarin SPD belegt. SPD past op vastgoed en staatsobligaties geen eigen maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid toe (naast het eventueel eigen MVB-beleid van de managers hiervan).

Externe vermogensbeheerders

SPD verlangt van vermogensbeheerders dat zij bij hun beleggingsbeslissingen criteria voor duurzaamheid in overweging nemen, zoals van de UN Global Compact, OESO-richtlijnen en de Guiding Principles on Business en Human Rights. Daarnaast verwacht SPD dat de externe vermogensbeheerders de Principles for Responsible Investment hebben ondertekend. Bij het selecteren van vermogensbeheerders houdt SPD rekening met haar uitgangspunten. Bij de selectie van vastgoedfondsen wordt rekening gehouden met de duurzaamheidsbenchmark GRESB (Global Real Estate Sustainability Benchmark).

Achmea IM Wereldwijd High Yield fonds en Emerging Markets Equity Fonds: Uitsluitingen worden vormgegeven vanuit het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid van Achmea IM. De uitsluitingen hebben betrekking op producenten van controversiële wapens, op ondernemingen die structureel de internationale normen schenden, tabaksproducenten en ondernemingen die een substantiële omzet genereren uit het delven of gebruik van steenkolen en bij de winning van olie/gas uit teerzanden, schalieolie en -gas en olie- en gaswinning in Arctisch gebied. De lijst van uitgesloten ondernemingen wordt per jaar of half jaar herzien en is terug te vinden op de website van Achmea IM.

BlackRock Wereldwijd Aandelenfonds ESG screened: naast uitsluitingen op het gebied van controversiële wapens sluit de manager van dit fonds ook aandelen uit van bedrijven die mensenrechten en arbeidsnormen schenden, die betrokken zijn bij corruptie en bedrijven die onvoldoende begaan zijn met het milieu. Verder maakt BlackRock gebruik van het stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen voor de aandelen in het beleggingsfonds. Op de website van SPD is een link geplaatst waarin staat hoe BlackRock heeft gestemd op de aandeelhoudersvergaderingen.

Binnen de niet-staatsobligatieportefeuille die door Achmea IM wordt beheerd, wordt ESG-integratie toegepast. Dat betekent dat er binnen het beleggingsproces rekening wordt gehouden met E (Environmental) S (Social) en G (Governance) informatie om zo tot een betere beleggingsbeslissing te komen. Daarnaast hanteert SPD sinds 2020 een eigen uitsluitingsbeleid voor de niet-staatsobligatieportefeuille. Zo wordt de portefeuille elk jaar gescreend op ondernemingen die de internationale normen schenden, zoals op de onderwerpen mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie. Wanneer er een schending is vastgesteld en de onderneming onvoldoende maatregelen heeft getroffen, kan de onderneming worden uitgesloten van beleggingen. Ook vermeende schenders kunnen na onvoldoende maatregelen op de uitsluitingslijst geplaatst worden.

Binnen de staatsobligatieportefeuille die door Achmea IM wordt beheerd, wordt met name belegd in de kernlanden. Daardoor heeft het sturen op ESG-scores geen significant effect. Bij de beleggingsanalyse wordt overigens wel rekening gehouden met ESG-ontwikkelingen.

Sustainable Finance Disclosure Regulation

SPD voldoet aan de Verordening met betrekking tot informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële sector en de EU Taxonomie. Deze Verordening is beter bekend als de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). De SFDR maakt deel uit van het Action Plan for Financing Sustainable Growth van de Europese Commissie.

SPD classificeert haar pensioenregeling als een artikel 8 product. De pensioenregeling promoot ecologische of sociale kenmerken of een combinatie van die kenmerken. Dat doet het pensioenfonds door MVB-instrumenten in te zetten, zoals engagement, stemmen op aandeelhoudersvergaderingen, ESG-integratie en uitsluiting.

De EU-taxonomie is een raamwerk aan de hand waarvan wordt beoordeeld of economische activiteiten bijdragen aan milieudoelstellingen. SPD streefde in 2023 geen milieudoelstelling na, zoals gedefinieerd in de EU Taxonomie. Hoeveel de onderliggende beleggingen in de portefeuille rekening houden met EU Taxonomie-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten en welk percentage een transitie-of faciliterende activiteit is, is opgenomen in de verplichte rapportage die als bijlage aan dit jaarverslag is toegevoegd. We verwachten dat in de komende jaren meer taxonomie data beschikbaar zal komen.

Daarom houdt 0% van de onderliggende beleggingen van de portefeuille rekening met de EU Taxonomie-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. Daarnaast is 0% van de onderliggende beleggingen van de portefeuille een transitie- of faciliterende activiteit. SPD verwijst naar de website voor specifieke SFDR en EU Taxonomie verslaglegging.

6. FINANCIËLE PARAGRAAF

Bij de beoordeling van de financiële positie door de certificerend actuaire is de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds kan voldoen aan de verplichtingen aangegaan tot balansdatum bepalend. Daarbij wordt in aanmerking genomen het streven inzake voorwaardelijke toeslagen, zoals aan de actieven en niet-actieven gecommuniceerd en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

De actuaire heeft verklaard dat de vermogenspositie van het pensioenfonds naar haar mening onvoldoende is, vanwege het reservetekort. De beleidsdekkingsgraad is hoger dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Daardoor is geen sprake van een situatie van dekkingstekort.

Dekkingsgraad

	31-12-2023	31-12-2022	31-12 2021	31-12 2020	31-12 2019
	%	%	%	%	%
Actuele dekkingsgraad	110,2	109,3	112,4	101,4	104,8
Beleidsdekkingsgraad	112,2	115,3	107,8	98,2	102,6
Reële dekkingsgraad	83,3	86,6	87,5	80,7	82,9
Vereiste dekkingsgraad	116,6	116,3	116,0	116,7	117,0
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2	104,2	104,2	104,2	104,2

- De financiële positie wordt bepaald op basis van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.
- Daarnaast moet ook de reële dekkingsgraad per jaareinde worden gerapporteerd aan De Nederlandsche Bank. In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het pensioenfonds volledig kan indexeren met de prijsinflatie conform een toekomstbestendig indexatiebeleid.

Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat blijkt uit het volgende overzicht (x € 1.000):

	2023	2022
Rendement en wijziging rentetermijnstructuur	23.455	81.088
Premies	9.042	-9.359
Waardeoverdrachten	-164	-139
Kosten	-585	-
Uitkeringen	-111	-49
Kanssystemen	-87	-205
Toeslagverlening	-10.011	-154.242
Incidentele mutaties	-852	-4.805
Andere oorzaken	-	1
Resultaat	20.687	-87.710

Rendement en wijziging rentetermijnstructuur

Het beleggingsresultaat is het saldo van de beleggingsopbrengsten en de benodigde inresttoevoeging aan de technische voorzieningen (€ 69.284) en het saldo uit hoofde van wijziging RTS (€ -45.829). Dit leidt tot een jaarresultaat beleggingsopbrengsten van € 23.455.

Premie

Het resultaat op premie bedraagt € 9.042. Dit is het verschil tussen de feitelijke premie en het voor de tijdsevenredige opbouw van de pensioenaanspraken benodigde bedrag. Omdat SPD een premiesystematiek van gedempte premie op basis van verwacht rendement hanteert en het verwachte rendement (verminderd met de inflatieverwachting) lager is dan de rentetermijnstructuur per 31 december 2022, is het resultaat positief.

Waardeoverdrachten

Het resultaat op inkomende waardeoverdrachten (€ 765) bedraagt € -216; het resultaat op uitgaande waardeoverdrachten (€ 474) bedraagt € 52. Per saldo een negatief resultaat op waardeoverdrachten van € -164.

Kosten

De totale uitvoeringskosten (exclusief kosten vermogensbeheer) van het fonds bedroegen in 2023 € 3.439. Hiertegenover staat enerzijds een vrijval van € 1.497 uit de TV risico fonds (vrijval opslag excassokosten) en anderzijds een opslag in de premie. De opslag op de premie is gelijk aan de totale uitvoeringskosten minus de vrijval van de opslag excassokosten over de uitkeringen en bedraagt € 1.357. De apart geclassificeerde kosten voor de WTP-transitie, welke direct ten laste van het eigen vermogen komen, bedragen € 585. Per saldo is het resultaat op kosten hierdoor € -585.

Uitkeringen

Het resultaat op uitkeringen bedraagt € -11 en bestaat uit het verschil in gedane uitkeringen en afkopen (€ 42.896) en de vrijval uit de voorziening ten behoeve van deze uitkeringen en afkopen (€ 42.785).

Kanssystemen

Het resultaat op kanssystemen is € -87. Dit is een combinatie van resultaat op sterfte (€ -925), het resultaat op arbeidsongeschiktheid (€ 235) en het resultaat op mutaties (€ 603).

Toeslagverlening

Het resultaat op toeslagverlening is € -10.011. In 2023 is besloten om per 1 januari 2024 een toeslag te verlenen van 0,7% voor alle deelnemersgroepen. Deze toeslagverlening per 1 januari 2024 is in de technische voorziening per ultimo 2023 opgenomen.

Incidentele mutaties

Het resultaat op incidentele mutaties heeft betrekking op de wijziging van de methodiek voor het vaststellen van de schadereserve. Uit onderzoek bleek dat de bereikbare aanspraken voor arbeidsongeschikte deelnemers te laag werden vastgesteld en daarmee ook de schadereserve. De correctie van de bereikbare aanspraken heeft geleid tot een verhoging van de schadereserve van € 872. Het resultaat op wijziging regeling wordt veroorzaakt door correcties die betrekking hebben op wijzigingen in voorgaande jaren. Per saldo is het resultaat op incidentele mutaties € -852.

7. RISICOPARAGRAAF

Het bestuur heeft integraal risicomanagement (IRM) verankerd in de organisatie, processen en de planning van SPD. Door middel van vastlegging in het IRM-beleidsdocument en opzet van een Risicoadviescommissie laat het bestuur het risicomanagement integraal onderdeel uitmaken van alle processen en besluiten binnen SPD.

Het IRM-beleidsdocument beschrijft de invulling van de governancestructuur, de doelstellingen en overall risicobereidheid van SPD. Ook is er een risk assessment, control assessment, een implicatieprocedure en een incidentenprocedure. Daarnaast bevat het document een risicoregister: dit is een lijst van de geïdentificeerde risico's inclusief beheersmaatregelen.

Jaarlijks worden de risicocategorieën en de beheersmaatregelen door de verschillende bestuurscommissies geëvalueerd. De input van de verschillende bestuurscommissies wordt verzameld en getoetst door de Risicoadviescommissie en samen met de risicoanalyse verwerkt in het IRM-beleidsdocument. Vervolgens stelt het bestuur de inhoud van het risicoregister vast. Op 30 januari 2024 heeft het bestuur het IRM-beleidsdocument geactualiseerd.

Sinds 2016 hebben het bestuur en de Risicoadviescommissie tijdens een aantal bijeenkomsten jaarlijks gekeken naar de rollen, taken en verantwoordelijkheden van het bestuur, de diverse commissies, adviseurs en dienstverleners. De uitkomst wordt jaarlijks vastgelegd volgens de RACI-methodiek (Responsible, Accountable, Consulted en Informed). Verder heeft het bestuur ten aanzien van de volgende risico's vastgesteld dat het risico (kans en/of impact) in 2023 hoog was of hoger is geworden:

- 1 Renterisico;
- 1 Marktrisico-aandelen;
- 1 Tegenpartij risico;
- 1 Inflatierisico;
- 1 Omgevingsrisico;
- 1 Juridisch risico;
- 1 Uitbestedingsrisico;
- 1 Operationeel risico;
- 1 Informatierisico;
- 1 Communicatie risico.

Eigenrisicobeoordeling (ERB)

Proces

Het fonds heeft in boekjaar 2023 wederom een eigenrisicobeoordeling (ERB) uitgevoerd en vastgesteld.

Risicoanalyse

De ERB geeft een antwoord op de centrale vraag in 2023: Kan SPD de flexibele premiereregeling van DPD zoals deze beschreven is in de opdrachtbrief, in het nieuwe stelsel uitvoeren?

Het antwoord op deze centrale vraag is op te delen in twee onderdelen, nl een financiële vraag en een strategische vraag. De financiële vraag luidt: Is de ambitie van DPD (een basispensioen, gedefinieerd als een reëel modaal inkomen), rekening houdend met de risicohouding van de deelnemers, haalbaar uitgaande van de meest waarschijnlijke economische scenario's?

De strategische vraag luidt: Is de gevraagde regeling uitvoerbaar door SPD?

Voor de beantwoording van deze vragen heeft het bestuur van SPD een 10-tal risico's benoemd die het meeste van invloed zijn op het antwoorden.

Het betreft hier de 5 (grootste) financiële risico's, namelijk het marktrisico, het renterisico, het liquiditeitsrisico, het actuariel en het modelrisico. Daarnaast zijn er de 5 (grootste) niet-financiële risico's geïdentificeerd zoals het uitbestedingsrisico, het operationele risico, het IT-risico, het juridische risico en het communicatie risico.

Tevens zijn in dit kader een risicopreferentieonderzoek en een ALM studie uitgevoerd.

De uitkomsten van de risico-beoordelingen en de onderzoeken dragen ertoe bij dat, gegeven de geïdentificeerde meest relevante risico's en onder voorbehoud van een dekkingsgraad van meer dan 104,5% op 31 december 2024, SPD de regeling die in de opdrachtbrief van DPD is beschreven, kan uitvoeren en daartoe de pensioenvermogens kan invaren.

Het antwoord op de centrale vraag is daarmee positief.

Frauderisico

Het bestuur van SPD is zich bewust van de frauderisico's die het loopt en wil deze volledig beheersen. Naast de jaarlijkse evaluatie van het IRM-beleid wordt minimaal eens in de twee jaar een systematische integriteitsrisicoanalyse (hierna: SIRA) uitgevoerd. Ook wordt de SIRA indien nodig tussentijds geactualiseerd. Bij het identificeren en inschatten van de integriteitsrisico's is aandacht voor de verschillende frauderisico's. In Q2 2023 is de SIRA voor het laatst door het voltallige bestuur uitgevoerd en op 5 september 2023 vastgesteld. Het bestuur heeft een zevental frauderisico's geïdentificeerd die zijn onderverdeeld in interne en externe frauderisico's: uitkeringsfraude, identiteitsfraude, declaratiefraude pensioenfonds, declaratiefraude uitvoerder, inkoopfraude, beleggingsfraude en interne fraude bij de uitvoeringsorganisatie. Hierbij zijn ook risicoscenario's beschreven.

SPD mitigeert en beheerst de frauderisico's door zowel op organisatie- als procesniveau beheersmaatregelen in te richten. Er gelden beheersmaatregelen voor zowel de verbonden personen (inclusief bestuursleden) als voor de uitbestedingsorganisaties. De belangrijkste beheersmaatregelen met betrekking tot de verbonden personen bestaan uit: het aanwezig zijn en checken van de naleving van een gedragscode, de klokkenluidersregeling en het beloningsbeleid inclusief de declaratie-afspraken.

SPD heeft de pensioenuitvoering en het vermogensbeheer aan respectievelijk APS en Achmea IM uitbesteed. De belangrijkste beheersmaatregelen met betrekking tot de uitbestedingsorganisaties zijn de (contractueel) afgesproken diensten en processen, de inzage in de SIRA van deze organisaties en de rapportage op de naleving hiervan in o.a. de ISAE 3402-rapportage, de niet-financiële risicorapportage en de SLA-rapportage. In aanvulling op de uitvoering van de SIRA door SPD wordt door de compliance officer van het pensioenfonds het proces van de uitvoering van de SIRA door APS en Achmea IM beoordeeld. De compliance officer concludeerde dat SPD kan steunen op de SIRA van deze uitbestedingspartners. De vastgoedbeheerder CBRE rapporteert over de getroffen beheersmaatregelen in een ISAE 3402-rapportage en een aantal aanvullende compliancedocumenten.

Het bestuur van SPD is van mening dat het netto risico op fraude op het gebied van (jaarverslag-)verslaglegging en rapportering aan de toezichthouders en het netto risico op onvoldoende opbrengsten in relatie tot de verplichtingen van het pensioenfonds minimaal zijn als gevolg van de getroffen maatregelen. In het verslagjaar scoorde het risico op externe fraude in de vorm van cybercrime het hoogste binnen de integriteitsrisico's voor SPD. Echter, het netto risico bleef ook beheerst door de maatregelen die door de uitbestedingspartners zijn getroffen.

Risicomanagement proces niet-financiële risico's

Strategische niet-financiële doelstellingen

SPD heeft een lage risicobereidheid met betrekking tot de risico's die de tevredenheid van deelnemers kunnen verlagen en meet deze tevredenheid middels een tevredenheidsonderzoek dat periodiek herhaald wordt. SPD accepteert in beperkte mate restrisico's die het draagvlak voor en de reputatie van SPD kunnen verminderen. SPD accepteert in principe alleen risico's waarbij beheersmaatregelen tegen aanvaardbare kosten uitvoerbaar zijn. SPD accepteert in principe alleen risico's die transparant zijn voor het bestuur, in voldoende mate beheerst kunnen worden en die uit te leggen zijn aan belanghebbenden. SPD accepteert minimale risico's met betrekking tot het niet kunnen voldoen aan wet- en regelgeving.

De evaluatie door de verschillende bestuurscommissies kan een aanleiding vormen voor aanpassing van de beheersmaatregelen voor de niet-financiële risico's. Als onderdeel van het standaard proces hebben het bestuur en de bestuurscommissies door het jaar heen continu nieuwe maatregelen genomen ten aanzien van de verschillende risico's.

Omgevingsrisico

Het risico als gevolg van buiten de instelling of groep komende veranderingen op het gebied van politieke besluitvorming, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat met als mogelijk gevolg financiële of reputatieschade. Draagvlakrisico en sectorrisico maken hier ook onderdeel van uit.

Risicostrategie en beleid

SPD erkent dit risico en probeert het te verlagen. Samen met de deelnemersvereniging (DPD) wordt dit risico beheerd. Het doel is dat zo veel mogelijk deelnemers van het pensioenfonds lid wordt van de deelnemersvereniging.

Risicobeheersing:

- 1 SPD is aangesloten bij de Pensioenfederatie en daarbinnen bij de Kring van Beroepspensioenfonds, met als doel om (maatschappelijk/politiek) invloed te kunnen uitoefenen.
- 1 SPD en DPD proberen de aanmeldprocedure bij DPD zo eenvoudig mogelijk te maken.
- 1 Twee keer per jaar vindt er reguliere afstemming plaats tussen SPD en DPD.
- 1 Eens per jaar wordt het draagvlak berekend en bekend gemaakt door DPD.
- 1 Eens in de vijf jaar moet DPD een draagvlaktoets uitvoeren.
- 1 SPD heeft een strategisch beleidsplan inclusief scenarioanalyse.

Juridisch risico

Het risico dat het fonds verwachte prestaties van derden niet kan afdwingen of zelf onvoldoende in staat is om te voldoen aan wet- en regelgeving met als mogelijk gevolg financieel nadeel of reputatieschade.

Onderdelen zijn:

- 1 Toenemende werkdruk door wettelijke wijzigingen;
- 1 Deskundigheidsniveau van bestuurders en uitvoerders;
- 1 Aansprakelijkheidsstelling door deelnemers.

Risicostrategie en beleid

SPD accepteert dit risico en streeft ernaar om zo snel mogelijk compliant te zijn met alle (wijzigingen) in wet- en regelgeving.

Risicobeheersing

1. Achmea IM/APS houden een lijst bij waarop alle verwachte wijzigingen in wet- en regelgeving staan opgenomen.
2. Daarnaast bekijkt de compliance officer van SPD jaarlijks in hoeverre SPD voldoet aan onderdelen van wet- en regelgeving op het gebied van integriteit.
3. Het bestuur bespreekt de overzichten van Achmea IM/ APS over wetswijzigingen in een relevante commissievergadering of in de bestuursvergadering. Het bestuur bespreekt jaarlijks de rapportage van de compliance officer en het accountantsverslag.
4. Middels de rapportage niet-financiële risico's ontvangt SPD informatie over de risico's bij Achmea IM en APS. Als hier doelstellingen niet worden behaald dan gaat SPD de discussie aan met Achmea IM/APS.

Uitbestedingsrisico

Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de uitbestede werkzaamheden onvoldoende is en/of niet wordt gewaarborgd met als mogelijk gevolg continuïteits-, financiële-, reputatieschade- en/of integriteitsschade voor SPD.

Risicostrategie en beleid

SPD accepteert dit risico vanuit de visie doorontwikkeling "risicobeheersing doen we samen" (tell me, trust me, show me, prove me). SPD heeft niet de inrichting op het gebied van risicomanagement om alle taken (pensioenbeheer, vermogensbeheer etc.) zelf in te regelen en uit te voeren.

De afwegingen van het bestuur om te kiezen voor uitbesteding pensioenbeheer zijn vooral de voordelen die SPD hiermee kan behalen, vooropgesteld dat de kwaliteit van de uitbestede diensten goed is. Voordelen die SPD ziet zijn van operationele en financiële aard. Samenwerkingspartners moeten waarde toevoegen vanuit deelnemersbelang en kennen een aantoonbaar beheersbaar beloningsbeleid waarbij het variabele deel geen perverse prikkels kent dat kan aanzetten tot gedrag waardoor de belangen voor SPD in gevaar kunnen worden gebracht.

Het bestuur is ervan overtuigd dat door diensten uit te besteden aan robuuste organisaties de kwaliteit voor de deelnemers en het bestuur goed en volledig is, mits de afspraken met de partijen juist en correct zijn vastgelegd en worden nagekomen. Tevens dienen de organisaties de wettelijke regels, die van toepassing zijn op SPD, na te leven. Daarom wordt ook het grootste deel van alle werkzaamheden uitbesteed aan externe partijen (pensioenbeheer, fiduciair manager, vermogensbeheerders, custodian). Dit staat ook opgenomen in de ABTN. In de ABTN zijn de hoofdlijnen van het uitbestedingsbeleid van SPD vastgelegd.

Risicobeheersing

1. Het bestuur van SPD is verantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenregeling, het inregelen van uitvoeringsovereenkomsten en de inkoop van diensten (inhuur of advisering) met de verschillende partijen voor de verschillende werkzaamheden. SPD heeft een uitbestedingsbeleid opgesteld waarin de risicobeheersing is omschreven. Dit uitbestedingsbeleid wordt jaarlijks geëvalueerd en waar nodig aangepast, en is daarvoor opgenomen in de jaaragenda van SPD. Periodiek wordt het uitbestedingsbeleid SPD in een workshop uitgewerkt door het volledige fondsbestuur.
2. Door middel van uitbestedingsovereenkomsten, dienstverleningsopdrachten, SLA- rapportages, risicorapportages, controle informatie (ISAE 3402, Impero), jaarlijkse evaluatiegesprekken en het bijwonen van (klant)bijeenkomsten waar integraal risicomanagement pensioenfondsen worden toegelicht worden continuïteit, integriteit en kwaliteit op een efficiënte wijze gemonitord en beheerst.
3. De overeenkomsten en dienstverleningsopdrachten worden juridisch getoetst door een externe deskundige partij. Voor CBRE is in 2021 is een nieuwe Investment Management Agreement (IMA) opgesteld.
4. Structurele periodieke monitoring van de beheersmaatregelen vindt plaats aan de hand van de rapportage niet-financiële risico's en ISAE 3402 door de MCPB en de BAC voor respectievelijk pensioenbeheer en vermogensbeheer. Middels de rapportage niet-financiële risico's ontvangt SPD informatie over de integriteitsrisico's bij Achmea IM en APS. Als hier structureel doelstellingen niet worden behaald, gaat SPD de discussie aan met Achmea IM/APS.
5. Vanaf 2020 biedt APS ook een ISAE3000 type 2 rapport aan. Hiermee ontvangt SPD assurance op belangrijke sector brede thema's als het DNB-normenkader informatiebeveiliging (58 Cobit controls), Privacy (AVG), uitbestedingen, dataretentie en de werking van het risicomanagementsysteem van Achmea Pensioenservices.
6. De sleutelfunctiehouder interne audit kijkt met de activiteiten rondom uitbesteding mee.
7. De privacy officer biedt jaarlijks een verslag aan bij het bestuur over de naleving van de privacy-gerelateerde regels.

Operationeel risico

Het risico op onjuiste, onvolledige of niet tijdige handelingen in het kader van pensioen- en vermogensbeheer veroorzaakt door ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering door het falen van mensen of systemen, met als gevolg financiële en reputatieschade.

Risicostrategie en beleid
SPD mitigeert dit risico.

Risicobeheersing

1. Periodiek ontvangt SPD-rapportages zoals overeengekomen in de contractonderhandelingen voor het fiduciair beheer evenals het pensioenbeheer, onder andere de Niet Financiële Risicorapportage. In het geval van een incident wordt het dagelijks bestuur door de accountmanager geïnformeerd over het incident, de voorgestelde (herstel) acties en het melden bij de relevante toezichthouder (indien van toepassing) of een overschrijding van afgesproken normen ontvangt SPD een verklaring vanuit Achmea IM/APS. Het incident of de overschrijding worden vervolgens besproken tijdens de BAC of de MCPB-vergaderingen. Als er schade is opgetreden die aanzienlijk is, worden de beheersmaatregelen aangepast om incidenten/overschrijdingen in de toekomst te voorkomen.
2. Er is afgesproken om bij de MCPB (en niet alleen bij het dagelijks bestuur) incidenten ook direct te melden bij ontstaan en niet alleen via de rapportage niet-financiële risico's. Zo kan MCPB sneller bijsturen indien nodig en wordt dit risico gemitigeerd.
3. Er vindt jaarlijks, zoals in de SLA is vermeld, een evaluatie met Sedgwick plaats.

Informatierisico

Het risico dat de informatievoorziening vanuit de uitvoerders en adviseurs niet of onvoldoende aansluit bij de behoefte van het bestuur, waardoor het bestuur niet adequaat kan sturen, beheersen of besluiten kan nemen; juiste, tijdige, betrouwbare en volledige informatie.

Risicostrategie en beleid

SPD accepteert dit risico. SPD houdt de vinger aan de pols door analyses van de vragen van deelnemers die SPD bereiken. Daar waar blijkt dat die voortkomen uit gebrekkige informatie, leidt dat tot herziening daarvan.

Risicobeheersing

1. Er vindt geen onafhankelijke analyse plaats op de informatievoorziening die SPD ontvangt. SPD beheerst dit risico door actief vragen te blijven stellen aan Achmea IM, APS en alle andere dienstverleners. De uitvoerders en adviseurs zijn professionele organisaties die door het bestuur zijn geselecteerd conform het uitbestedingsbeleid. SPD kiest enkel uitvoerders of adviseurs met een uitstekende reputatie en zal waar nodig om recensies vragen en deze onderzoeken.
2. De Communicatiecommissie ontvangt voortaan regulier elke commissievergadering een overzicht van deelnemersvragen die APS bereiken.
3. De dienstverlening van de uitvoerders en adviseurs wordt jaarlijks geëvalueerd tijdens de bestuursevaluatie. Er vinden jaarlijks gesprekken plaats met de uitvoerders en adviseurs over hun dienstverlening aan de hand van het evaluatieformulier.
4. Abonnement FD en PensioenPro voor alle (aspirant) bestuursleden. De bestuursleden zijn ook aangesloten op diverse nieuwsbrieven (Pensioenfederatie, eigen adviseurs en overige partijen).
5. De (aspirant) bestuursleden delen actief algemene pensioeninformatie via WhatsApp en e-mail met elkaar.

Communicatierisico

Het risico dat op onvoldoende duidelijke en begrijpelijke wijze en/of niet tijdig gecommuniceerd wordt richting de deelnemers met als mogelijk gevolg reputatieschade voor het fonds.

Risicostrategie en beleid

De communicatiecommissie van SPD stelt het meerjarig communicatiebeleid voor op basis van het meerjarenbeleidsplan van SPD. Het belangrijkste doel van SPD is het vergroten van het draagvlak en het verbeteren van het pensioeninzicht bij de deelnemers.

Het SPD-bestuur stelt het beleid vast. Het beleid van SPD is dat er niet wordt ingegaan op informatie- of interviewverzoeken van journalisten en media.

Risicobeheersing

1. De communicatiecommissie van SPD bereidt jaarlijks, samen met een delegatie van deelnemersvereniging DPD, het communicatiejaarplan voor. Het SPD-bestuur stelt het document vast. De communicatiecommissie monitort de voortgang van het communicatiejaarplan eens per 3-4 maanden.
2. Dit risico wordt geëvalueerd tijdens de jaarlijkse (risico)evaluatie van het bestuur.
3. SPD onderhoudt nauwe contacten met DPD om te borgen dat DPD contact met de ketens intensiveert en extra informatie verstrekt aan deelnemers die bij de ketens werkzaam zijn met betrekking tot de rol van de werkgever.

Financiële risico's

Renterisico

Het risico dat rentefluctuaties - als gevolg van ontoereikende afstemming tussen rentegevoelige activa en passiva op het gebied van rentelooptijden en rentevoet - leiden tot ongewenste effecten op balans en resultaat met als gevolg een mogelijk financieel nadeel voor SPD.

Risicostrategie en beleid

SPD accepteert dit risico voor een deel. Periodiek (eens per drie jaar) wordt met behulp van een ALM het afdekkingsbeleid voor dit risico bepaald. Het huidige beleid is om het renterisico voor 60% van de dekkinggraad (o.b.v. UFR-curve) af te dekken. Hieraan ligt de huidige visie ten grondslag dat de rente op lange termijn stijgt. Het renterisico wordt gemitigeerd en het huidige beleid is om het renterisico voor 60% (o.b.v. UFR-curve) af te dekken. Aangezien SPD geen tactische visie heeft ten aanzien van renteontwikkelingen, worden geen actieve (afwijkende) posities ten opzichte van het afdekkingsbeleid ingenomen.

Risicobeheersing

1. Het renterisico wordt gemitigeerd door het renterisico voor 60% van de dekkinggraad (o.b.v. UFR-curve) af te dekken middels vastrentende waarden (staats- en niet-staatsobligaties en hypotheeklen) en overlayfondsen. Dit wordt op kwartaalbasis bijgestuurd als het afdekkingpercentage buiten de daarvoor vastgestelde bandbreedte valt (op totaal- en looptijdniveau).
2. De beleggingsadviescommissie (BAC) bekijkt periodiek de ontvangen rapportages en beoordeelt of het gehanteerde rente afdekkingsbeleid in lijn is met het gedefinieerde beleid in het beleggingsplan en de beleggingsrichtlijnen. De BAC monitort overschrijdingen van de verschillende karakteristieken zoals gesignaleerd door Achmea IM en bespreekt mogelijke acties. Dit wordt vervolgens door de BAC teruggekoppeld aan Achmea IM en het bestuur.

Marktrisico

Het risico van veranderingen in de waarde van beleggingen binnen de portefeuille als gevolg van wijzigingen in marktprijzen of waarderingen.

Risicostrategie en beleid

SPD accepteert dit risico voor een deel. Hieraan ligt de ambitie van SPD ten grondslag om een extra verwacht rendement te halen om een betaalbaar pensioen mogelijk te maken.

Risicobeheersing

1. Dit risico wordt gemitigeerd door diversificatie over verschillende beleggingen (categorieën, regio's, sectoren en valuta's).
2. Bij het sturen op risico wordt op basis van het dekkingsgraadrisico (TE vs. verplichtingen) beoordeeld of het risico van SPD binnen de bandbreedtes beweegt. Door middel van een bandbreedte rondom het strategisch vastgestelde risicoprofiel wordt het balansrisico beheerst doordat wordt gesignaleerd wanneer het risicoprofiel op korte termijn significant afwijkt van het beoogde risicobudget. Bij overschrijding van de analyse bandbreedte ontvangt SPD van haar fiduciair beheerder een advies over het (middel)lange termijn risico, de korte termijn vooruitzichten en de mogelijk te nemen acties.
3. Met behulp van een stress indicator wordt het marktrisico gemonitord. SPD heeft een limiet vastgesteld wat als waarschuwingssignaal moet dienen ter indicatie van een hoog marktrisico en krachtige trend in marktbevingen. Het raken van de trigger geeft een signaal dat analyse van de economische situatie en beoordeling van het balans- en beleggingsbeleid gewenst is.
4. SPD monitort de gevoeligheid van de dekkingsgraad in stress scenario's door middel van inzicht in de dekkingsgraadimpact bij marktschokken op zakelijke waarden en rente. Als de dekkingsgraad in een stress scenario onder de kritische ondergrens zakt wordt een waarschuwingssignaal gegeven en ontvangt SPD een advies van de fiduciair beheerder over de mogelijk te nemen acties.
5. De BAC bekijkt periodiek de ontvangen risico- en beleggingsrapportages waar bovengenoemde beheersmaatregelen worden gemonitord en zo nodig aangepast. Jaarlijks in het beleggingsplan beoordeelt de BAC of bijsturing van de portefeuille nodig is.

In de navolgende tabel (opgesteld ultimo 2023) wordt de gevoeligheid van de dekkingsgraad weergegeven door de impact van specifieke marktbevingen. Enerzijds worden zakelijke waarden (aandelen) geschokt, anderzijds de rente. Dit geeft een goed inzicht van het effect van bepaalde marktbevingen op de dekkingsgraad, waardoor eventuele aanpassingen in het beleid of uitvoering hiervan binnen de gestelde bandbreedtes overwogen kan worden.

		Zakelijke waarden						
		-50 %	-30 %	-10 %	0 %	10 %	30 %	50 %
Rente	+150bp	92	106	120	127	134	147	161
	+100bp	90	103	115	122	128	140	153
	+50bp	88	100	111	117	123	134	146
	0bp	86	96	107	112	118	128	139
	-50bp	84	94	103	108	113	123	132
	-100bp	82	91	100	104	108	117	126
	-150bp	81	89	96	100	104	112	120

Actief managers risico

Het risico dat de vermogensbeheerder(s) door het voeren van een actief beleggingsbeleid een afwijkend netto portefeuillerendement behaalt in vergelijking met het rendement op de benchmark.

Risicostrategie en beleid

SPD accepteert dit risico deels. Vanuit de investment beliefs van het pensioenfonds gaat de voorkeur uit naar passief beheer, tenzij actief beheer toegevoegde waarde heeft. Het pensioenfonds beoordeelt dit per beleggingscategorie. Voor de aandelenmandaten en EMD HC is dit passief ingericht. Voor de vastrentende categorieën biedt actief beheer toegevoegde waarde.

Risicobeheersing

1. Actief risico wordt gemitigeerd door restricties in beleggingsrichtlijnen en mandaatrichtlijnen.
2. Het actieve risico wordt beheerst door middel van limieten op de tracking error bij actieve mandaten. Hiermee wordt de afwijking ten opzichte van de benchmark van de betreffende manager gelimiteerd.
3. In de maandrapportages en kwartaalrapportages staan ex-ante en de werkelijke tracking errors van de verschillende mandaten opgenomen en daarnaast rekent Achmea IM met Value at Risk analyses. De BAC monitort overschrijdingen van de verschillende karakteristieken zoals gesignaleerd door Achmea IM en bespreekt mogelijke acties.

Valutarisico

Het risico dat het fonds wordt blootgesteld aan verliezen als gevolg van onvoldoende afstemming tussen activa en passiva op het gebied van vreemde valuta met als gevolg financieel nadeel.

Risicostrategie en beleid

SPD mitigeert dit risico grotendeels. Hieraan ligt de overtuiging ten grondslag dat valutarisico op de lange termijn geen extra risicopremie oplevert.

Risicobeheersing

1. De valuta's GBP, JPY en USD worden afgedekt. Voor aandelen wereld (ontwikkelde markten) gebeurt dit voor 75%, voor direct vastgoed internationaal, infrastructuur, high yield obligaties en obligaties opkomende landen (EMD) in harde valuta (HC) gebeurt dit voor 100%. Voor valuta in EMD in lokale valuta (LC) wordt het valutarisico niet afgedekt omdat dit naar verwachting op lange termijn een positieve bijdrage aan het rendement oplevert.
2. Er wordt gebruik gemaakt van fx-forward- en spot contracten met verschillende tegenpartijen om het valutarisico te mitigeren. Looptijden tot maximaal 1 jaar zijn toegestaan. Er vindt spreiding over meerdere looptijden plaats om het liquiditeitsrisico te beheersen. Aansturing vindt plaats op maandbasis.
3. De BAC kijkt periodiek de ontvangen beleggingsrapportages en risicorapportages. SPD ontvangt rapportages van Achmea IM waarin de posities van de valutatermijncontracten worden uitgesplitst. SPD ontvangt op kwartaalbasis de waardeontwikkeling van de valutacontracten.
4. De BAC evalueert de mandaatrichtlijnen jaarlijks aan de hand van de uitkomsten van de meest recente ALM-studie.

Kredietrisico

Het risico dat een kredietnemer zijn afgesproken betalingen niet nakomt of dat de kredietwaardigheid van een kredietnemer afneemt, waardoor de kredietverstrekker financiële schade oploopt.

Risicostrategie en beleid

In de ALM-studie en portefeuilleconstructie wordt op basis van risicomaten een allocatie naar vastrentende waarden bepaald en een verdeling binnen deze categorie.

Risicobeheersing

1. Door middel van een bandbreedte rondom de creditspread wordt het kredietrisico gemonitord, zodoende wordt gesignaleerd wanneer het kredietrisico in historisch perspectief significant afwijkt van het gemiddelde.
2. Binnen de beleggingsportefeuilles zijn limieten opgenomen op kredietwaardigheidsratings van beleggingen in instrumenten, landen en/of sectoren. De rating wordt bepaald conform het geldende ratingbeleid van de fiduciair beheerder, berekend aan de hand van de beschikbare Moody's, S&P en Fitch ratings.
3. Monitoring vindt plaats op basis van de risicorapportage.
4. Kredietrisico wordt in de risicorapportage inzichtelijk gemaakt aan de hand van de ontwikkeling van de creditspread. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de basisportefeuille en de overige vastrentende waarden. De bandbreedte bij de basisportefeuille betreft de afwijking ten opzichte van 'risicovrij', wat een indicatie is van de mismatch tussen VRW en de swaprente.

Tegenpartijrisico (collateral)

Het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen bij derivatencontracten niet nakomt met als gevolg dat SPD financieel nadeel ondervindt.

Risicostrategie en beleid

SPD is risicoavers ten aanzien van dit risico. Er wordt niet bewust extra risico geaccepteerd omdat hier geen verwacht rendement tegenover staat.

Risicobeheersing

1. Kredietwaardigheid tegenpartijen. Bij bestaande en nieuw af te sluiten derivaten wordt gekeken naar de kredietwaardigheid van de tegenpartij. Achmea IM monitort de kredietwaardigheid van tegenpartijen op dagelijkse basis en kan een tegenpartij op een watchlist plaatsen wanneer er aanwijzingen zijn dat die tegenpartij een downgrade zal krijgen naar een rating lager dan A-. Onderstaande tabel geeft het beleid aan per rating. De rating die wordt gebruikt is de Achmea IM composite rating.

Rating tegenpartij	Bilaterale Derivaten
A- of hoger en staat niet op de watchlist	Transacties zijn mogelijk
BBB-, BBB, BBB+ of staat op watchlist	Geen exposureverhogende transacties ¹
BB+ of lager	Binnen tien werkdagen komt Achmea IM met een voorstel hoe hiermee om te gaan

¹ Slechts toegestaan zijn vervangende transacties, of het doorrollen van valutaderivaten.

Bij (vermoeden van) een default van een tegenpartij, zal Achmea IM handelen conform haar Default Procedure.

2. Spreiding

Bij een faillissement van een tegenpartij worden posities in derivaten en de bijbehorende zekerheden vroegtijdig beëindigd, waarbij rechten en plichten die partijen uit de transacties jegens elkaar hebben, worden gesaldeerd. Vervolgens wordt de gewenste exposure bij andere tegenpartijen opgebouwd. Deze vervangingsperiode kan enige werkdagen duren. Binnen het door Achmea IM gehanteerde model voor tegenpartijrisico wordt het mogelijke verlies voor SPD, als gevolg van marktbevingen gedurende deze vervangingsperiode ingeschat. Dit ingeschatte verlies wordt aangeduid als 'Potential Future Exposure' ("PFE"). Om de PFE per tegenpartij te mitigeren wordt namens SPD de transacties in derivaten over meerdere tegenpartijen verspreid. Voor het afsluiten van OTC-derivaten door Achmea IM namens SPD geldt dat de PFE per tegenpartij niet meer mag bedragen dan het percentage van het totaal belegd vermogen van SPD vermeld in onderstaande tabel.

PFE-limieten voor bilaterale OTC-Derivaten als percentage van het belegd vermogen*

Rating tegenpartij	Limiet bilaterale derivaten
AAA	4,0%
AA-, AA of AA+	3,5%
A+ en lager	3,0%

*De limieten in deze tabel moeten in samenhang gezien worden met de tabel "Credit ratingbeleid voor bilaterale OTC-Derivaten".

Maandelijks zal Achmea IM monitoren of er wordt voldaan aan bovenstaande spreidingsnormen. In geval van overschrijding van een PFE-limiet zal Achmea IM binnen tien werkdagen na constatering van die overschrijding met een voorstel komen om de ontstane situatie zo goed mogelijk te beheersen. In de tussenliggende periode mag een transactie die Achmea IM namens het pensioenfonds afsluit, niet leiden tot een vergroting van de reeds ontstane overschrijding.

3. Onderpand.

Bij het afsluiten van documentatie door Achmea IM in naam van SPD ten behoeve van het beheer van bilaterale valutaderivaten, hanteert Achmea IM de volgende uitgangspunten met betrekking tot onderpand:

- a Cash wordt als onderpand geaccepteerd;
- b Euro-gedemineerde staatsobligaties met een minimale AA- kredietstatus (gebaseerd op de kredietstatus afgegeven door minimaal één van de volgende instellingen: Moody's, S&P en Fitch) uitgegeven door een van de eurozonelanden worden als onderpand geaccepteerd;
- c Waardering van derivatenposities en onderpand en uitwisseling van onderpand dienen elke werkdag plaats te vinden.
- d Het Minimum Transfer Amount (MTA; i.e. de minimale uitwisselingswaarde) mag maximaal € 250.000 zijn.

4. In de risicorapportage staan de posities van de verschillende tegenpartijen weergegeven. De beleggingsadviescommissie monitort overschrijdingen van de verschillende karakteristieken zoals gesignaleerd door Achmea IM en bespreekt mogelijke acties.

Liquiditeitsrisico

Het risico dat SPD niet over voldoende liquide middelen beschikt om op korte termijn zonder hoge kosten aan financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Risicostrategie en beleid

SPD accepteert dit risico deels doordat SPD slechts een gedeelte van de portefeuille in illiquide beleggingen belegt. Dit kan SPD doen omdat SPD vanwege de lange horizon een illiquiditeitspremie kan benutten.

Risicobeheersing

1. Het liquiditeitsrisico wordt beheerst door voldoende onderpand beschikbaar te hebben voor OTC-derivaten, zodanig dat een extreme negatieve marktschok opgevangen kan worden.
2. Het liquiditeitsrisico wordt bewaakt met behulp van twee toetsen. Deze geven inzicht in de mate waarin de portefeuille over voldoende liquiditeit beschikt om bij extreme marktschokken voldoende onderpand te kunnen storten. Indien SPD niet slaagt voor één of beide toetsen volgt advies vanuit de fiduciair beheerder.
3. SPD belegt op een verantwoord niveau in illiquide beleggingen.
4. De beleggingsadviescommissie kijkt periodiek (op maandbasis en op kwartaalbasis) de ontvangen beleggings- en risicorapportages.
5. Analyse waarde participaties binnen de LDI (Liability Driven Investing)-fondsen.

Concentratierisico

Het risico dat als gevolg van ontoereikende diversificatie binnen de portefeuille een bepaalde ontwikkeling of gebeurtenis een bovengemiddeld negatief effect heeft op de waarde van de portefeuille. De concentratie kan betrekking hebben op een geografische concentratie, een sectorale concentratie, een concentratie op één specifieke belegging en een concentratie op één specifiek risico.

Risicostrategie en beleid

SPD accepteert dit risico in beperkte mate. Diversificatie van de beleggingsportefeuille is belangrijk voor SPD.

Risicobeheersing

1. Het belegde vermogen wordt gespreid over verschillende beleggingscategorieën. Dit wordt binnen de beleggingsportefeuille verder uitgerold naar verschillende valuta, regio's en kredietwaardigheid.
2. Jaarlijks wordt de portefeuille gerebalanced naar de afgesproken gewichten zodat opgelopen concentraties van beleggingscategorieën worden teruggebracht.
3. Ter beheersing van het concentratierisico worden concentratielimiets voor landen en sectoren gehanteerd, wat als waarschuwingssignaal dient.
4. De beleggingsadviescommissie bekijkt periodiek de ontvangen risico- en beleggingsrapportages. Hierin neemt de fiduciair manager overzichten op van de verschillende karakteristieken van diversificatie (o.a. kredietwaardigheid, sector, valuta en uitgevers). De beleggingsadviescommissie monitort en signaleert allocaties naar bepaalde sectoren/ regio's. Hierover wordt discussie gevoerd met Achmea IM tijdens de beleggingsadviescommissievergaderingen en wordt mogelijk actie ondernomen.

Modelrisico

Het risico dat gehanteerde kwantitatieve risicomodellen (bijvoorbeeld ALM) ten onrechte voor juist en toereikend worden aangezien met als gevolg dat:

1. deze leiden tot een verkeerde premie, een foutieve beleggingsmix, en/of een onjuiste verwachting van rendementen;
1. deze leiden tot verkeerde vaststelling van verplichtingen en/of de waarde van de beleggingen, met als mogelijk gevolg verkeerde beslissingen, onjuiste informatieverstrekking, reputatieschade en/of aanmerkingen van de toezichhouders.

Risicostrategie en beleid

SPD accepteert dit risico. SPD heeft geen expliciet beleid gedefinieerd ten aanzien van de modellen die gehanteerd worden.

Risicobeheersing

1. Periodiek zal SPD een toetsing uitvoeren op de gehanteerde modellen. Hier wordt voor de ALM gevraagd naar de resultaten van de ALM-validatie die is uitgevoerd. Daarnaast geeft SPD input tijdens de doorrekening van de ALM-studie: denk hierbij aan vragen stellen ten aanzien van de gehanteerde rendementen, correlaties en aan kwalitatieve filtering van de ALM-output aan de hand van de uitgangspunten van SPD.
2. Voor de hypotheekportefeuille en de vastgoedportefeuille wordt een valuation manual opgevraagd om te toetsen of de gehanteerde methodieken aansluiten bij de verwachtingen van SPD.
3. Het bestuur toetst of de modellen achter de ALM-studie zijn gevalideerd door een externe partij (voor uitvoering van elke ALM-studie).
4. De uitvoering voor bovenstaande toetsing ligt bij de risicoadviescommissie van SPD.
5. In de review van de ISAE 3402 verklaringen wordt getoetst of de validatie van de verschillende modellen opgenomen is in de scoping van deze ISAE 3402 documentatie.
6. De adviserend actuaire toetst elk jaar of het standaard model ten aanzien van de berekening van het vereist eigen vermogen nog past bij SPD.

Actuarieel risico

Het risico dat uitkeringen (nu of in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premieopbrengsten of beleggingsopbrengsten als gevolg van onjuist of onvolledige technische aannames en grondslagen bij de ontwikkelingen van de premiestelling van SPD met als mogelijk gevolg financiële en reputatieschade.

Het langlevens risico maakt ook onderdeel uit van het actuarieel risico (risico dat pensioenuitkeringen langer gedaan moeten worden dan werd voorzien).

Risicostrategie en beleid

SPD accepteert dit risico en past waar nodig maatregelen toe.

Risicobeheersing

1. Bij onderwerpen die impact hebben op het actuariel risico wordt altijd de adviserend actuaire van Willis Towers Watson geraadpleegd. De adviserend actuaire is vaste deelnemer van de reguliere bestuursvergaderingen. Hij geeft zowel gevraagd als ongevraagd advies.
2. De werkzaamheden ten aanzien van actuariel advies, actuariële uitvoering en actuariële certificering zijn gescheiden en zijn belegd bij verschillende personen en bedrijven.
3. Dit risico wordt geëvalueerd tijdens de jaarlijkse (risico-)evaluatie van het bestuur.
4. Het bestuur bepaalt op welke manier de aanbevelingen van de certificerend actuaire worden opgevolgd. De status van de aanbevelingen wordt continu bijgehouden en elke bestuursvergadering besproken.
5. Meerdere analyses door de adviserend actuaire inzake betreffende grondslagen.
6. Sleutelfunctiehouder actuariel met bijbehorende werkzaamheden. De rapporten van de actuariële sleutelfunctiehouder worden in de bestuursvergaderingen besproken en er is een actielijst met bevindingen en aanbevelingen waarop de status van de opvolging door het bestuur wordt vermeld.

Inflatierisico

Het risico dat SPD onvoldoende in staat is om (toenemende) verplichtingen als gevolg van (verwachte aanpassing aan) inflatie te financieren waardoor SPD niet volledig kan indexeren. Hiertoe behoort ook het risico dat andere pensioenfondsen wel indexatie verlenen en SPD dit niet doet.

Risicostrategie en beleid

SPD accepteert dit risico. SPD heeft een voorwaardelijk doel tot behoud van koopkracht door het volgen van de prijsindex.

Risicobeheersing

1. De indexatie ambitie wordt in de ALM getoetst.
2. De kans op indexatie wordt per kwartaal inzichtelijk gemaakt in de risicorapportage.
3. SPD heeft beleggingscategorieën in de portefeuille waarvan het rendement gevoelig is voor scherpe toenames van de inflatie.
4. Het inflatierisico wordt niet actief afgedekt.
5. SPD communiceert over de inflatie, de indexatieambitie en de indexatieverwachtingen in het Pensioen123 en via het Uniform Pensioenoverzicht.

ESG-risico

Het risico dat SPD nadeel ondervindt omdat het beleggingsbeleid onvoldoende stilstaat bij kenmerken die impact hebben op de maatschappij, het klimaat of de omgeving. Ook wel Environmental, Social en Governance (ESG) genoemd.

Risicostrategie en beleid

SPD accepteert dit risico, gegeven het huidige MVB-beleid van SPD.

Risicobeheersing

1. SPD heeft een maatschappelijk verantwoord beleggen beleid.
2. SPD voldoet aan de Verordening met betrekking tot informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële sector en de EU Taxonomie, beter bekend als Sustainable Finance Disclosure Regulation ('SFDR'). SPD classificeert als artikel 8 fonds.
3. Bij het aanstellen van nieuwe vermogensbeheerders worden ESG-criteria meegenomen als onderdeel van het selectieproces door SPD.
4. De fiduciair manager van SPD maakt op continue basis aanpassingen aan de rapportages om aan de ESG-richtlijnen onder IORP 2 te voldoen en SPD te informeren over ESG-karakteristieken in de beleggingsportefeuille.
5. SPD kan middels de ESG-meter de ESG karakteristieken van de portefeuille inzien en monitoren.
6. SPD heeft een overhedenbeleid.
7. Periodieke ESG-studiedag voor het gehele bestuur van SPD.

8. TOEKOMSTPARAGRAAF 2024

Ook in 2024 zal de economische situatie zich moeilijk laten voorspellen. Welke economische effecten zal de politieke onrust in veel delen van de wereld met zich meebrengen? Hoe zal de inflatie zich verder ontwikkelen? Zal de rente weer gaan dalen? De financiële situatie van SPD gaat in ieder geval met een solide financiële uitgangspositie het jaar 2024 in, zelfs na de laatste kleine verhoging van de pensioenen.

Voor SPD staat 2024 in het teken van de voorbereidingen voor de transitie naar de Wet Toekomst Pensioenen en de bijbehorende nieuwe regeling zoals gepland staat op 1-1-2025. Er is nog veel werk te verzetten en de koploperspositie van het fonds brengt verschillende onzekerheden met zich mee, maar het bestuur van SPD werkt met vele stakeholders hard aan een verantwoorde transitie.

De betrokkenheid van dierenartsen bij hun pensioen is toegenomen in de aanloop naar de transitie en ook het draagvlak is gestegen. De voorgestelde opzet van de nieuwe regeling is in een Bijzondere Algemene leden Vergadering van DPD met aansluitend referendum aangenomen. Dierenartsen hopen op korte termijn gebruik te kunnen gaan maken van de voordelen die de nieuwe regeling te bieden heeft. Vanwege de nieuwe flexibele premierregeling met extra keuzemogelijkheden voor deelnemers is het goed vormgeven van keuzebegeleiding van groot belang en staat hoog op de prioriteitenlijst van het bestuur.

Dit jaar zet SPD ook weer stappen op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. De resultaten van het deelnemersonderzoek 2023 worden stapsgewijs geïmplementeerd in het beleggingsbeleid. Ook worden de ESG-risico's concreter in kaart gebracht en waar nodig worden maatregelen genomen om deze risico's in te perken.

Het bestuur kijkt ernaar uit de nieuwe regeling verder vorm te geven en zo beter aan te sluiten bij de behoeften van de mensen om wie het draait: (voormalig) praktiserende dierenartsen. Boven alles hoopt het bestuur op een gezond jaar voor iedereen.

Houten, 30 mei 2024

Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen
Het bestuur

Mevrouw D.C Sonneveld
Voorzitter

De heer M.H.J.J. Westerhof
Secretaris

De heer B.A. Sloots

Mevrouw C.G. Rijpkema-Hoekert

De heer J.A.M. van Gils

De heer F.P. Zwanenburg

9. VERANTWOORDINGSORGAAN

Verslag verantwoordingsorgaan over het jaar 2023

Algemeen

Het bestuur heeft zich voorgenomen om de transitie per 1 januari 2025 te laten ingaan. Omdat de goedkeuring van DNB een jaar kan duren, moesten alle vereiste documenten voor 1 januari 2024 bij DNB worden ingeleverd. Dit betekende veel extra werk voor alle gremia en dus ook voor het VO. Bovendien hadden wij aanvullende ondersteuning nodig op actuariel gebied. Daarvoor hebben wij een externe adviseur de heer Ruud Kruijff (actuaris) gecontracteerd.

Samen met de besturen van SPD en DPD en medewerkers van APS (Achmea Pensioen Services) hebben wij deelgenomen aan diverse kennissessies en werkgroep-vergaderingen over het nieuwe pensioenakkoord en alles wat daarbij komt kijken. De heer Bodó van APS had een plan van aanpak voor dit traject opgesteld waarin alle gemaakte en toekomstige stappen voor alle gremia zorgvuldig werden bijgehouden. Het VO werd hier ook continu bij betrokken en over geïnformeerd. Het bestuur begeleidde deze stappen op de voet en droeg er actief aan bij.

Alvorens in te gaan op de verschillende onderwerpen waarover het VO een advies dient te geven dan wel een oordeel dient te hebben, wil het VO haar waardering uitspreken over de wijze waarop het VO door het bestuur van SPD is meegenomen in het traject om te komen tot een nieuwe pensioenregeling. Wij vinden dat het bestuur kundig, gemotiveerd en adequaat opereert en goed rekening houdt met de in de ABTN vastgelegde missie, visie en strategie. Hetzelfde geldt voor de wijze waarop het VO gedurende het gehele proces is ondersteund door de medewerkers van APS. Het VO heeft alle vergaderingen van de Werkgroep Wet Toekomst Pensioenen (WG WTP) kunnen bijwonen en vragen kunnen stellen aan het bestuur. Ook heeft het VO toegang gekregen tot alle relevante documenten op grond waarvan het bestuur tot haar besluitvorming is gekomen. Het VO wil tevens zijn waardering uitspreken voor de ondersteuning door Ruud Kruijff. Zijn betrokkenheid bij het opstellen van onze adviezen en oordelen is van grote waarde geweest voor het VO.

Inhoud van het verslag

Overeenkomstig onze wettelijke opdracht hebben wij als Verantwoordingsorgaan (VO) van de Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen (SPD) het door het SPD bestuur uitgevoerde beleid en de beleidsvoornemens met de daarbij behorende belangenafwegingen verantwoording afgenomen namens alle deelnemers (punt 2) en adviezen uitgebracht (punt 3) over die vraagstukken, waarover het bestuur ons advies verplicht moest inwinnen. Uitzonderlijk voor 2023 waren de oordelen die wij gegeven hebben in het kader van de transitie (punt 4). Verder hebben we aanbevelingen aan het bestuur gedaan (punt 5), de opvolging van de aanbevelingen van vorig jaar beoordeeld (punt 6) en doen wij bij deze nieuwe aanbevelingen voor de toekomst (punt 7).

Verantwoording van het bestuur

Met ondersteuning van onze bestuursadviseur, de heer Harts van APS en onze externe adviseur de heer Kruijff heeft het VO twee vergaderingen belegd over een aantal punten waarop we de verantwoording van het bestuur wilden vernemen. Wij hebben het bestuur vragen gesteld over:

- 1 de stand van zaken met betrekking tot de grote werkgevers (ketens)
- 1 de stand van zaken rondom het databeheer bij de programma's Accelerate, Allvida en Ithaka
- 1 gevolgen van de bestuurswisselingen en de extra werkdruk door de WTP voor bestuur en VO
- 1 het normenkader t.a.v. de transitie naar het nieuwe stelsel
- 1 de "eerlijke pensioenwijzer"
- 1 de verplichtstelling bij aparte beroepsuitoefening, b.v. via internet of freelance bij NVWA
- 1 de voortgang van het datakwaliteitsbeleid
- 1 de compensatie van de gepensioneerden i.v.m. de lage premiedekkingsgraad
- 1 de minimale dekkingsgraad, nodig voor de overgang naar de nieuwe pensioenregeling
- 1 het totaalrendement van de portefeuille
- 1 het maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)
- 1 de spreidingstermijn bij het invaren
- 1 het overhedenbeleid in verband met beleggingen
- 1 het beleid op de potentieel verschillende dekkingsgraden bij het invaren
- 1 de bescherming van de dekkingsgraad met een toegepast beleggingsprofiel en derivaten
- 1 de stand van zaken met betrekking tot de invulling van de life-cycles van de FPR
- 1 de belangrijkste conclusies van de ALM-studie en de vragen in de ALM-studie
- 1 de risicohouding en de verwachtingsmaatstaf en een risicomaatstaf hierbij
- 1 de kosten van de dienstverlening aan SPD in verhouding tot de kosten bij andere fondsen
- 1 de activiteiten t.a.v. de keuzebegeleiding
- 1 de communicatie naar de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden
- 1 het beleggingsbeleid in opbouwfase en uitkeringsfase en van de reserves

Deze vragen zijn naar ons oordeel goed beantwoord. Het bestuur gaf ook blijk van een zorgvuldige afweging alvorens het tot de diverse besluiten was gekomen. Een gedetailleerde weergave van de antwoorden staat in de notulen bij de "Agenda voor het Gezamenlijk overleg SPD-bestuur en VO van de Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen d.d. 10-10-2023" en in de notulen bij de "Agenda voor het Gezamenlijk overleg SPD-bestuur en VO van de Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen" d.d. 9-4-2024.

Adviezen

Het VO heeft in 2023 negen adviezen uitgebracht.

Algemene adviezen

Conform de wettelijke bepalingen heeft het bestuur, zoals gebruikelijk, het VO op de volgende drie punten om advies gevraagd:

1. Maximering van de premiedekkingsgraad
2. Meerjaren communicatieplan 2023-2025
3. Wijziging van het reglement VO

Ad 1. Voorgenomen besluit: "Het bestuur onderschrijft de uitgangspunten voor het premiebeleid namelijk toetsing op basis van de gedempte kostendekkende premie en begrenzing aan de premiedekkingsgraad, zodat overdracht van vermogen beperkt blijft. Daarnaast stemt het bestuur in met het wijzigen van de huidige passage van het premiebeleid: Er geldt een minimale premiedekkingsgraad van 80%. Daarnaast heeft het fonds het streven om de maximale premiedekkingsgraad te beperken tot de actuele dekkingsgraad, voor zover dit wettelijk en fiscaal mogelijk is." Het VO heeft positief geadviseerd.

Ad 2. In eerste instantie is een conceptversie voorgesteld, die naar de mening van het VO niet voldeed. Naar aanleiding van onze commentaren is die versie aangepast en kon het VO hierover alsnog positief adviseren.

Ad 3. Naar aanleiding van de laatste inzichten in het kader van de Wet toekomst pensioenen zijn dit jaar door de PFG-commissie een aantal wijzigingen van het reglement VO voorgesteld. Het betrof geen ingrijpende wijzigingen. Het VO heeft positief geadviseerd.

Specifieke adviezen WTP

Daarnaast moesten er in het kader van WTP zes adviezen worden gegeven die specifiek van toepassing zijn op de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

4. Aanvaarding van de opdracht van DPD om de nieuwe pensioenregeling te gaan uitvoeren
5. Uitvoering van de nieuwe pensioenregeling van DPD
6. Vaststelling van de risicohouding
7. Invaren, met inbegrip van het aanwenden (toedelen) van het vermogen
8. Communicatiebeleid dat is vastgelegd in het Communicatieplan WTP
9. Overbruggingsplan bij gebruik van het Transitie-FTK

Ad 4. Het bestuur van DPD heeft gekozen voor de Flexibele Pensioenregeling (FPR) als de nieuwe pensioenregeling voor de onder de verplichtstelling vallende dierenartsen. Het is de intentie dat deze FPR per 1 januari 2025 in werking treedt. Het bestuur van DPD heeft begin 2023 aan het bestuur van SPD gevraagd om de nieuwe pensioenregeling te gaan uitvoeren. Het bestuur heeft deze opdracht van DPD aanvaard. Het VO heeft positief geadviseerd.

Ad 5. Het VO heeft een wettelijk adviesrecht bij het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst. Dit adviesrecht kan het VO in dit geval pas uitoefenen als het concept voor het nieuwe pensioenreglement gereed is en duidelijk is welke uitvoeringsbepalingen daarin zijn opgenomen.

Ad 6. Het bestuur heeft aan de hand van een risicopreferentieonderzoek, deelnemerskenmerken en wetenschappelijke inzichten een risicohouding bepaald. Het VO heeft hier positief over geadviseerd.

Ad 7. Het bestuur van SPD heeft op grond van het verzoek daartoe van DPD het besluit voorgenomen om de opgebouwde pensioenaanspraken en de ingegane pensioenrechten per 1 januari 2025 in te varen naar de nieuwe pensioenregeling, met inbegrip van het aanwenden (toedelen) van het op dat moment aanwezige vermogen van het pensioenfonds. Het VO heeft positief geadviseerd.

Ad 8. In aanloop naar de keuze tot invaren heeft het VO een kritische noot geplaatst bij de wijze van communiceren vanuit SPD naar zijn deelnemers. Het Communicatieplan WTP geeft echter duidelijk het beleid weer van het SPD. Als dit op deze wijze wordt opgevolgd, gecontroleerd en geëvalueerd, dan heeft het VO er het volste vertrouwen in dat de communicatie op juiste wijze wordt vormgegeven.

Ad 9. In 2023 is door het bestuur van SPD geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om over te stappen naar het zogeheten transitie-ftk. Op 10 oktober 2023 heeft het bestuur van SPD duidelijk gemaakt dat ook in 2024 geen gebruik zal worden gemaakt van het transitie-ftk. Dit betekent dat een, onder het transitie-ftk verplicht, overbruggingsplan niet aan de orde is en dat het VO daarover dus ook geen advies hoeft op te stellen.

Voor uitgebreidere informatie over deze onderwerpen en de onderbouwing van deze adviezen verwijst het VO naar het document "Adviezen en oordelen Verantwoordingsorgaan SPD ten aanzien van de nieuwe pensioenregeling" d.d. 14-12-2023.

Oordelen

In het kader van de transitie heeft het VO zes oordelen gegeven over besluiten van het bestuur. Deze wegen minder zwaar dan de adviezen, maar hebben toch bijgedragen aan de besluitvorming. Deze oordelen zijn al tijdens het voortschrijden van de plannen tot de besluitvorming stapsgewijze gegeven in de werkgroep besprekingen. Pas achteraf oordelen in het jaarverslag, wat normaliter gebruikelijk is, zou nu geen zin hebben. Het implementatieplan moest immers voor het einde van het jaar ingeleverd worden bij DNB. Op de volgende punten is een oordeel gegeven:

1. Evenwichtige belangenafweging
2. Uitkeringen: vast en/of variabel
3. Risicodelingsreserve
4. Spreiding en spreidingstermijn in uitkeringsfase
5. Beleggingsbeleid in opbouwfase en uitkeringsfase
6. Operationele reserve

Ad 1. Het VO meent dat het bestuur alle aspecten van een evenwichtige belangenafweging in haar besluitvorming heeft meegenomen en tot een afgewogen oordeel is gekomen over de evenwichtigheid van haar besluitvorming bij het invaren en het aanwenden (toedelen) van het vermogen van het fonds op dat moment.

Ad 2. Het VO kan zich vinden in de voorkeur en het advies van SPD om in de uitkeringsfase alleen een variabele uitkering aan te bieden. Het VO heeft begrepen, dat DPD en SPD hierover inmiddels overeenstemming hebben bereikt. SPD zal in de uitkeringsfase alleen een variabele uitkering aanbieden.

Ad 3. Het oordeel van het VO met betrekking tot het doel en het niveau van de risicodelingsreserve is positief. Het niveau van de risicodelingsreserve van 3% is naar de mening van het VO op voldoende wijze onderbouwd met ALM-berekeningen.

Ad 4. Het VO kan de conclusies van de besturen van DPD respectievelijk SPD goed volgen wat betreft de voordelen van spreiden en het beperken van de spreidingstermijn tot een optimale periode van 3 jaar. Het oordeel van het VO is dan ook unaniem positief.

Ad 5. Het VO kan de overwegingen en afwegingen van het bestuur voor wat betreft het (niet aanpassen van het) beleggingsbeleid in de transitieperiode tot aan het invaren en voor wat betreft het beleggingsbeleid onder de FPR volgen en begrijpt deze overwegingen en afwegingen ook goed. Het oordeel van het VO voor wat betreft het beleggingsbeleid in de transitiefase en onder de FPR (WTP-fase) is dan ook positief.

Ad 6. Het bestuur heeft naar de mening van het VO een goede afweging gemaakt tussen enerzijds een niet te lage operationele reserve (prudentie) en anderzijds een niet te hoge operationele reserve (overprudentie). Het VO is dan ook positief in zijn oordeel over de door het bestuur vastgestelde doelstellingen en hoogte van de operationele reserve.

Voor uitgebreidere informatie over deze onderwerpen en de onderbouwing van deze oordelen verwijst het VO naar het document "Adviezen en oordelen Verantwoordingsorgaan SPD ten aanzien van de nieuwe pensioenregeling" d.d. 14-12-2023.

Aanbevelingen in 2023

1. Met het ingaan van de WTP zijn er haast geen belemmeringen meer voor gepensioneerde deelnemers om betaald zowel veterinaire als niet veterinaire arbeid te verrichten. Het VO heeft aanbevolen om deze informatie aan de deelnemers kenbaar te laten maken. Dat is inmiddels gebeurd.

Tevens zijn er gedurende het gehele traject mondeling diverse aanbevelingen gedaan, die niet op schrift zijn gesteld. Er is goed gehoor aangegeven, wat dan ook mede tot onze positieve adviezen en oordelen heeft bijgedragen.

Opvolging aanbevelingen van het VO in het verslag van 2022

In 2022 heeft het VO aanbeveling gedaan om:

1. Een goed normenkader voor evenwichtige belangenafweging op te stellen
2. MVB als speerpunt te blijven hanteren, incl. monitoring wensen van deelnemers hierin
3. Vacatievergoeding en cursusbudget voor leden van het VO opnieuw te overwegen
4. Het rapport "Communicatiebeleid voor de komende drie jaar" beter vorm te geven

Ad 1. Is goed opgevolgd met presentatie van het document: "Kader evenwichtige belangenafweging"

Ad 2. Aan MVB is voldoende aandacht besteed in 2023. Onder anderen is de adviesdienstverlening van Achmea afgenomen. Daarnaast is de ESG meter toegepast.

Ad 3. Hierover zijn nog besprekingen gaande.

Ad 4. Dit is inmiddels goed afgerond.

Aanbevelingen van het VO voor 2024

1. Communicatie over WTP naar deelnemers helder en tijdig uitvoeren voorafgaand aan de transitie
2. MVB adviesdienstverlening van Achmea doelstellingen formuleren om dit nieuwe instrument te evalueren
3. Gemaakte en toekomstige kosten WTP doorgeven aan VO ter beoordeling

Tot slot

Ook in 2023 hadden we als VO een uitstekende, prettige samenwerking met het SPD-bestuur, het DPD-bestuur, de medewerkers van APS en de adviseurs Ruud Kruijff en Peter Harts. Het VO dankt allen hartelijk hiervoor en hoopt deze samenwerking in het komende jaar zo voort te kunnen zetten.

Reactie van het bestuur

Het bestuur bedankt het Verantwoordingsorgaan voor de constructieve en prettige samenwerking in de afgelopen periode en voor het uitbrengen van zijn verslag over 2023. Het bestuur zal aandacht blijven besteden aan de door het VO aangedragen aanbevelingen over de communicatie aangaande de Wet toekomst pensioenen naar deelnemers, de dienstverlening van Achmea IM op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen en de kosten ten aanzien van de Wet toekomst pensioenen. Het VO heeft in 2023 wederom vragen gesteld aan het bestuur. Deze vragen worden twee keer per jaar schriftelijk naar het bestuur gestuurd. De bespreking van de antwoorden op deze vragen tijdens de gezamenlijke vergadering heeft, naast het afleggen van verantwoording door het bestuur aan het VO en de deelnemers, een positieve bijdrage aan discussies over de beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben. Het bestuur hecht grote waarde aan de vragen van het VO.

Hiernaast wil het bestuur de leden van het verantwoordingsorgaan bedanken voor hun vertrouwen, inzet, betrokkenheid en de prettige manier van interactie en samenwerking gedurende het traject ten aanzien van de Wet toekomst pensioenen. Het was een zeer intensief traject afgelopen jaar, waarbij ook van het VO veel meer dan te doen gebruikelijk gevraagd werd. De verschillende vormen van interactie, zowel schriftelijk als mondeling, hebben positief bijgedragen aan het besluitvormingsproces. SPD is een pensioenfonds van, voor en door dierenartsen: het SPD-bestuur vindt de input namens de deelnemers en pensioengerechtigden erg belangrijk.

10. VERSLAG VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Samenvatting visitatierapport

De taak van de Visitatiecommissie (hierna VC) bestaat uit het toezicht houden op het beleid van het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen (hierna het fonds, of SPD), op de algemene gang van zaken in het fonds en het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

De VC heeft de periode januari 2023 tot en met december 2023 onderzocht. De VC volgt bij het uitvoeren van haar rol de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichhouders Pensioensector (hierna VITP), die per 1 januari 2024 is opgegaan in de nieuwe Code Pensioenfonds.

De VC is door het bestuur benoemd, nadat het verantwoordingsorgaan (hierna VO) een bindende voordracht heeft gedaan voor de benoeming van de leden van de VC. De VC legt jaarlijks haar bevindingen vast in een rapport en legt verantwoording af aan het VO en aan het bestuur.

Het functioneren van de governance

Oordeel

De VC is van oordeel dat de verschillende organen van het fonds thans goed zijn bemenst en dat de inrichting en verantwoordelijkheden van de verschillende organen op juiste wijze zijn vastgelegd respectievelijk gereguleerd. De VC is van oordeel, dat op basis van de geconsulteerde documenten, de fondsorganen voldoende goed functioneren en dat sprake is van een respectvolle samenwerking binnen de verschillende organen.

De VC is van oordeel dat het fonds haar reglementen en diverse beleidsdocumenten met voldoende aandacht (periodiek) actualiseert. Tot slot is de VC van oordeel dat het paritair bestuursmodel naar tevredenheid functioneert.

De VC is, tot slot, van oordeel dat de "bloedgroepwijziging" van bestuurder Zwanenburg een meer governance- robuuste aanpak had verdiend.

Aanbevelingen:

De VC beveelt aan om:

- 1 De website van het fonds aan te vullen met de beschrijving van het Intern Toezicht.

Het functioneren van het bestuur

Oordeel

De VC is van oordeel dat het bestuur goed functioneert. De attendance van de verschillende bestuursleden is conform hetgeen daarvan verwacht mag worden. Het bestuur laat zich adviseren door deskundigen en vergaderingen zijn gebaseerd op onderbouwde en kwalitatief goede presentaties. De VC is van oordeel dat verslaglegging van goed niveau is en mitsdien voldoet aan de eisen van inzichtelijk- en begrijpelijkheid.

Aanbevelingen:

Geen

Het beleid van het bestuur

Oordeel

Het bestuur geeft blijk van een geïntegreerde en coherente aanpak & uitwerking van haar missie, visie en strategie. De VC is van oordeel dat dit geschiedt op een gestructureerde wijze met voldoende aandacht voor procedures, vastlegging & detail.

De VC is voorts van oordeel dat ook ten aanzien van het (doen) actualiseren en au courant houden van (beleids)documenten het fonds, het bestuur zich in positieve wijze onderscheidt.

Aanbevelingen:

Geen

Algemene gang van zaken in het fonds

Oordeel

De VC is in het laatste kwartaal betrokken geweest bij het opstellen van een rapport om het proces en de besluitvorming rond WTP als intern toezicht te beoordelen. Hoewel werkzaamheden aan het eind van het jaar onder grote tijdsdruk hebben plaatsgevonden, is de VC van oordeel dat het bestuur ten alle tijden 'in control' is geweest.

De VC vindt dat het bestuur met grote inzet en zeer zorgvuldig te werk gaat. Ook in 2023 is het bestuur zo vaak bij elkaar gekomen als nodig was om de werkzaamheden in goede banen te leiden. Daarbij gebruikt het bestuur een uitgebreide hoeveelheid onderliggende stukken, memo's en analyses van de verschillende commissies en betrokken deskundigen, om tot juiste besluiten te komen.

Het fonds zorgt voor goede vastlegging van bestuursbesluiten in de notulen, hoewel de VC de besluitvorming rond indexatie, die stapsgewijs en in meerdere overleggen tot stand kwam, wat lastiger vond te volgen dan wat de VC gewend is van het fonds.

In oktober heeft het bestuur besloten om bij de berekening van de kostendeckende premie gebruik te maken van aangepaste parameters, hoewel de oorspronkelijk ingestelde vijfjaars periode nog niet was verlopen. De VC stelt vast de ABTN in september extra is aangepast om het beleid rond een maximale premiedekkingsgraad aan te scherpen, conform de wettelijke randvoorwaarde, maar dat aanpassing van de gebruikte paramaters bij de premieberekening nog niet zijn aangepast in paragraaf 6.2.3. van de ABTN. De VC is van oordeel dat bij een wezenlijk onderdeel als de systematiek van premieberekening, ABTN zo snel mogelijk aangepast zou moeten worden.

De VC is van oordeel dat het bestuur zorgvuldig omgaat met de aanbevelingen van adviseurs. In maart 2023 is de ABTN op verschillende onderdelen aangepast en uitgebreid om opvolging te geven aan de aanbevelingen.

Aanbevelingen:

De VC beveelt aan om:

- 1 Bij besluitvorming te beoordelen of (extra) aanpassingen van ABTN wenselijk is;
- 1 Oog te blijven houden voor goede vastlegging van besluiten in de notulen, ook al hebben deze bij vergadering of via mailwisseling plaatsgevonden.

Beleggingsbeleid

Oordeel

Het fonds voert een gestructureerd beleggingsbeleid. De VC is van oordeel dat de verschillende onderwerpen de nodige aandacht hebben gekregen en met voldoende aandacht zijn behandeld. Wel is de VC van oordeel dat de hoeveelheid informatie die aan zowel bestuur als de BAC wordt verschaft zeer uitgebreid is, hetgeen de effectiviteit negatief zou kunnen beïnvloeden (overigens is dit door beide organen niet als beperkend benoemd).

De VC oordeelt positief over de continue aandacht voor ESG/MVB, alsmede het verder concretiseren van het beleid, en nodigt bestuur en BAC graag uit om deze lijn voort te zetten.

Aanbevelingen:

Geen

Adequate risicobeheersing en ERB

Oordeel

Ondanks een drukke agenda, mede gezien de WTP-ontwikkelingen, is de VC van oordeel dat het beleid, de organisatie en de uitvoering van het risicobeheer goed is. De SFH-risicobeheer speelt een zeer actieve rol, ondersteund door de RAC, en het bestuur bespreekt de diverse rapportages expliciet, zo maakt de VC op uit de bestuursnotulen. Gezien de brede ervaring en inbreng van de SFH-risicobeheer vindt de VC het een goede zaak dat het bestuur al aan het begin van het verslagjaar gestart is met de opvolgingsvraag. De voorgestane oplossing is logisch en biedt continuïteit.

Aanbevelingen:

Geen

Evenwichtige belangenafweging

Oordeel

Het indexatiebeleid is meerdere keren aan bod gekomen in bestuursvergaderingen in 2023. Op 7 november is het besluit genomen om het reguliere indexatiebeleid toe te passen en te komen tot een indexatie van 0,7%. In de notulen van deze bestuursvergadering komt naar voren dat bij dat besluit het bestuur aandacht heeft besteed aan het communicatierisico (andere fondsen komen wellicht tot een hogere indexatie, hetgeen tot vragen kan leiden). De VC mist in de verslaglegging de meer precieze belangenafweging. Waarom is het voor de verschillende groepen deelnemers van belang om meer waarde te hechten aan een hoge invaardekkingsgraad dan eerder indexeren?

Het bestuur heeft in 2023 zich intensief beziggehouden met het invaarbepaalde besluit. Dat besluit omhelst in sterke mate evenwichtige belangenafweging. De VC is van mening dat de tijd die het bestuur gebruikt heeft en uitgebreide studies die voor de besluitvorming rond gebruikt zijn, illustratief zijn voor de grote moeite die het bestuur zich getroost om tot komen tot een evenwichtige belangenafweging bij besluitvorming. De VC stelt vast dat het bestuur zich daarbij niet laat afleiden door de complexe berekeningen die gehanteerd moeten worden en het feit dat de te gebruiken berekeningen voor een deel onontgonnen terrein is.

Aanbevelingen:

De VC beveelt aan om:

- 1 Voor zover het besluiten betreft waarin belangenafweging centraal staat, zoals bijvoorbeeld een extra indexatie, erop toe te zien dat de belangenafweging voldoende in een formeel bestuursoverleg aan bod komt en daarmee ook voldoende onderbouwd gedocumenteerd.

Communicatie

Oordeel

De VC is van oordeel dat de Commissie Communicatie gestructureerd te werk gaat in het opstellen en de uitvoering van de communicatieplannen. De VC is er niet van overtuigd dat de gekozen benadering voor de keuzebegeleiding voldoende aansluit bij de behoefte van de deelnemers van het fonds.

Aanbevelingen:

De VC beveelt aan om:

- 1 De VC beveelt aan het beleid en werking van de keuzebegeleiding nog tegen het licht te houden met het prisma van de zorgplicht.

Naleving Code Pensioenfondsen

Oordeel

De VC is van oordeel dat de naleving van de Code Pensioenfondsen zeer methodisch en systematisch op basis van een checklist door de Commissie PFG wordt geëvalueerd. De VC is mitsdien van oordeel dat zij geen commentaar heeft.

Aanbevelingen:

Geen

Cultuur en gedrag

Oordeel

De VC is van oordeel dat het bestuur zich kenmerkt als deskundig en gedreven. Er wordt oplossingsgericht gewerkt en de diverse onderwerpen worden daadkrachtig en met oog voor de tijdslijnen behandeld. De sfeer in het bestuur is goed, en dat geldt tevens voor de verhoudingen tussen de diverse gremia en commissies. De VC oordeelt positief over de open cultuur, waarbij eenieder de ruimte krijgt en neemt om zijn/haar rol in te vullen.

Aanbevelingen:

Geen

Opvolging van eerdere aanbevelingen van het interne toezicht

Oordeel

De VC stelt vast dat het bestuur gestructureerd aandacht geeft aan de aanbevelingen van de VC en die van andere organen. De VC heeft in haar WTP-rapport een beperkt aantal aanbevelingen gedaan en adviseert het bestuur deze in de regulier lijst op te nemen.

Aanbevelingen:

De VC beveelt aan om:

- 1 De aanbevelingen uit het WTP-rapport toe te voegen aan de reguliere lijst van aanbevelingen van de VC.

Specifiek aandachts-thema: Uitbestedingsbeleid (DORA en pensioenadministratie)

De VC vindt het een goede zaak dat SPD gebruikt heeft gemaakt van de voorlichting over DORA zoals die door Achmea in een kennissessie ter beschikking is gesteld. Ook het voornemen om een extra kennissessie te organiseren voor het bestuur over dit onderwerp, ziet de VC als een goed initiatief. De VC is van oordeel dat het fonds voldoende aandacht moet besteden aan de eisen die DORA aan het fonds zelf stelt, zoals het hebben van een uitbestedingsbeleid dat voldoet aan de eisen van DORA en het hebben van juiste contractafspraken op het gebied van DORA. De VC beveelt het bestuur aan om te overwegen externe ondersteuning en specialistische kennis in te huren op dit gebied. Eisen op het gebied van IT-beleid met als uitvloeisel DORA vanuit DNB gaan steeds verder. Juist op het moment dat contractonderhandelingen in het kader van WTP gaan plaatsvinden is het extra zinvol om hier voldoende aandacht aan te besteden.

De VC vindt het als een positief element dat SPD zowel de dienstverlening op het gebied van pensioenadministratie als op het gebied van fiduciair management afneemt bij Achmea. Het fonds mag er vanuit gaan dat Achmea er zorg voor zal dragen dat de eigen klanten bij AIM de juiste dienstverlening krijgen en dat de voorstellen gedaan door AIM op het gebied van vermogensbeheer onder WTP mede zijn ingegeven door beschikbare systemen en verder integratie van systemen tussen AIM en APS.

De VC is van oordeel dat het bestuur zich voldoende bewust is van de afhankelijke positie die men heeft ten opzichte van APS. Gegeven de korte periode voor de voorgenomen overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, zijn de mogelijkheden voor het uitwerken van een plan B zeer beperkt. Het niet voorhanden hebben van een serieus plan B legt naar de mening van de VC extra druk op de contractonderhandelingen. De VC is van oordeel dat ondanks de beperkte ruimte voor alternatieven, het bestuur moet blijven nadenken over alternatieven.

Aanbevelingen:

De VC beveelt aan om:

- 1 Te overwegen of extra expertise op het gebied van IT en DORA gewenst is om te kunnen blijven voldoen aan de eisen van DNB en tijdig vereisten van DORA in contracten op te nemen.
- 1 Te beoordelen of de zich uitbreidende dienstverlening aan APS voldoet aan de eisen die de wetgever en het fonds daaraan stelt respectievelijk wenst te stellen;
- 1 Aandacht te blijven besteden aan alternatieven voor de pensioenadministratie.

De Visitatiecommissie:

Mr. J.B.L.M. van Besouw

Drs. J.P.B. Brand

Drs. H.J.W.M. Peters RBA, voorzitter

9 april 2024

JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

	2023	2022
ACTIVA		
Beleggingen voor risico pensioenfonds (1)	1.596.757	1.482.416
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen (2)	2.881	3.224
Vorderingen en overlopende activa (3)	255	211
Overige activa (4)	2.030	1.849
	<u>1.601.923</u>	<u>1.487.700</u>
PASSIVA		
Algemene reserve (5)	147.501	126.814
Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds (6)	1.450.772	1.357.728
Overige schulden en overlopende passiva (7)	3.650	3.158
	<u>1.601.923</u>	<u>1.487.700</u>
	2023	2022
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)		
Actuele dekkingsgraad in %	110,2	109,3
Beleidsdekkingsgraad	112,2	115,3

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2023	2022
BATEN			
Bijdragen van deelnemers inclusief opslag termijnbetaling	(8)	46.323	40.709
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(9)	113.334	-454.698
Overige baten	(10)	-	1
		<u>159.657</u>	<u>-413.988</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(11)	42.896	37.307
Pensioenuitvoeringskosten	(12)	3.439	2.859
Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds	(13)		
Pensioenopbouw		34.299	46.508
Rentetoevoeging		44.509	-8.645
Pensioenuitkeringen		-42.785	-37.258
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten		-361	264
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		455	257
Wijziging marktrente		45.829	-526.738
Wijziging actuariële uitgangspunten		872	4.927
Toeslagen		10.011	154.242
Overige wijzigingen		215	-563
		<u>93.044</u>	<u>-367.006</u>
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(14)	343	1.196
Saldo overdrachten van rechten voor risico pensioenfonds	(15)	-291	-118
Herverzekeringen	(16)	-461	-516
		<u>138.970</u>	<u>-326.278</u>
Saldo van baten en lasten		<u>20.687</u>	<u>-87.710</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	<u>20.687</u>	<u>-87.710</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico pensioenfonds	45.985	40.591
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico pensioenfonds	833	1.212
Betaalde pensioenuitkeringen	-42.825	-37.240
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	422	479
Betaalde waardeoverdrachten voor risico pensioenfonds	-474	-1.124
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-3.009	-2.940
Overige baten en lasten	-	1
	<u>932</u>	<u>979</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	3.965.756	4.947.028
Betaald inzake aankopen beleggingen	-3.977.807	-4.953.521
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	7.363	6.674
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	5.870	17
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1.933	-1.875
	<u>-751</u>	<u>-1.677</u>
Mutatie liquide middelen	<u>181</u>	<u>-698</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2023	2022
Liquide middelen per 1 januari	1.849	2.547
Mutatie liquide middelen	181	-698
Liquide middelen per 31 december	<u>2.030</u>	<u>1.849</u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 41178388, statutair gevestigd te Utrecht en kantoorhoudende aan de Spoorlaan 298 te Tilburg, is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement en de Actuariële en Bedrijfstechische Nota van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en dan in het bijzonder RJ 610 pensioenfonds. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling, waarbij het bestuur van het fonds op basis van een impactanalyse concludeert dat het hanteren van deze veronderstelling op basis van de huidige inzichten waaronder de hoogte van de (beleids)dekkinggraad voor de komende 12 maanden gerechtvaardigd is.

Schattingswijzigingen

Schadereserve voor arbeidsongeschikte deelnemers

Ultimo 2023 is de methode van de vaststelling van de schadereserve voor arbeidsongeschikte deelnemers gewijzigd. Het bereikbare pensioen wordt nauwkeuriger bepaald. In de bepaling van de schadereserve wordt nu ook rekening gehouden met kostenopslag en risicopremies. Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening pensioenverplichtingen van € 0,9 miljoen en is verantwoord onder 'wijziging actuariële grondslagen'.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta zijn omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde.

Baten en lasten uit transacties in vreemde valuta's zijn omgerekend naar euro's tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
US Dollar	1,10	1,07
Britse Pond	0,87	0,89
Japanse Yen	155,73	140,82
Zwitserse Frank	0,93	0,99
Deense Kroon	7,45	7,44
Noorse Kroon	11,22	10,51
Zweedse Kroon	11,13	11,12

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Algemeen

In overeenstemming met de Wet verplichte beroepspensioenregeling worden beleggingen gewaardeerd op reële waarde. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van rekenmodellen.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. De niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Niet aan een beurs genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het pensioenfonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de reële waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers, verhoogd met de lopende intrest.

Niet aan een beurs genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het pensioenfonds laatste afgegeven intrinsieke waarde.

Derivaten

Derivaten worden in de jaarrekening opgenomen tegen reële waarde. Indien de waarde van een derivatenpositie negatief is, wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Onder overige beleggingen worden opgenomen die beleggingen die niet als een van de hiervoor opgesomde beleggingen geïnclassificeerd kunnen worden. Tevens worden onder de overige beleggingen opgenomen nog af te wikkelen beleggingstransacties en liquide middelen die beheerd worden door de vermogensbeheerder.

De overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Na eerste verwerking zijn vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs.

Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Overige activa

De overige activa bestaan uit de liquide middelen. Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

In vreemde valuta luidende liquide middelen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Verwezen wordt verder naar de prijsgrondslagen voor vreemde valuta.

Algemene reserve

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

In de actuariële en bedrijfstechnische nota wordt gesproken van het vereist eigen vermogen en een vrij vermogen. Het vereist eigen vermogen is gelijk aan de voorziening pensioenverplichtingen, tegenwoordig technische voorzieningen genoemd, vermeerderd met de benodigde buffer om te voldoen aan de wettelijke zekerheidsmaat van 97,5%. Deze buffer wordt aangeduid als vereist eigen vermogen.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd op de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke toezeggingen van toeslagverlening. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde zullen worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen indien het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting.

Bij de berekening van de technische voorziening is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of een toeslag wordt verleend op de opgebouwde pensioenaanspraken. Alle per balansdatum bestaande besluiten van toeslagverlening (ook voor besluiten van toeslagverlening na balansdatum voor zover sprake is van ex ante-condities) zijn in de berekening begrepen.

Bij de berekening van de voorziening voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt rekening gehouden met premievrije toekomstige pensioenopbouw in verband met arbeidsongeschiktheid op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De technische voorzieningen zijn vastgesteld met de volgende actuariële berekeningsgrondslagen:

Rekenrente

Rentetermijnstructuur op basis van de rentetermijnstructuur die door DNB per deze datum is gepubliceerd. Per 31 december 2023 was de gemiddelde rekenrente voor de vaststelling van de verplichtingen 2,31% (31 december 2022: 2,56%).

Sterftekansen

Conform de Prognosetafel AG2022, startjaar 2024 (2022: Prognosetafel AG2022, startjaar 2023), met een voor hoofdverzekerden en medeverzekerden pensioenfondsspecifieke ervaringssterfte gebaseerd op het Willis Towers Watson 2022 ervaringssterftemodel-individueel (2022: Willis Towers Watson 2022 ervaringssterftemodel-individueel).

Gehuwdheidsfrequentie

"CBS uitgebreid", zoals door WTW afgeleid uit de CBS data 2020. De partnerfrequentie voor mannelijke deelnemers is op basis van fondskarakteristieken vermenigvuldigd met 125%.

Na ingang van het pensioen wordt het bepaalde-man/vrouw-systeem toegepast op basis van de werkelijke situatie.

Leeftijden

De leeftijd wordt in maanden nauwkeurig bepaald. De vrouwelijke partner/deelnemer wordt verondersteld drie jaar jonger te zijn dan haar mannelijke deelnemer/partner.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Voor niet ingegaan latent wezenpensioen wordt een voorziening getroffen ad 3% op de netto technische voorzieningen voor opgebouwd nabestaandenpensioen van niet-ingegane.

Excassokosten

Voor het dekken van toekomstige kosten die samenhangen met het uitkeren van pensioen wordt de technische voorziening verhoogd met een opslag van 3,5% van de netto technische voorzieningen.

IBNR-voorziening

Ter dekking van nog niet ingegane arbeidsongeschiktheidsschades wordt een voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's (IBNR) aangehouden om de verwachte schades te dekken voor deelnemers die op balansdatum ziek zijn en aan wie naar verwachting ná balansdatum premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid zal worden verleend. De hoogte van deze voorziening is gelijk aan de over de laatste 2 jaar betaalde risicopremie voor deze vrijwillige arbeidsongeschiktheidsdekking.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Herverzekering

Het aandeel van de herverzekeraar in de voorziening pensioenverplichtingen heeft betrekking op de wegens arbeidsongeschiktheid van deelnemers van de herverzekeraar te ontvangen uitkeringen. Het bedrag wordt berekend op 100% (2022: 100%) van de netto contante waarde van de in de toekomst te ontvangen uitkeringen van de herverzekeraar. De contante waarde wordt berekend tegen dezelfde grondslagen als van toepassing op de voorziening pensioenverplichtingen (echter zonder opslag voor toekomstige excasso kosten). Verder wordt rekening gehouden met een onvoorwaardelijke stijging van de uitkeringen met respectievelijk 3% en 5%.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Bijdragen van deelnemers

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt verstaan alle aan het boekjaar toe te rekenen inkomsten uit beleggingen, zijnde dividend van aandelen en de aan het boekjaar toe te rekenen rentebedragen van vastrentende beleggingen. Onder indirecte beleggingsopbrengsten wordt verstaan de verandering in de waarde van beleggingen. Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekenend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies en valutaverschillen.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer vallen alle kosten die het pensioenfonds maakt voor het beheer van de beleggingen, met uitzondering van transactiekosten. Transactiekosten zijn de externe kosten die gemaakt zijn om een (beleggings-)transactie tot stand te brengen en uit te voeren.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen

Pensioenopbouw

Pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken toegekend in het verslagjaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op de wijziging van de methode van de vaststelling van de schadereserve voor arbeidsongeschikte deelnemers.

Toevoeging in verband met kosten

De toevoeging aan de technische voorziening in verband met de benodigde excasso-opslag over de pensioenopbouw.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Saldo overdracht van rechten voor risico pensioenfonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten

Overige baten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Overige lasten

Overige lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

TOELICHTING KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

In vreemde valuta luidende liquide middelen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Verwezen wordt verder naar de prijsgrondslagen voor vreemde valuta.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten*	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2023	299.995	325.214	631.130	198.438	27.228	1.482.005
Aankopen	-	58.142	421.521	3.301.444	196.700	3.977.807
Verkopen	-76.996	-52.952	-405.820	-3.234.063	-195.925	-3.965.756
Overige mutaties	-581	-	620	-5.762	-147	-5.870
Waardemutaties	-20.008	57.800	40.952	29.200	-31	107.913
Stand per 31 december 2023	<u>202.410</u>	<u>388.204</u>	<u>688.403</u>	<u>289.257</u>	<u>27.825</u>	<u>1.596.099</u>

Derivaten met een negatieve waarde, verantwoord onder overige schulden 658

1.596.757

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten*	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2022	296.429	533.309	853.323	226.866	25.100	1.935.027
Aankopen	262.463	318	386.689	4.054.101	249.950	4.953.521
Verkopen	-290.720	-144.383	-479.476	-3.784.754	-247.695	-4.947.028
Overige mutaties	197	-	-90	-61	-63	-17
Waardemutaties	31.626	-64.030	-129.316	-297.714	-64	-459.498
Stand per 31 december 2022	<u>299.995</u>	<u>325.214</u>	<u>631.130</u>	<u>198.438</u>	<u>27.228</u>	<u>1.482.005</u>

Derivaten met een negatieve waarde, verantwoord onder overige schulden 411

1.482.416

*De hoge omvang van de aan- en verkopen van derivaten wordt veroorzaakt door de afdekking van het valutarisico. Hiervoor worden valuta forwards (derivaten) gebruikt die iedere 3 maanden worden doorgerold.

Overige mutaties zijn mutaties die niet het gevolg zijn van aankopen, verkopen en waardemutaties en wel betrekking hebben op mutaties in beleggingsdebiteuren, -crediteuren en liquide middelen beheerd door de vermogensbeheerder.

Reële waarde

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor een gedeelte van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen.

Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten, zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingssystemen en -technieken, op basis van reële modellen, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Het fonds belegt zelf in beleggingsfondsen, maar met het oog op de transparantie inzake de beleggingen is de informatie in deze toelichting gebaseerd op de beleggingen in de portefeuilles van deze beleggingsfondsen. Deze beleggingsfondsen worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde (NAV) zoals bepaald door de vermogensbeheerders.

Op basis van de Richtlijn 290 inzake de toelichting op gehanteerde waarderingssystematiek is onderstaande tabel opgenomen.

	Genoteerde marktprijzen	NCW- berekeningen	Andere methode	Totaal
Per 31 december 2023				
Vastgoedbeleggingen	-	-	202.410	202.410
Aandelen	326.945	-	61.259	388.204
Vastrentende waarden	322.158	-	366.245	688.403
Derivaten	-	294.951	-5.694	289.257
Overige beleggingen	-	-	27.825	27.825
Totaal	649.103	294.951	652.045	1.596.099

De derivaten met een negatieve waarde ad € 658 zijn in deze opstelling gesaldeerd met de derivaten met een positieve waarde. De liquide middelen, beleggingsdebiteuren en -crediteuren zijn opgenomen onder andere methode.

	Genoteerde marktprijzen	NCW- berekeningen	Andere methode	Totaal
Per 31 december 2022				
Vastgoedbeleggingen	-	-	299.995	299.995
Aandelen	271.822	-	53.392	325.214
Vastrentende waarden	394.936	-	236.194	631.130
Derivaten	-	198.370	68	198.438
Overige beleggingen	-	-	27.228	27.228
Totaal	666.758	198.370	616.877	1.482.005

De derivaten met een negatieve waarde ad € 411 zijn in deze opstelling gesaldeerd met de derivaten met een positieve waarde. De liquide middelen, beleggingsdebiteuren en -crediteuren zijn opgenomen onder andere methode.

Schatting van reële waarde

Schattingen van de reële waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

De belangrijkste gehanteerde methoden en veronderstellingen voor het schatten van de reële waarde van financiële instrumenten is voor de vastrentende waarden en derivaten de rentevoet per 31 december.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
Specificatie vastgoed beleggingen naar soort:		
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	202.263	299.266
Beleggingsdebiteuren	147	729
	<u>202.410</u>	<u>299.995</u>

De vastgoedbeleggingen betreffen participaties in vastgoedmaatschappijen.

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
Specificatie naar soort:		
Zelfstandig beursgenoteerde aandelen	1	1
Aandelenbeleggingsfondsen	387.167	323.600
Private equity	1.036	1.613
	<u>388.204</u>	<u>325.214</u>

Per balansdatum zijn er geen effecten uitgeleend (bruikleen/security lending).

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
Specificatie naar soort:		
Obligaties	112.778	127.133
Credit funds	90.742	50.484
Covered fondsen	25.494	17.750
Obligatiebeleggingsfondsen	233.505	213.578
Hypotheekfondsen	225.508	221.490
Beleggingsdebiteuren	376	695
	<u>688.403</u>	<u>631.130</u>

Per balansdatum zijn er geen effecten uitgeleend (bruikleen/security lending).

Derivaten

	31-12-2023	31-12-2022
Specificatie naar soort:		
Derivaten	294.951	198.369
Beleggingscrediteuren	-5.883	-
Liquide middelen	99	69
Beleggingsdebiteuren	90	-
	<u>289.257</u>	<u>198.438</u>

De derivatenposities per 31 december 2023:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Valutaforward	338.193	7.953	656
Renteswaps	742.648	287.654	-
Futures	7.200	2	2
Beleggingsdebiteuren	-	90	-
Liquide middelen	-	99	-
Beleggingscrediteuren	-	-5.883	-
		<u>289.915</u>	<u>658</u>

De reële waarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid.

Margin calls op derivaten worden dagelijks dan wel wekelijks door middel van kasgeld en kasgeld-equivalenten afgerekend.

In verband met uitstaande derivatencontracten zijn staatsobligaties en call money als collateral ontvangen ad € 8,7 miljoen en ad € 0,1 miljoen call money verstrekt (2022: € 12,9 miljoen collateral ontvangen).

De derivatenposities per 31 december 2022:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Valutaforward	361.181	13.446	411
Renteswaps	820.821	185.334	-
Futures	6.900	-	-
Liquide middelen	-	69	-
		<u>198.849</u>	<u>411</u>

Derivaten met een negatieve waarde zijn onder de overige schulden en overlopende passiva opgenomen.

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
Specificatie naar soort:		
Infrastructuur	1.691	2.573
Geldmarktbeleggingsfondsen	26.039	24.412
Liquide middelen	95	243
	<u>27.825</u>	<u>27.228</u>

2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Verloopoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen:		
Stand per 1 januari	3.224	4.420
Benodigde interest	97	-20
Wijziging marktrente	90	7
Vrijval uitkeringen	-491	-626
Overige	-39	-557
	<u>2.881</u>	<u>3.224</u>

Nagenoeg de gehele vordering heeft een looptijd langer dan één jaar.

3. Vorderingen en overlopende activa

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
Belastingdienst inzake teruggevorderde omzetbelasting	54	63
Vooruitbetaalde kosten	201	148
	<u>255</u>	<u>211</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4. Overige activa

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
Liquide middelen	2.030	1.849

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

5. Algemene reserve

Stand per 1 januari 2023	126.814
Uit bestemming saldo van baten en lasten	20.687
Stand per 31 december 2023	<u>147.501</u>

Stand per 1 januari 2022	214.524
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-87.710
Stand per 31 december 2022	<u>126.814</u>

	31-12-2023		31-12-2022	
		In %		In %
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	1.598.273	110,2	1.484.542	109,3
Af: technische voorzieningen	1.450.772	100,0	1.357.728	100,0
Eigen vermogen	147.501	10,2	126.814	9,3
Af: vereist eigen vermogen	241.536	16,6	221.676	16,3
Vrij vermogen	-94.035	-6,4	-94.862	-7,0
Minimaal vereist eigen vermogen	60.932	4,2	57.025	4,2
Actuele dekkingsgraad		110,2		109,3
Beleidsdekkingsgraad		112,2		115,3
Reële dekkingsgraad		83,3		86,6

Conform artikel 126 en 127 van de Wvb stelt het pensioenfonds het minimaal vereist eigen vermogen en vereist eigen vermogen vast.

Het pensioenfonds stelt het vereist eigen vermogen zodanig vast dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de technische voorzieningen.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Sinds het ontstaan van de financiële crisis in 2008 verkeert SPD in een tekort.

Per 31 december 2023 was de beleidsdekkingsgraad van SPD 112,2% en lag daarmee boven de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,2%, maar onder de vereiste dekkingsgraad van 116,6%. SPD heeft daarom in maart 2024 opnieuw een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. Uit het verloop van het herstelplan blijkt dat SPD binnen de gestelde termijnen (10 jaar) uit herstel zal zijn. Op 21 mei 2024 heeft DNB ingestemd met het herstelplan. Het uitgangspunt bij het herstelplan 2023 is de financiële positie per 31 december 2023. Bij de berekening worden de maximale parameters voor verwacht rendement gehanteerd.

Indien de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds op zes achtereenvolgende meetmomenten lager is dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen én voorts de actuele dekkingsgraad op dat moment eveneens lager is dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist vermogen dient het fonds op grond van artikel 135 van de Wvb een korting door te voeren. Aangezien het fonds uit het dekkingstekort is, is deze maatregel voorlopig niet van toepassing.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2023	2022
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	109,3	112,4
Premie	0,4	-0,9
Uitkeringen	0,3	0,3
Toeslagverlening	-0,8	-9,2
Verandering van de rentetermijnstructuur	-3,6	49,4
Rendement op beleggingen	4,6	-25,9
Overig	-0,1	-0,3
Kruiseffecten	0,1	-16,5
Dekkingsgraad per 31 december	110,2	109,3

6. Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

	Pensioen- verplichting
Stand per 1 januari 2023	1.357.728
Mutatie boekjaar	93.044
Stand per 31 december 2023	1.450.772
	Pensioen- verplichting
Stand per 1 januari 2022	1.724.734
Mutatie boekjaar	-367.006
Stand per 31 december 2022	1.357.728

De specificatie van de mutatie van de technische voorzieningen is toegelicht in de staat van baten en lasten (13).

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	31-12-2023		31-12-2022	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers	4.651	666.304	4.561	641.795
Gewezen deelnemers	1.430	128.567	1.320	118.326
Gewezen deelnemers met uitstel ingang pensioen	96	34.855	75	30.179
Pensioengerechtigden	1.987	621.046	1.924	567.428
	8.164	1.450.772	7.880	1.357.728

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

SPD is een beroepspensioenfonds als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub j van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb). De pensioenregeling is van kracht sinds 1 januari 1975 en is vastgelegd in het pensioenreglement. Het pensioenreglement is voor het laatst gewijzigd per 30 januari 2024. De door SPD uitgevoerde pensioenregeling wordt gekarakteriseerd als een premieregeling in de zin van de Wvb.

Deelnemer is iedere dierenarts die als zodanig - hetzij zelfstandig, hetzij in dienstverband -praktijk uitoefent in een in Nederland gevestigde praktijk, op 31 december 2006 nog geen 60 jaar was, en de vijfenzestigjarige leeftijd nog niet heeft bereikt. Ook wanneer een dierenarts werkt als invaller, waarnemer of uitzendkracht voldoet hij aan de voorwaarden van deelname.

De door SPD uitgevoerde pensioenregeling wordt gekarakteriseerd als een premieregeling in de zin van de Wvb. Dat betekent dat de hoogte van de pensioenpremie het uitgangspunt is voor de berekening van de pensioenopbouw van de individuele deelnemer. De door de actieve deelnemer betaalde premie wordt in eerste instantie aangewend voor de inkoop van ouderdomspensioen, ingaande bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd, partnerpensioen (70% van het ouderdomspensioen) en wezenpensioen (20% van het partnerpensioen, tot 21 jaar).

Jaarlijks vooraf worden door het bestuur van het pensioenfonds nieuwe pensioeninkooppactoren vastgesteld op grond van een advies van de actuaris van het pensioenfonds. Deze pensioeninkooppactoren gelden ongewijzigd vanaf 1 januari van een boekjaar voor dat gehele jaar. De pensioeninkooppactoren worden door de actuaris berekend. De uitgangspunten en/of berekeningsgrondslagen staan opgenomen in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van het pensioenfonds.

Toeslagverlening

SPD heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie om de pensioenen waardevast te houden. Indien het bestuur een toeslag toekent, wordt deze per 1 januari van het jaar toegekend. De daarbij gehanteerde maatstaf is de prijsinflatie op basis van de consumenten prijsindex (afgeleid) over de direct voorafgaande periode juli - juli.

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Voor de toeslag per 1 januari van het jaar wordt gekeken naar de financiële positie ultimo september van het daaraan voorafgaande jaar. Er bestaat geen recht op toeslagen en er wordt hiervoor geen reserve aangehouden. Er zal alleen toeslagverlening plaats kunnen vinden, voor zover dit toekomstbestendig is. Dat wil zeggen dat de financiële positie van het pensioenfonds zodanig is dat het te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst uitgekeerd zal kunnen worden.

7. Overige schulden en overlopende passiva

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
Uitkeringen	16	74
Derivaten met een negatieve waarde, verantwoord onder overige schulden	658	411
Inhoudingen uitkeringen	894	765
Vooruitontvangen premie	632	970
Verzekeringsmaatschappijen	106	145
Te betalen kosten	1.270	787
Nog te verwerken inkomende waarde-overdrachten	74	6
	<u>3.650</u>	<u>3.158</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Uit het navolgende overzicht blijkt dat het pensioenfonds over minder vermogen beschikt dan vereist.

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
Het tekort op FTK grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	1.450.772	1.357.728
Buffers:		
S1 Renterisico	52.207	48.620
S2 Risico zakelijke waarden	171.404	159.413
S3 Valutarisico	68.557	57.677
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	48.532	42.904
S6 Verzekeringstechnisch risico	40.927	38.572
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	-	-
Diversificatie effect	-140.091	-125.510
Totaal S (vereiste buffers)	<u>241.536</u>	<u>221.676</u>
Vereist vermogen (art. 127 Wvb)	1.692.308	1.579.404
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	1.598.273	1.484.542
Tekort	<u><u>-94.035</u></u>	<u><u>-94.862</u></u>

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de buffers is uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

De risico's S4 en S10 zijn beoordeeld en dermate gering geacht, dat deze op nihil zijn gesteld. S7, S8 en S9 moeten op basis van wettelijke regels in deze formule op 0 gesteld worden.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 - S4)

Marktrisico / Balansrisico

Waardefluctuaties van beleggingen kunnen elkaar versterken of werken juist diversifiërend. Om die reden wordt het risico van marktwaardebewegingen op totaalniveau getoetst.

S1 Renterisico

Een pensioenfonds loopt renterisico doordat de waarde van de verplichtingen van het pensioenfonds anders op renteveranderingen reageert dan de waarde van de beleggingen.

Beheersmaatregelen:

- 1 Op basis van het risicoprofiel wordt het renterisico gedeeltelijk afgedekt;
- 1 De netto impact van renteveranderingen op de dekkingsgraad wordt in kwartaal- en risicorapportages inzichtelijk gemaakt.
- 1 Het renterisico wordt gemonitord als onderdeel van markt-/balansrisico

De duration is een maatstaf voor de rentegevoeligheid van obligaties en is gevoelig voor vier factoren, met name de looptijd, aflossing en couponbetalingen en het intrest niveau. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

	31-12-2023		31-12-2022	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	688.403	4,4	631.130	4,6
Duration van de totale portefeuille (na derivaten)	1.596.099	11,3	1.482.005	10,6
Technische voorzieningen	1.450.772	17,6	1.357.728	17,8

Op balansdatum is de duration van de beleggingen (voor derivaten) korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) daalt en hierdoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit gebeurt binnen het pensioenfonds door middel van een combinatie van renteswaps of swaptions, de hierboven toegelichte dynamische afdekkingsstrategie. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het pensioenfonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het pensioenfonds aan de tegenpartij betaalt.

Met een swaption kan het pensioenfonds tijdelijk het risico van een verdere rentedaling afdekken. Hiervoor betaalt het pensioenfonds een premie. Bij het afsluiten van een swap of een swaption kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit-, tegenpartij- en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2023		31-12-2022	
		In %		In %
Resterende looptijd < 1 jaar	174.486	25,4	169.266	26,8
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	185.572	27,0	164.663	26,1
Resterende looptijd > 5 jaar	328.345	47,6	297.201	47,1
	<u>688.403</u>	<u>100,0</u>	<u>631.130</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Dit is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die worden veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt door het pensioenfonds gemitigeerd door diversificatie.

Beheersmaatregelen:

- 1 Het zakelijke waarden risico wordt in de ALM vastgesteld door middel van de gewenste allocatie naar zakelijke waarden aan de hand van het risicoprofiel.
- 1 De allocatie naar zakelijke waarden(risico) wordt in de portefeuilleconstructie verder verfijnd.
- 1 Het zakelijke waardenrisico wordt gemonitord als onderdeel van markt-/balansrisico.

	31-12-2023		31-12-2022	
		In %		In %
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	58.090	28,7	69.262	23,1
Noord-Amerika	144.172	71,2	230.005	76,7
Beleggingsdebiteuren	148	0,1	728	0,2
	<u>202.410</u>	<u>100,0</u>	<u>299.995</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2023		31-12-2022	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar sector:				
Basismaterialen	16.040	4,1	15.720	4,8
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	64.895	16,7	52.423	16,1
Industrie	34.940	9,0	27.834	8,6
Handel	68.591	17,7	57.478	17,7
Telecommunicatie	30.156	7,8	23.529	7,2
Energie	16.259	4,2	18.059	5,6
Technologie	94.063	24,2	67.549	20,8
Gezondheidszorg	44.064	11,4	43.912	13,5
Nutsbedrijven	6.256	1,6	6.935	2,1
Diversen	12.940	3,3	11.775	3,6
	<u>388.204</u>	<u>100,0</u>	<u>325.214</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2023		31-12-2022	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	62.656	16,1	53.998	16,6
Noord-Amerika	237.776	61,2	192.151	59,1
Wereldwijd	1.036	0,3	1.622	0,5
Emerging markets	52.605	13,6	45.499	14,0
Asia Pacific	28.095	7,2	26.369	8,1
Australië	6.036	1,6	5.575	1,7
	<u>388.204</u>	<u>100,0</u>	<u>325.214</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

SPD belegt in verschillende beleggingen die in buitenlandse valuta genoteerd zijn. Hierdoor loopt SPD valutarisico. Valutarisico is het risico dat de buitenlandse valuta's dalen en de beleggingen omgerekend in euro in waarde dalen. De belangrijke buitenlandse valuta waarin belegd wordt, zijn de Amerikaanse dollar, Japanse yen en Britse pond. Het valutarisico van deze valuta binnen de portefeuille aandelen wereld (ontwikkelde markten) wordt voor 75% afgedekt naar de euro. Voor de beleggingscategorieën direct vastgoed internationaal en obligaties opkomende markten (in harde valuta) wordt het valutarisico volledig afgedekt. Andere valuta worden niet afgedekt. Er wordt gebruik gemaakt van valutaswaps, valuta forwardcontracten en valuta spotcontracten. Looptijden tot maximaal 1 jaar zijn toegestaan. Aansturing vindt plaats op maandbasis.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	<u>Positie voor afdekking</u>	<u>Valuta-derivaten</u>	<u>Nettopositie na afdekking 2023</u>	<u>Nettopositie na afdekking 2022</u>
EUR	911.851	391.235	1.303.086	1.206.587
AUD	20.956	13	20.969	26.227
CHF	9.809	172	9.981	7.933
HKD	19.274	-	19.274	24.242
GBP	18.955	-17.402	1.553	-406
JPY	23.942	-18.638	5.304	3.559
NOK	9	-	9	648
USD	420.100	-357.133	62.967	42.405
Overige	161.957	1.753	163.710	151.722
	<u>1.586.853</u>	<u>-</u>	<u>1.586.853</u>	<u>1.462.917</u>

S5 Kredietrisico

Het risico dat een verlies optreedt als een kredietnemer zijn afgesproken betalingen niet nakomt of dat de kredietwaardigheid van een kredietnemer afneemt.

Beheersmaatregelen:

- 1 Kredietrisico wordt in de risicorapportage inzichtelijk gemaakt aan de hand van de ontwikkeling van de creditspread. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de basisportefeuille (staatsobligaties, niet-staatsobligaties en hypotheek) en de overige vastrentende waarden. Het pensioenfonds krijgt een waarschuwingssignaal wanneer de spreads zich buiten de vastgestelde bandbreedte begeven.
- 1 Het kredietrisico wordt gemonitord als onderdeel van markt-/balansrisico.
- 1 Binnen beleggingsportefeuilles zijn (in fonds- of mandaatrichtlijnen) limieten opgenomen op kredietwaardigheidsratings van beleggingen in instrumenten, landen en/of sectoren.

	31-12-2023		31-12-2022	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse overheidsinstellingen	24.662	3,6	142.285	22,5
Basismaterialen	5.458	0,8	5.803	0,9
Energie	9.416	1,4	9.263	1,5
Financiële instellingen	299.531	43,5	160.667	25,5
Handel	35.481	5,2	24.973	4,0
Andere instellingen	20.249	2,9	23.461	3,7
Industrie	18.336	2,7	16.110	2,6
Buitenlandse overheidsinstellingen	240.824	34,9	221.726	35,0
Nutsbedrijven	11.044	1,6	7.397	1,2
Technologie	6.331	0,9	4.540	0,7
Gezondheidszorg	11.075	1,6	8.064	1,3
Telecommunicatie	5.620	0,8	6.146	1,0
Beleggingsdebiteuren	376	0,1	695	0,1
	<u>688.403</u>	<u>100,0</u>	<u>631.130</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2023		31-12-2022	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	533.599	77,5	497.581	78,8
Emerging markets	154.428	22,4	132.854	21,1
Beleggingsdebiteuren	376	0,1	695	0,1
	<u>688.403</u>	<u>100,0</u>	<u>631.130</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2023		31-12-2022	
		In %		In %
AAA	141.114	20,5	140.132	22,2
AA	134.145	19,5	238.305	37,8
A	180.047	26,2	49.474	7,8
BBB	96.059	14,0	72.236	11,5
BB	61.725	9,0	55.265	8,8
B	34.437	5,0	34.111	5,4
CCC	15.155	2,2	13.117	2,1
CC	871	0,1	1.466	0,2
C	140	-	139	-
D	1.343	0,2	431	0,1
Not rated	23.367	3,3	26.454	4,1
	<u>688.403</u>	<u>100,0</u>	<u>631.130</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorzieningen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van Prognosetafel AG2022 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ("schadereserve"). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico zijn op stop-lossbasis bij Zwitserleven ondergebracht.

S7 Liquiditeitsrisico

Het risico dat het pensioenfonds niet op korte termijn aan zijn betalingsverplichtingen en onderpand-verplichtingen uit hoofde van derivatencontracten kan voldoen.

Beheersmaatregelen:

- 1 Het liquiditeitsrisico wordt beheerst door voldoende onderpand beschikbaar te hebben voor OTC-derivaten, zodanig dat een extreme negatieve marktschok opgevangen kan worden.
- 1 Het liquiditeitsrisico wordt bewaakt met behulp van twee toetsen. Deze geven inzicht in de mate waarin de portefeuille over voldoende liquiditeit beschikt om bij extreme marktschokken voldoende onderpand te kunnen storten. Indien het pensioenfonds niet slaagt voor één of beide toetsen volgt advies vanuit de fiduciair beheerder.
- 1 Het pensioenfonds belegt op een verantwoord niveau in illiquide beleggingen.

S8 Concentratierisico

Door gebrekkige spreiding kan concentratierisico ontstaan waarbij verliezen optreden doordat een te grote gevoeligheid bestaat naar één regio, sector of marktpartij.

Beheersmaatregelen:

- 1 Het belegde vermogen wordt gespreid over verschillende beleggingscategorieën. Dit wordt binnen de beleggingsportefeuille verder uitgerold naar verschillende valuta, regio's en kredietwaardigheid.
- 1 Jaarlijks wordt de portefeuille gerebalanced naar de afgesproken gewichten zodat opgelopen concentraties van beleggingscategorieën worden teruggebracht.
- 1 Ter beheersing van het concentratierisico worden concentratielimiets (20%) voor landen en sectoren gehanteerd, wat als waarschuwingssignaal dient.

	31-12-2023	31-12-2022
CCF Developed World (ESG Screened) Index Fund	326.945	271.821
CBRE GLOBAL ALPHA FUND CT3 TPI DIS	144.172	230.005
Achmea IM 20 Year Overlay Fund	112.299	72.825
Achmea IM Global High Yield Fund EUR hedge	78.891	71.514
AeAM Dutch Mortgage Fund	58.047	57.504
Achmea IM 30 Year Overlay Fund	108.211	57.136
L&G EM Government Bond (USD) Index Fund	-	55.402
BlackRock MSCI Emerging Markets Free B	-	51.779
L&G EM Government Bond (Local Currency) Index Fund	-	54.469
Achmea IM (LC) Emerging Markets Debt Fund EUR hedged	59.602	-
Ninety One Emerging Markets LC Dynamic Debt Fund	35.098	32.193
Achmea IM (HC) Emergings Markets Debt Fund EUR hedged	59.916	-
Dynamic Credit Dutch Mortgage Fund inzake SPD	112.287	110.331
Stichting PVF Particuliere Hypotheken	55.175	53.655
Achmea IM 40 Year Overlay Fund	50.899	46.235
CBRE Dutch Residential Fund	-	32.145
Achmea IM Emerging Markets Equity Fund	60.222	-

De concentratiepostie van Nederland van 2022 is verwijderd ten opzicht van de jaarrekening 2022. Dit is gedaan voor een verbeterd inzicht.

S9 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het pensioenfonds beheerd door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur door middel van de SLA- en ISAE-3402-rapportages.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt, dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het pensioenfonds gebruikt derivaten voor de volgende doeleinden:

- voor de efficiënte sturing van de vastrentende portefeuilles worden (opties op) futures en Credit Default Swaps gebruikt;
- voor de efficiënte sturing van de aandelenportefeuilles worden futures en Exchange Trades Funds (ETF's) gebruikt;
- voor de afdekking van het valutarisico worden valutatermijncontracten en swaps gebruikt;
- voor de afdekking van het renterisico worden renteswaps gebruikt;
- voor Tactische Asset Allocatie worden futures, Exchange Trades Funds (ETF's) en swaps gebruikt.

S10 Actief beheerisico

Met actief risico wordt bedoeld de mate waarin de daadwerkelijke performance afwijkt van de strategische benchmark. Beheersmaatregelen:

- 1 Het actief beheer risico wordt beheerst door middel van limieten op de tracking error bij actieve mandaten. Hiermee wordt de afwijking ten opzichte van de benchmark gelimiteerd.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het fonds en haar bestuurders.

Transacties met bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Met Achmea Pensioenservices N.V. heeft het pensioenfonds een administratieovereenkomst afgesloten voor de periode 2023 tot en met 2024. De jaarlijks te betalen vergoeding bedraagt circa € 1,9 miljoen. De totale toekomstige verplichting die hieruit voortvloeit bedraagt circa € 1,9 miljoen.

Met Achmea Investment Management heeft het fonds per 1 januari 2015 een vermogensbeheerovereenkomst en een fiduciair pensioenmanagement overeenkomst voor onbepaalde tijd afgesloten. De toekomstige, jaarlijkse verplichting die hieruit voortvloeit wordt geschat op € 1,7 miljoen. Deze kosten zijn afhankelijk van de omvang van het belegd vermogen.

Verder staat eind 2023 nog een bedrag uit van € 1,6 miljoen uit aan toegezegde beleggingen in het Interpolis Pensioenen Private Equity Fund en Achmea Infrastructure Pool (eind 2022 was dit € 1,6 miljoen).

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per einde 2023 dan op grond van dit jaarrapport kan worden verkregen.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

8. Bijdragen van deelnemers inclusief opslag termijnbetaling

	2023	2022
Feitelijke premie	45.864	40.306
Opslag termijnbetaling	459	403
	<u>46.323</u>	<u>40.709</u>

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 125 van de Wvb zijn als volgt:

	2023	2022
Kostendeekkende premie	42.568	57.323
Gedempte kostendeekkende premie	45.927	38.390
Feitelijke premie	45.864	40.306

Op grond van artikel 123 lid 2 Wet verplichte beroepspensioenregeling mag de kostendeekkende premie worden gedempt. Het pensioenfonds maakt met ingang van 1 januari 2012 gebruik van deze mogelijkheid. De gedempte kostendeekkende premie wordt vanaf 2016 vastgesteld op basis van een disconteringscurve die gebaseerd is op de maximale rendementen zoals vermeld in de regeling pensioenwet.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2023	2022
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	35.435	48.076
Opslag voor uitvoeringskosten	1.357	1.555
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	5.776	7.692
	<u>42.568</u>	<u>57.323</u>

De samenstelling van de gedempte kostendeekkende premie is als volgt:

	2023	2022
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	25.373	20.993
Opslag voor uitvoeringskosten	1.357	1.555
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	4.136	3.359
Voorwaardelijke onderdelen	15.061	12.483
	<u>45.927</u>	<u>38.390</u>

Bij de gedempte kostendeekkende premie dient rekening te worden gehouden met het maximum van:

- de prijsinflatie door middel van een afslag op het netto beleggingsrendement (A), of
- de solvabiliteitsopslag op basis van het percentage vereist eigen vermogen (B).

In 2023 en 2022 is A hoger dan B.

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2023	2022
Premie volgens beschikbare premiestaffel	44.246	38.897
Premie voor vrijwillige verzekering PVI	1.618	1.409
	<u>45.864</u>	<u>40.306</u>

9. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2023	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer*	Totaal
Vastgoedbeleggingen	-194	-20.008	-	-20.202
Aandelen	85	57.800	-108	57.777
Vastrentende waarden	6.147	40.952	-88	47.011
Derivaten	-	29.200	-5	29.195
Overige beleggingen	1.197	-31	-68	1.098
Overige opbrengsten en kosten	128	-	-1.673	-1.545
	<u>7.363</u>	<u>107.913</u>	<u>-1.942</u>	<u>113.334</u>
2022	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer*	Totaal
Vastgoedbeleggingen	1.328	31.626	-	32.954
Aandelen	249	-64.030	-109	-63.890
Vastrentende waarden	5.707	-129.316	-105	-123.714
Derivaten	-	-297.714	-4	-297.718
Overige beleggingen	-582	-64	-5	-651
Overige opbrengsten en kosten	-28	-	-1.651	-1.679
	<u>6.674</u>	<u>-459.498</u>	<u>-1.874</u>	<u>-454.698</u>

*In tegenstelling tot de in het bestuursverslag opgenomen paragraaf "kostentransparantie" zijn hier alleen de kosten van vermogensbeheer opgenomen die SPD op factuurbasis heeft betaald. Deze kosten bestaan onder andere uit kosten vermogensbeheerder, beheerkosten en kosten beleggingscommissie.

10. Overige baten

	2023	2022
Correcties voorgaande jaren	<u>-</u>	<u>1</u>

11. Pensioenuitkeringen

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Ouderdomspensioen	35.982	31.323
Partnerpensioen	6.859	5.936
Wezenpensioen	37	45
Afkopen	18	3
	<u>42.896</u>	<u>37.307</u>

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 594,89 (2022: € 520,35) per jaar overeenkomstig de Wvb (artikel 77-80).

De toeslag van de uitkeringen per 1 januari 2023 zoals vastgesteld door het bestuur is 9,9% voor alle deelnemersgroepen (1 januari 2022: 1,9%). Het bestuur heeft in 2023 besloten de aanspraken per 1 januari 2024 met 0,7% te verhogen voor alle deelnemersgroepen. Bij de vaststelling van de technische voorziening per 31 december 2023 is rekening gehouden met deze verhoging.

12. Pensioenuitvoeringskosten

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Administratiekosten	2.202	1.874
Accountantskosten	68	60
Advieskosten	268	168
Bestuurskosten en kosten verantwoordingsorgaan	489	400
Porti- en drukwerkkosten	31	32
Bijdrage toezicht	81	60
Overige kosten	300	265
	<u>3.439</u>	<u>2.859</u>

De bijdrage aan toezichtskosten van DNB en AFM in 2023 is 148 (2022: 111). Bovenstaande bijdrage aan toezicht van 81 is lager omdat 50% van de DNB toezichtskosten worden toebedeeld aan vermogenskosten.

Ingevolge artikel 382a Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek wordt gemeld dat de honoraria betaald aan het BDO-netwerk als volgt zijn samengesteld:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Controle van de jaarrekening en DNB staten	68	60
Andere niet-controlediensten	33	-
	<u>101</u>	<u>60</u>

BDO Audit & Assurance B.V. treedt op als onafhankelijke externe accountant van het pensioenfonds. Het honorarium van de accountantscontrole bedraagt € 68. In 2023 heeft BDO Audit & Assurance B.V. werkzaamheden verricht voor datakwaliteit. Het honorarium voor datakwaliteit bedraagt € 33 en is opgenomen onder andere niet-controlediensten.

Overeenkomstig artikel 104 van de Wvb wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

Bezoldiging Personeelsleden

Bij het pensioenfonds zijn evenals vorig jaar geen werknemers in dienst.

Bezoldiging bestuurders

In 2023 is voor een totaalbedrag van € 417.395 (2022: € 341.417) aan presentiegelden en onkostenvergoedingen aan de bestuurders en de leden van het verantwoordingsorgaan uitgekeerd.

Het onder uitvoeringskosten opgenomen bedrag van € 489.000 is hoger omdat hierin ook andere kosten zoals kosten voor zaalhuur en opleidingen zijn opgenomen.

13. Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

	2023	2022
Pensioenopbouw	34.299	46.508
Rentetoevoeging	44.509	-8.645
Pensioenuitkeringen	-42.785	-37.258
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-361	264
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	455	257
Wijziging marktrente	45.829	-526.738
Wijziging actuariële uitgangspunten	872	4.927
Toeslagen	10.011	154.242
Overige wijzigingen	215	-563
	<u>93.044</u>	<u>-367.006</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de technische voorzieningen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele ontwikkeling van het beroepsinkomen.

Toeslagen

Het bestuur heeft in 2023 besloten de aanspraken per 1 januari 2024 met 0,7% te verhogen voor alle deelnemersgroepen. Bij de vaststelling van de technische voorziening per 31 december 2023 is rekening gehouden met deze verhoging.

Er is geen sprake van een doelgericht toeslagbeleid om bijvoorbeeld de inflatie te compenseren. Als zodanig sorteert het pensioenfonds derhalve in termen van de zogenaamde toeslagenmatrix in toeslagencategorie B. De premie bevat geen opslag voor de toeslagen en ook is er geen voorziening voor gevormd. Een eventuele toeslagverlening moet komen uit meeropbrengsten over de beleggingen en/of uit een gunstige financiële positie van het pensioenfonds.

Het bestuur beschikt over de bevoegdheid om te beslissen of en hoeveel toeslag er in een jaar wordt toegekend. Onder meer zal het bestuur zich in deze beslissingen baseren op de financiële positie van het pensioenfonds, de behaalde rendementen en de vooruitzichten daaromtrent.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 3,264% (2022: -0,486%), zijnde de éénjaarsrente van de rentetermijnstructuur per 31 december 2022.

Pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen (inclusief excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van deze herrekening is onder deze post opgenomen.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Toevoeging in verband met kosten

De toevoeging aan de technische voorziening in verband met de benodigde excasso-opslag over de pensioenbouw.

Overige wijzigingen

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Resultaat op sterfte	925	447
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-87	94
Resultaat op mutaties	-603	-982
Resultaat op overige technische grondslagen	-20	-122
	<u>215</u>	<u>-563</u>

Het resultaat op mutaties bestaat o.a. uit het resultaat op flexibilisering en het resultaat op pensionering.

14. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Mutatie waarde herverzekeringopolissen	<u>343</u>	<u>1.196</u>

15. Saldo overdrachten van rechten voor risico pensioenfonds

	2023	2022
Inkomende waardeoverdrachten	765	1.242
Uitgaande waardeoverdrachten	-474	-1.124
	<u>291</u>	<u>118</u>

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

	2023	2022
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	981	1.340
- onttrekking aan de technische voorzieningen	-526	-1.083
	<u>455</u>	<u>257</u>

	2023	2022
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- overgenomen pensioenverplichting	-216	-98
- overgedragen pensioenverplichting	52	-41
	<u>-164</u>	<u>-139</u>

De vergelijkende cijfers van bovenstaande tabellen zijn gecorrigeerd ten op zichte van de jaarrekening 2022.

16. Herverzekeringen

	2023	2022
Premies risicokapitaal	-20	-21
Premies arbeidsongeschiktheidsrisico	-10	-13
Totaal premies	<u>-30</u>	<u>-34</u>
Premiedervingsuitkeringen	491	550
	<u>461</u>	<u>516</u>

Het pensioenfonds heeft het risico van overlijden en koopsomvrijstelling op een stop-loss-basis herverzekerd bij Zwitserleven. De looptijd van het contract is van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2024.

Daarnaast ontvangt het pensioenfonds uitkeringen van de Algemene Levensherverzekering Maatschappij N.V. en Aegon N.V. voortvloeiende uit premievrije contracten.

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Voorstel resultaatbestemming

In de statuten van het pensioenfonds zijn geen nadere bepalingen opgenomen ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten. Het bestuur heeft besloten het resultaat toe te voegen aan de algemene reserve.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen heeft de jaarrekening 2023 vastgesteld in de vergadering van 30 mei 2024.

Houten, 30 mei 2024

Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen
Het bestuur

Mevrouw D.C. Sonneveld
Voorzitter

De heer M.H.J.J. Westerhof
Secretaris

De heer J.A.M. van Gils

Mevrouw C.G. Rijpkema-Hoekert

De heer F.P. Zwanenburg

De heer B.A. Sloots

OVERIGE GEGEVENS

1 STATUTAIRE RESULTAATBESTEMMING

In de statuten van het pensioenfonds zijn geen nadere bepalingen opgenomen ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten.

2 ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen te Utrecht is aan Sprenkels & Verschuren B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Wet verplichte beroepspensioenregeling over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen, zoals vereist conform artikel 143 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Sprenkels & Verschuren B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op €7.991.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven €399.550 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 142 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- 1 toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- 1 het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- 1 de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- 1 het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, met uitzondering van artikel 127. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen artikel 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch gelijk aan/hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 30 mei 2024
drs. D.H. Kleinloog AAG

verbonden aan Sprenkels & Verschuren B.V.

3 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen te Utrecht gecontroleerd.

WIJ CONTROLEERDEN	ONS OORDEEL
De jaarrekening bestaande uit: 1. de balans per 31 december 2023; 2. de staat van baten en lasten over 2023; en 3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.	Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen op 31 december 2023 en van het saldo van baten en lasten over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Informatie ter onderbouwing van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 7.991.000. De materialiteit is gebaseerd op 0,5% van het pensioenvermogen, zijnde het totaal van de technische voorzieningen en reserves. Het pensioenvermogen en de dekkingsgraad van het pensioenfonds en de mogelijkheid om aan de verplichtingen naar haar deelnemers te voldoen, zijn belangrijke indicatoren voor de gebruiker van de jaarrekening. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke

afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 399.550 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Controleaanpak continuïteit

Pensioenfondsen zijn op grond van de wetgeving gehouden om een adequate vermogensdekking (het vereist eigen vermogen) aan te houden. Het vereist eigen vermogen wordt op basis van het financieel toetsingskader bepaald. Als de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds lager is dan het vereist eigen vermogen, moet een herstelplan worden opgesteld waaruit blijkt hoe het fonds het eigen vermogen op het vereiste niveau brengt. Als het fonds niet kan voldoen aan het herstel zullen aanvullende maatregelen moeten worden getroffen. Daar waar nodig zullen de rechten van de (gewezen) deelnemers moeten worden aangepast zodat weer aan het vereist eigen vermogen wordt voldaan.

Zoals opgenomen op pagina 95 in de jaarrekening is het aanwezig eigen vermogen lager dan het vereist eigen vermogen. De beleidsdekkingsgraad bedraagt ultimo 2023 112,2%.

Zoals toegelicht op pagina 18 van het jaarverslag en pagina 95 van de jaarrekening, heeft het bestuur een herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank waarin is uitgewerkt hoe de beleidsdekkingsgraad binnen de wettelijk gestelde termijnen weer op het vereiste niveau kan worden gebracht. Dit is onderdeel van de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur. Omdat het pensioenfonds de ultieme mogelijkheid heeft om de pensioenaanspraken en pensioenrechten te korten en daarmee de continuïteit van het pensioenfonds te allen tijde te waarborgen heeft het bestuur geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd.

Op pagina 30 van het jaarverslag besteedt het bestuur aandacht aan de toekomst van het pensioenfonds. Het bestuur heeft op pagina 83 van de jaarrekening toegelicht, dat de jaarrekening is opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de activiteiten van het pensioenfonds.

Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- u Het verkrijgen van controle-informatie over het continuïteitsrisico en de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling bij de vaststelling van bedragen en in de financiële overzichten opgenomen toelichtingen.
- u Overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur en het herstelplan dat is ingediend bij De Nederlandsche Bank alle relevante elementen bevat en consistent is met onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole. Wij hebben hierbij onder andere aandacht besteed aan de bepaling van het vereist eigen vermogen en de dekkingsgraden.
- u Het nagaan of het bestuur gebeurtenissen of omstandigheden heeft geïdentificeerd die gereede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van het pensioenfonds om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's).
- u Overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de rentetermijnstructuur) aanleiding geven tot een continuïteitsrisico.

- u Het inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over haar kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling.
- u Het inspecteren van correspondentie met relevante toezichthoudende instanties.
- u Bespreken met het bestuur wat de impact is van de Wet Toekomst Pensioenen op het pensioenfonds.

De financiële positie van het pensioenfonds en de wettelijke mogelijkheid om onder bepaalde omstandigheden de pensioenverplichtingen te kunnen aanpassen zijn een belangrijk onderdeel van bovenstaande evaluatie.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen indicaties opgeleverd dat de continuïteitsveronderstelling van het bestuur niet passend is en hebben niet geleid tot identificatie van continuïteitsrisico's.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het verantwoordingsorgaan toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij verwijzen naar pagina 56 van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn frauderisicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de incidentenregeling. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Waardering van de technische voorzieningen	CONTROLEWERKZAAMHEDEN EN WAARNEMINGEN
Vanwege het schattingselement in het bepalen van de grondslagen voor de berekening van de technische voorzieningen, de omvang van de technische voorzieningen en de impact van de technische voorzieningen op de beleidsdekkingsgraad en daarmee op de besluitvorming onderkennen wij een frauderisico ten aanzien van de waardering van de technische voorzieningen.	Dit is een onderdeel van de kernpunten, hiervoor verwijzen wij naar het kernpunt 'Schattingen in de waardering van de technische voorzieningen'.
Premiebijdragen en beleggingsresultaten	CONTROLEWERKZAAMHEDEN EN WAARNEMINGEN
Op grond van onze beroepsregels gaan wij uit van een verondersteld frauderisico ten aanzien van de opbrengstverantwoording. Op basis van onze risicoanalyse onderkennen wij het veronderstelde frauderisico ten aanzien van de opbrengstverantwoording in de niet-routinematige / handmatige boekingen in de opbrengstverantwoording.	Wij hebben de niet-routinematige / handmatige journaalboekingen in de opbrengstverantwoording geanalyseerd. Hierbij hebben wij vastgesteld of de journaalboeking aansluit bij de ontvangen premie-inkomsten of de door de vermogensbeheerder verantwoorde beleggingsopbrengsten.
Doorbreken van interne beheersing door het bestuur	CONTROLEWERKZAAMHEDEN EN WAARNEMINGEN
Bij onze controlewerkzaamheden hebben we aandacht besteed aan het risico dat het bestuur de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt, inclusief een evaluatie van aanwijzingen van mogelijke oneigenlijke beïnvloeding door het bestuur, hetgeen een risico op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening als gevolg van fraude kan betekenen. Door een gedegen risicoanalyse hebben wij vastgesteld op welke manieren het bestuur de aanwezige interne beheersing kan doorbreken.	Met specifieke werkzaamheden, zijnde data-analyses op de grootboekmutaties, inclusief de memoriaalboekingen en de werkzaamheden zoals in de kernpunten beschreven hebben wij geen indicaties op het doorbreken van de interne beheersing en hieruit volgende materiële fraude geconstateerd. Aanvullend hebben wij de rapportages van de sleutelfunctionarissen doorgenomen. Hierin zijn geen indicaties voor materiële fraude en non-compliance opgenomen.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur.

Uit onze werkzaamheden volgden geen signalen of vermoedens van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controleaanpak niet-naleven van wet- en regelgeving

Wij hebben de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 "Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen", is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het lezen van notulen en het kennismaken van rapporten van de compliance afdeling en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen. Wij hebben verder kennis genomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert geweest op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben wij schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van niet-nakomen van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle.

Reikwijdte

Uitbesteding van processen aan dienstverleners

Het pensioenfonds heeft het beheer van beleggingen uitbesteed aan Achmea Investment Management (hierna: 'vermogensbeheerder'). De pensioenadministratie is uitbesteed aan Achmea Pensioenservices (hierna 'pensioenuitvoeringsorganisatie'). De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door de vermogensbeheerder en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door de pensioenuitvoeringsorganisatie.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van het pensioenfonds. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor het pensioenfonds relevante interne beheersingsmaatregelen van de dienstverleners in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE-3402 Type II)-rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen, beoordelen van de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2023 en het beoordelen van de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan de dienstverleners.

Wij hebben gegevensgerichte werkzaamheden verricht op onder andere de beleggingsopbrengsten, premiebijdragen en uitkeringen. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen de beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen gecontroleerd aan de hand van brondocumentatie bij het pensioenfonds.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede processen en de aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemersgegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

SCHATTINGEN IN DE WAARDERING VAN DE TECHNISCHE VOORZIENINGEN	ONZE CONTROLEAANPAK
<p>De technische voorzieningen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. De waardering van de technische voorziening komt tot stand op basis van een berekening van aanspraakgegevens van deelnemers en belangrijke schattingen.</p> <p>De technische voorzieningen worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen, zoals de door De Nederlandsche Bank ('DNB') gepubliceerde rentetermijnstructuur en de door het Actuarieel Genootschap (AG) gepubliceerde levensverwachtingen (tafels). Deze tafels worden gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds.</p> <p>De waarderingsgrondslagen voor de technische voorzieningen zijn beschreven in het hoofdstuk "Grondslagen voor de</p>	<p>Wij hebben de aan de voorziening ten grondslag liggende basisgegevens gecontroleerd, rekening houdend met NBA-handreiking 1120: <i>'Gebruikmaken van de werkzaamheden van de certificerend actuaris bij de controle van de jaarrekening en staten van pensioenfondsen'</i>. Bij deze basisgegevens hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt.</p> <p>Verder hebben wij de toereikendheid van de technische voorzieningen beoordeeld door het toetsen van de door het bestuur gehanteerde uitgangspunten. Dit hebben wij onder andere gedaan door het beoordelen van de gehanteerde rekenrente, overlevingstafel, ervaringssterfte en kostenopslagen. Als onderdeel van onze werkzaamheden hebben wij eveneens de competentie, capaciteiten en objectiviteit van de door het bestuur ingeschakelde certificerend actuaris beoordeeld.</p>

<p>waardering van activa en passiva" op pagina 86 en 87 van de jaarrekening.</p> <p>In verband met de complexe berekening en de significante schattingselementen is deze post een kernpunt voor onze controle.</p>	<p>Wij hebben bij de controle van de juistheid en toereikendheid van de technische voorzieningen gebruik gemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van het pensioenfonds. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruik gemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2023. Hierbij hebben wij de redelijkheid van de aannames van het bestuur met betrekking tot de actuariële grondslagen beoordeeld en besproken met de certificerend actuaris.</p> <p>De gehanteerde grondslagen en veronderstellingen, zoals vermeld op pagina 86 en 87 van de jaarrekening en de hierbij behorende toelichtingen op pagina 96 en 97 hebben wij getoetst aan de hand van de vereisten van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.</p>
<p>WAARDERING EN TOELICHTING VAN NIET-(BEURS) GENOTEERDE BELEGGINGEN</p>	<p>ONZE CONTROLEAANPAK</p>
<p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en worden gewaardeerd op marktwaarde. Door het pensioenfonds wordt voornamelijk belegd via Achmea Investment.</p> <p>Voor een groot gedeelte van de beleggingen wordt de actuele waarde bepaald op basis van de intrinsieke waarde per participatie voor de posities in fondsen. De waarderingonzekerheid neemt toe bij de posities in niet-(beurs) genoteerde beleggingsfondsen doordat de waarde wordt ontleend aan de opgaven van</p>	<p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen getoetst en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2023.</p> <p>Tevens hebben wij de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de vermogensbeheerder en custodian beoordeeld op basis van de ontvangen ISAE-3402 Type II-rapportages.</p> <p>Wij hebben controle-instructies gestuurd naar de accountant van de vermogensbeheerder waar het</p>

beleggingsfondsen doordat de waarde wordt ontleend aan de opgaven van fondsmanagers. Gezien de omvang van de post hebben wij dit als kernpunt geïdentificeerd in onze controle. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen beschreven in het hoofdstuk " Grondslagen voor waardering van activa en passiva" op pagina 85 van de jaarrekening.	pensioenfonds via belegt. Wij hebben de ontvangen rapportages getoetst aan onze instructies en hebben de controlebevindingen op basis van onze eigen materialiteitsgrenzen geëvalueerd.
	De posities in niet-(beurs)genoteerde beleggingen hebben wij getoetst aan de hand van recente, door een andere onafhankelijke accountant, gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds ten opzichte van die van de fondsen waarin wordt belegd alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant.
	Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

C. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- u het voorwoord;
- u het bestuursverslag;
- u de overige gegevens;
- u de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- u met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- u alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

D. Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Benoeming

Wij zijn door het bestuur benoemd als accountant van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen vanaf de controle van het boekjaar 2021 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

E. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse

controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- u het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- u het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- u het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- u het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- u het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- u het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen. Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amstelveen, 30 mei 2024

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

W.J.P. Hoeve RA

BIJLAGEN

1 VERLOOPSTAAT DEELNEMERS

	2023		2022	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers				
Stand vorig boekjaar		4.561		4.484
Nieuwe toetredingen	342		290	
Herintreding	129		127	
Ingang pensioen	-2		-2	
Overlijden	-1		-	
Ontslag met premievrije aanspraak	-366		-325	
Revalidering	-10		-13	
Andere oorzaken	-2		-	
		90		77
Stand einde boekjaar		4.651		4.561
Gewezen deelnemers				
Stand vorig boekjaar		1.395		1.305
Herintreding	-129		-127	
Ingang pensioen	-95		-80	
Overlijden	-2		-1	
Ontslag met premievrije aanspraak	366		325	
Waardeoverdrachten	-20		-33	
Revalidering	10		13	
Andere oorzaken	1		-7	
		131		90
Stand einde boekjaar		1.526		1.395
Pensioengerechtigden				
Stand vorig boekjaar		1.924		1.871
Ingang pensioen	97		82	
Overlijden	-58		-46	
Toekenning nabestaandenpensioen	29		25	
Andere oorzaken	-5		-8	
		63		53
Stand einde boekjaar		1.987		1.924
		8.164		7.880

2 PENSIOENREGELING

De SPD is een beroepspensioenfonds als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub j van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb). De pensioenregeling is van kracht sinds 1 januari 1975 en is vastgelegd in het pensioenreglement. Het pensioenreglement is voor het laatst gewijzigd per 30 januari 2024.

De door SPD uitgevoerde pensioenregeling wordt gekarakteriseerd als een premiereregeling in de zin van de Wvb.

Deelnemerschap

Deelnemer is iedere dierenarts die als zodanig - hetzij zelfstandig, hetzij in dienstverband - praktijk uitoefent in een in Nederland gevestigde praktijk, op 31 december 2006 nog geen 60 jaar was en de vijfenzestigjarige leeftijd nog niet heeft bereikt. Ook wanneer een dierenarts werkt als invaller, waarnemer of uitzendkracht voldoet hij aan de voorwaarden van deelname.

Pensioenregeling 2023

De SPD-pensioenregeling is een zogenoemde 'beschikbare premiereregeling'. Dat betekent dat de hoogte van de pensioenpremie het uitgangspunt is voor de berekening van de pensioenopbouw van de individuele deelnemer. De hoogte van de jaarpremie wordt jaarlijks vastgesteld op basis van de pensioengrondslag van de deelnemer. Voor de berekening van de pensioengrondslag geldt een maximum beroepsinkomen en een franchise. Deze bedragen worden in principe jaarlijks op 1 januari verhoogd. De basis voor de verhoging van het maximum beroepsinkomen en de franchise is de stijging van het prijspeil. Hiervoor wordt aangesloten bij de stijging van het consumentenprijsindexcijfer 'Alle huishoudens, afgeleid' tussen oktober van het voorlaatste en oktober van het laatste jaar voorafgaand aan het moment van verhoging van het maximum beroepsinkomen.

De deelnemer draagt een percentage van zijn/haar pensioengrondslag in dat jaar af aan het pensioenfonds. Genoemd percentage hangt af van de leeftijd van de deelnemer per 1 januari van het betreffende jaar. Met de leeftijd loopt dit percentage via vijfjaars cohorten op van minimaal 18,1% tot maximaal 34,7%.

De door de actieve deelnemer betaalde premie wordt aangewend voor de inkoop van ouderdomspensioen, ingaande bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd, partnerpensioen (70% van het ouderdomspensioen) en wezenpensioen (20% van het partnerpensioen, tot 21 jaar). Verder wordt de premie aangewend ter dekking van de kosten en de risico's bij overlijden en indien daarvoor gekozen arbeidsongeschiktheid.

Pensioenopbouw

De pensioenregeling kent een ouderdomspensioen, een partnerpensioen en een wezenpensioen. Daarnaast hebben deelnemers de mogelijkheid om op vrijwillige basis premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid te verzekeren en zijn er diverse keuzemogelijkheden voor de deelnemers op de pensioendatum.

Hierna worden deze pensioenen en de keuzemogelijkheden kort toegelicht.

De jaarlijks in te kopen pensioenen en de op risicobasis te verzekeren pensioenen worden op basis van bereikte leeftijd bepaald aan de hand van de bij het pensioenreglement gevoegde tabellen. Deze tabellen zijn opgesteld op basis van actuariële grondslagen aangeleverd door de adviserende actuaaris.

Ouderdomspensioen

Door jaarlijks pensioenpremie te betalen, bouwt een deelnemer elk jaar verder op aan het ouderdomspensioen. Een deelnemer kan op de pensioendatum het pensioen aanpassen aan de eigen situatie en wensen van dat moment.

Partnerpensioen

De jaarlijkse opbouw van het partnerpensioen is gelijk aan 70% van de jaarlijkse opbouw van het ouderdompensioen. Wanneer een actieve deelnemer onverhoopt komt te overlijden, is er voor de partner een extra partnerpensioen beschikbaar ten bedrage van 1,225% van de laatst voor overlijden vastgestelde pensioengrondslag vermenigvuldigd met het aantal jaren gelegen tussen de datum van overlijden en de pensioendatum. Het "extra" partnerpensioen wordt door SPD op risicobasis in herverzekering gegeven.

Onder partner wordt verstaan de echtgenoot of echtgenote, de geregistreerde partner of degene die met de deelnemer ongehuwd samenwoont. Ongehuwd samenwonenden moeten de partner wel zelf aanmelden bij het pensioenfonds en een notariële samenlevingsovereenkomst overleggen en ten minste een half jaar aantoonbaar een gezamenlijke huishouding hebben gevoerd.

Bijzonder partnerpensioen

Wanneer het huwelijk van de deelnemer vóór de pensioendatum is ontbonden of een samenlevingsovereenkomst met partnerpensioen is beëindigd, krijgt de gewezen partner een recht op bijzonder partnerpensioen. De hoogte van dit bijzonder partnerpensioen is gelijk aan het partnerpensioen waarop recht zou bestaan als de deelname zou zijn geëindigd op het tijdstip van scheiding. Als de deelname al is geëindigd, is het bijzonder partnerpensioen gelijk aan het partnerpensioen waarop recht is ontstaan bij het beëindigen van de deelname, inclusief de daarop inmiddels verleende toeslagen.

Wezenpensioen

Bij overlijden van de deelnemer, de gewezen deelnemer of de gepensioneerde deelnemer hebben de kinderen (tot 21 jaar) recht op een wezenpensioen. Het wezenpensioen bedraagt 20% van het partnerpensioen.

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

Voor de deelnemer die op objectief medisch vast te stellen gronden ongeschikt is tot het uitoefenen van het beroep van dierenarts als gevolg van een ongeval of ziekte (hierbij geldt een wachttijd van twee jaar), kan door het pensioenfonds gehele respectievelijk gedeeltelijke vrijstelling van premiebetaling worden verleend terwijl de pensioenopbouw voor de betreffende deelnemer voortgang vindt indien de deelnemer gekozen heeft voor de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. De vrijgestelde premie betreft de premie op het niveau per de datum van intrede van arbeidsongeschiktheid, waarbij deze premie jaarlijks met 3% stijgt. De oplopende premiepercentages, met de leeftijd als van toepassing voor actieven, worden voor arbeidsongeschikten niet langer gevolgd. De verzekering voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is vrijwillig en geldt alleen voor deelnemers die hiervoor bij aanvang deelname of bij het afsluiten van een inkomensverzekering voor arbeidsongeschiktheid hebben gekozen.

Keuzemogelijkheden bij pensioeningang

De jaarlijks in te kopen pensioenen en de te verzekeren pensioenen worden bepaald aan de hand van de tabellen in het pensioenreglement. De pensioenleeftijd is 'standaard' 65 jaar. Een deelnemer heeft de mogelijkheid om op zijn pensioendatum zijn pensioen aan te passen aan zijn situatie en zijn wensen van dat moment. Bij pensioeningang informeert het pensioenfonds de deelnemer over de uitkomsten van de diverse mogelijkheden, dit aan de hand van individuele berekeningen.

Vervroegen of uitstellen van de pensioeningang

Het ouderdompensioen gaat standaard in op de eerste dag van de maand waarin de deelnemer of gewezen deelnemer de 65-jarige leeftijd bereikt. Het ouderdompensioen eindigt op de laatste dag van de maand van zijn overlijden. De deelnemer kan ervoor kiezen de pensioenleeftijd maximaal vijf jaar te vervroegen. Bij vervroeging van de pensioeningang worden de pensioenaanspraken (het ouderdompensioen) lager dan dat deze zouden zijn geweest als de deelnemer zijn pensioen zou laten ingaan op 65-jarige leeftijd. Uitstel van de ingangsdatum is mogelijk tot de 70-jarige leeftijd. Het ouderdompensioen wordt in dat geval hoger.

Ruilen ouderdompensioen in partnerpensioen

De deelnemer heeft op de pensioendatum de mogelijkheid het opgebouwde partnerpensioen (gedeeltelijk) in te ruilen voor een hoger ouderdompensioen. Als de deelnemer daarvoor kiest, betekent dit dat zijn partner geen of een lager partnerpensioen krijgt als de deelnemer komt te overlijden. Inruil kan alleen als de partner van de deelnemer daar schriftelijk toestemming voor geeft.

Wanneer op de pensioendatum geen partnergegevens bij de administrateur bekend zijn dan wordt de aanspraak op het partnerpensioen automatisch omgezet in een hoger ouderdompensioen. Het partnerpensioen dat de deelnemer tijdens zijn huwelijk, geregistreerd partnerschap of notariële samenlevingsverband voor zijn eventuele ex-partner heeft opgebouwd komt niet voor uitruil in aanmerking.

Hoog/laag-constructie

Een deelnemer kan kiezen voor een hoog/laag-constructie. Dit betekent dat de deelnemer de eerste vijf of tien jaar een verhoogd ouderdompensioen krijgt en vervolgens een verlaagd ouderdompensioen. De lage uitkering is altijd 75% van de hoge uitkering. Toepassing van deze keuze heeft geen invloed op de hoogte van het partner- en wezenpensioen.

Alle omzettingen van de pensioengelden vinden plaats op basis van seksneutrale factoren.

Deeltijdpensioen

Een deelnemer kan zijn ouderdompensioen gedeeltelijk vervroegd laten ingaan indien hij minder gaat werken en geen intentie heeft in de toekomst meer te gaan werken. Het gedeelte van het ouderdompensioen dat vervroegd kan ingaan is evenredig met het percentage dat de deelnemer minder is gaan werken. Van deze mogelijkheid kan op z'n vroegst op 60-jarige leeftijd gebruik worden gemaakt.

Begripsomschrijvingen en afkortingen

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN)

Pensioenfondsen moeten op basis van de Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) een nota opstellen waarin wordt ingegaan op:

- * interne beheersingssysteem;
- * administratieve organisatie en interne controle;
- * procedures en criteria voor aansluiting bij SPD;
- * aanspraken van deelnemers;
- * risico's;
- * financiële opzet en
- * financiële sturingsmiddelen.

Achmea IM

Achmea Investment Management B.V.

AFM

Autoriteit Financiële Markten

AG

Koninklijk Actuarieel Genootschap

ALM (asset en liability management)

Het managen van activa en verplichtingen met het doel de marktrisico's qua niveau en beweeglijkheid te begrenzen en tegelijkertijd een zo hoog mogelijk rendement te behalen binnen deze grenzen. In een ALM-studie wordt op basis van een veelvoud aan economische scenario's onderzocht wat de financiële gevolgen zijn van verschillende (beleggings)beleidsvarianten. Het strategische beleggingsbeleid van het pensioenfonds wordt op deze ALM-studie gebaseerd.

AOW

De AOW (Algemene Ouderdomswet) is een basispensioen van de overheid. Iedereen die de AOW-leeftijd heeft bereikt en in Nederland woont of heeft gewoond, heeft hier recht op. De AOW wordt uitgekeerd door de Sociale Verzekeringsbank (SVB) vanaf de dag dat de AOW-leeftijd is bereikt. De AOW-leeftijd hangt af van de geboortedatum.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het voortschrijdende gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over de afgelopen 12 maanden.

Beschikbare premieregeling

Een beschikbare premieregeling (defined contribution of DC-regeling) is een regeling waarbij een overeengekomen premie beschikbaar wordt gesteld om pensioenrechten voor te verzekeren. Er worden hierbij geen toezeggingen gedaan over de hoogte van de te verzekeren pensioenuitkeringen.

Bestuur

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen.

Code Pensioenfondsen

Overzicht met normen voor Goed Pensioenfondsbestuur, eind 2013 gepubliceerd door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid en gewijzigd in 2018.

Collectieve actuariële gelijkwaardigheid

Voor de bepaling van de hoogte van het pensioen na uitruil of vervroeging wordt voor mannen en vrouwen uitgegaan van dezelfde factoren. Er wordt dus geen verschil gemaakt tussen de levenskansen van een mannelijke en een vrouwelijke deelnemer.

Deelnemer

Iedere dierenarts die als zodanig - hetzij zelfstandig, hetzij in dienstverband -praktijk uitoefent in een in Nederland gevestigde praktijk, op 31 december 2006 nog geen 60 jaar was, en de vijfenzestigjarige leeftijd nog niet heeft bereikt.

Deelnemersvereniging (DPD)

De vereniging met volledige rechtsbevoegdheid genaamd Deelnemersvereniging Pensioenfonds Dierenartsen, gevestigd te Utrecht. De deelnemersvereniging is een beroepspensioenvereniging als bedoeld in de Wet verplichte beroepspensioenregeling.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad wordt berekend door het aanwezige vermogen te delen door de verplichtingen. Het vermogen is de waarde van alle bezittingen (beleggingen e.d.) minus de schulden van het pensioenfonds. De verplichtingen zijn de opgetelde waardes van alle pensioenen die nu en in de toekomst worden uitgekeerd.

Derivaten

Een financieel instrument waarvan de waarde is afgeleid van één of meer onderliggende waarde(s).

DNB

De Nederlandsche Bank

Duration

De duration is de gewogen gemiddelde looptijd van kasstromen waarbij het gewicht van elke kasstroom wordt bepaald door het relatieve belang van die kasstroom. Maatstaf voor de rentegevoeligheid van bijvoorbeeld obligaties.

Feitelijke premie

In het financieel toetsingskader gehanteerde term. Dit betreft de ontvangen deelnemersbijdragen.

Franchise

Bij de opbouw van het pensioen wordt al rekening gehouden met de AOW-uitkering door het gebruik van een franchise. De franchise is het deel van het inkomen waarover geen pensioen wordt opgebouwd in verband met de vanaf AOW-leeftijd te ontvangen AOW-uitkering.

FTK

Financieel Toetsingskader. Het FTK is het onderdeel van de Wvb waarin de wettelijke financiële eisen aan pensioenfonds zijn vastgelegd. Het is opgebouwd rond de principes van marktwaardering, risico-gebaseerde financiële eisen en transparantie.

Kostendeekkende premie

Pensioenfondsen zijn verplicht om een kostendeekkende premie te berekenen. De kostendeekkende premie fungeert als (wettelijk) ijkpunt bij de beoordeling van de feitelijke premie die het pensioenfonds in rekening brengt. Het premiebeleid is een van de belangrijke sturingsmiddelen van een pensioenfonds. Door een adequate prijsstelling wordt voorkomen dat het pensioenfonds op voorhand te maken krijgt met tekorten.

Langlevensrisico

Het risico waarbij een afname van de sterftkans lager is dan de sterftkans volgens het tarief en een verslechtering van het resultaat laat zien.

NCW

Netto contante waarde. De som van de contante waarden van toekomstige kasstromen en de initiële kasstroom die daarmee verband houdt (bijvoorbeeld een uitgaande kasstroom op het moment van een investering). Op deze manier kunnen de effecten van inkomsten en uitgaven, die op verschillende tijdstippen plaatsvinden, met elkaar worden vergeleken.

Ouderdomspensioen

Maandelijkse uitkering die de deelnemer vanaf de pensioendatum of pensioeningangsdatum tot zijn overlijden ontvangt.

Partnerpensioen

Periodieke uitkering aan de partner van de deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde die wordt uitgekeerd na het overlijden van de deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde.

Partner

De persoon met wie de deelnemer, de gewezen deelnemer of gepensioneerde gehuwd is; of

De persoon met wie de deelnemer, de gewezen deelnemer of gepensioneerde een bij de burgerlijke stand geregistreerd partnerschap is aangegaan; of

De persoon met wie de deelnemer, de gewezen deelnemer of gepensioneerde samenwoont, mits:

- 1 de deelnemer, de gewezen deelnemer of gepensioneerde en de partner beiden ongehuwd zijn en geen geregistreerd partnerschap zijn aangegaan met een derde; en
- 1 de partner geen bloed- of aanverwant in de rechte lijn is van de deelnemer, de gewezen deelnemer of gepensioneerde; en
- 1 de deelnemer, de gewezen deelnemer of gepensioneerde en de partner gedurende ten minste een half jaar aantoonbaar een gezamenlijke huishouding voeren en ten overstaan van een notaris een samenlevingsovereenkomst hebben getekend.

Pensioenfederatie

De overkoepelende belangenbehartiger van de Nederlandse pensioenfondsen.

Pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen.

Pensioengerechtigde

De persoon die op grond van de pensioenregeling een pensioen van het pensioenfonds ontvangt.

Pensioengrondslag

De basis voor de berekening van de hoogte van de pensioenen: het beroepsinkomen minus de franchise.

Pensioenoverzicht

Jaarlijks overzicht van alle pensioenrechten en -bedragen die de deelnemer tot dan toe heeft opgebouwd en nog gaat opbouwen binnen de pensioenregeling.

PFG (Pension Fund Governance)

De manier waarop het pensioenfonds is georganiseerd (structuur) en de verantwoordelijkheden worden uitgevoerd (processen).

Premie

Het bedrag dat een deelnemer jaarlijks moet betalen op basis van de pensioenregeling.

PVI

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

PW

Pensioenwet.

Reële dekkingsgraad

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële graad van 100% wil zeggen dat het fonds volledig kan indexeren met de prijsinflatie conform een toekomstbestendig indexatiebeleid. Een toekomstbestendig indexatiebeleid houdt in: er mag geïndexeerd worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.

Indexatie is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze indexatie ook in de toekomst te kunnen verlenen.

RTS

Rentetermijnstructuur. De RTS is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds. Een normale RTS laat een stijgend verloop zien omdat de korte (spaar-)rente doorgaans lager is dan de langere (kapitaalmarkt-)rente. Als iemand zijn geld voor een langere periode uitleent, eist hij een hogere vergoeding dan bij een lening over een korte termijn.

SPD

Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen

Statuten

De statuten van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen

SZW

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

UFR

Ultimate Forward Rate. De UFR is een berekende rekenrente na het laatste liquide punt in de rentemarkt. Het is daarmee een risicovrije rekenrente voor langjarige contracten, waarvoor wegens de lange looptijd onvoldoende handel in bestaat.

VO

Verantwoordingsorgaan

Wezenpensioen

Uitkering die de kinderen van de deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde ontvangen na het overlijden van deze deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde.

Wtp

Wet toekomst pensioenen

Wvb

Wet verplichte beroepspensioenregeling

WIA

Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen

BIJLAGE IV

Periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, eerste alinea, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: **Pensioenregeling Stichting pensioenfonds voor de Dierenartsen**   Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): **7245001TIF29FKON3223**

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een ecologische of sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaan om een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

●● ☐ Ja	●○ ☒ Nee
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling gedaan: %	☒ Dit product promootte ecologische/sociale (E/S-) kenmerken. Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het 10,73% duurzame beleggingen
☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden	☒ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden
☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden	☒ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: %	☐ met een sociale doelstelling
	☐ Dit product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Dit financiële product (hierna: deze Pensioenregeling) promoot de volgende ecologische en sociale kenmerken:

Uitsluitingsbeleid. De volgende investeringen zijn uitgesloten, zie voor meer detail het uitsluitingsbeleid van het pensioenfonds

<https://www.pensioenfondsdiereartsen.nl/vermogensbeheer/beleeringsbeleid>:

- ondernemingen die met hun gedrag structureel de normen schenden van de UN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten (UN Guiding Principles on Business & Human Rights), zoals mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie;
- landenuitsluitingsbeleid en bijbehorende staatsbedrijven.

Overige opmerkingen bij de ecologische of sociale kenmerken van deze Pensioenregeling:

De Pensioenregeling belegt met name in beleggingsinstellingen. Enkele beleggingsinstellingen (zoals Aandelen Wereld (Ontwikkelde Markten) hanteren een uitsluitingsbeleid ten aanzien van:

- Controversiële wapens
- Ondernemingen die met hun gedrag structureel de normen schenden van de UN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten (UN Guiding Principles on Business & Human Rights), zoals mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie
- Bepaalde fossiele brandstoffen zoals steenkolen en teerzandolie

Deze rapportage meet mogelijke exposures naar de uitsluitingscriteria zoals deze zijn opgenomen in het uitsluitingsbeleid van het pensioenfonds.

● *Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?*

Om te bepalen of de Pensioenregeling voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken, wordt gekeken naar de volgende duurzaamheidsindicatoren:

- Uitsluitingsbeleid. Het percentage beleggingen dat op de lijst van uit te sluiten ondernemingen en/of landen staat ten behoeve van het uitsluitingsbeleid. Middels het uitsluitingsbeleid streeft de Pensioenregeling na dat er geen investeringen plaatsvinden in ondernemingen en/of landen die niet aan de vooraf vastgestelde normgrenzen voldoen. In 2022 en 2023 hebben er zich geen breaches voorgedaan in de beleggingsfondsen van Achmea IM en de discretionair beheerde mandaten. In 2023 kan er binnen andere beleggingsfondsen exposure zijn geweest naar de uitsluitingscriteria van het pensioenfonds, omdat beleggingsfondsen eigen uitsluitingscriteria toepassen, maar dit is niet het geval geweest.

Indicator	Waarde 2023	Waarde 2022
Exposure naar normschenders (%)	0,00	0,00
Exposure naar hoogrisicolanden en staatsbedrijven (%)	0,00	n.v.t.

Duurzaamheids-
indicatoren meten
hoe de ecologische of
sociale kenmerken
die het financiële
product promoot,
worden
verwezenlijkt.

● *... en in vergelijking tot voorafgaande perioden?*

Ten opzichte van 2022 zijn er geen significante wijzigingen geweest.

- Uitsluitingsbeleid. Evenals vorig jaar is er binnen de beleggingen geen exposure naar de uitsluitingscriteria van het pensioenfonds.

● *Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?*

Zoals opgenomen in de relevante precontractuele informatieverschaffing, heeft het pensioenfonds geen minimum commitment afgegeven naar duurzame beleggingen. De Pensioenregeling heeft echter in de gegeven referentieperiode wel degelijk belegd in duurzame beleggingen, zowel in green bonds als in duurzame aandelen en bedrijfsobligaties.

Green bonds

De belangrijkste doelstellingen van de duurzame beleggingen zijnde green bonds volgens het beoordelingskader van de ESG dienstverlener, hebben betrekking op:

- Mitigatie van klimaatverandering. Het proces om de stijging van de gemiddelde mondiale temperatuur te beperken tot beduidend minder dan 2 °C en de inspanningen voort te zetten om de temperatuurstijging te beperken tot 1,5 °C boven het pre-industriële niveau, zoals vastgelegd in de Overeenkomst van Parijs inzake klimaatverandering. Vermeden CO2-emissies is de meest relevante en gangbare kwantitatieve indicator voor het meten van de bijdrage van de duurzame beleggingen van dit Fonds aan klimaatmitigatie. De Beheerder baseert zich op de gerapporteerde informatie, inclusief impact cijfers van de uitgevende instelling. Wanneer de impactrapportage niet volledig is of onduidelijk is, proberen wij meer informatie te verkrijgen van de uitgevende instelling. De totale vermeden CO2-emissie van het Fonds bedroeg over 2023 2.447 ton.

Duurzame aandelen en bedrijfsobligaties

De belangrijkste doelstellingen van de duurzame beleggingen aandelen en/of obligaties hebben betrekking op:

- Mitigatie van klimaatverandering. Het proces om de stijging van de gemiddelde mondiale temperatuur te beperken tot beduidend minder dan 2 °C en de inspanningen voort te zetten om de temperatuurstijging te beperken tot 1,5 °C boven het pre-industriële niveau, zoals vastgelegd in de Overeenkomst van Parijs inzake klimaatverandering.

- Adaptatie aan klimaatverandering. Het proces van aanpassing aan de daadwerkelijke en verwachte klimaatverandering en de gevolgen daarvan. Momenteel is er, gezien de grote diversiteit van activiteiten, duurzame gebouwen en aanpassingen in infrastructuur, nog geen vergelijkbare en aggregerbare indicator beschikbaar voor het meten van de bijdrage van de duurzame beleggingen van dit Fonds aan klimaatadaptatie. In de EU-taxonomie is bepaald welke investeringen in economische activiteiten op basis van zes milieudoelstellingen, waaronder klimaatadaptatie, als ecologisch duurzaam kunnen worden bestempeld. Investerings in bedrijven waarvan minimaal 20% van de omzet voldoet aan de criteria zoals opgenomen in de EU taxonomie, worden als duurzame belegging gezien.

We verwachten dat er steeds meer data beschikbaar komt met betrekking tot de impact van klimaatadaptatie zodat we de bijdrage van de duurzame beleggingen aan klimaatadaptatie zorgvuldig kunnen meten.

Het pensioenfonds heeft geen beleggingen met een sociale duurzaamheidsdoelstelling.

● *Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologisch of sociaal duurzame beleggingsdoelstellingen?*

De duurzame beleggingen mogen geen significante schade toebrengen aan ecologische of sociaal duurzame beleggingsdoelstellingen. Dit is gewaarborgd door alle potentieel duurzame beleggingen, green bonds en aandelen en/of bedrijfsobligaties te beoordelen aan de hand van het Achmea IM beoordelingsraamwerk waaronder het Achmea IM Green Bond raamwerk (hierna: raamwerk) en de EU-criteria voor ecologisch duurzame beleggingen. Daar bovenop is een screening op controverses uitgevoerd.

Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

De duurzame beleggingen van deze pensioenregeling hebben als doel een positieve impact te realiseren door middel van doelinvesterings in green bonds of via beleggingen in aandelen en bedrijfsobligaties. De ESG-dienstverlener beoordeelt of de uitgegeven green bonds, de aandelen en bedrijfsobligaties voldoen aan het raamwerk. Daarnaast is via het uitsluitings- en engagementbeleid rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten, zoals hieronder beschreven wordt.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

Ja. Het pensioenfonds heeft ondernemingen uitgesloten die met hun gedrag structureel de normen schenden van de UN Global Compact, OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, zoals mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie.

In de EU-taxonomie is het beginsel 'geen ernstige afbreuk doen' vastgesteld. Dit houdt in dat op de taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke EU-criteria.

Het beginsel 'geen ernstige afbreuk doen' is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstig afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

De Pensioenregeling houdt rekening met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren, zoals gedefinieerd in de EU-regelgeving. Deze ongunstige effecten en de ondernomen acties worden in de tabel hieronder toegelicht. Het pensioenfonds heeft zich gecommitteerd aan het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)-convenant en daarmee aan de OESO-richtlijnen en de United Nations Guiding Principles (UNGPs). We gebruiken het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers als leidraad bij de selectie, engagement en monitoring van onze beleggingen. Onze ESG-dienstverlener screent de portefeuille op de eventuele negatieve impact van beleggingen en prioriteren vervolgens de meest ernstige impacts (op basis van zwaarte, reikwijdte en onomkeerbaarheid en waarschijnlijkheid). Zie voor meer informatie ook het MVB-beleid van het pensioenfonds.

Op de website en in het jaarverslag rapporteren wij over de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren.

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Belangrijkste ongunstige effecten (PAI-indicatoren)	Toelichting	Genomen maatregelen
Blootstelling aan ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Winning steenkolen en teerzandolie. Met een omzetsgrens van >5%	Uitsluiten
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Uitsluiten van normschenders	Uitsluiten (Het op voorhand identificeren van bepaalde sectoren en producten of specifieke landen waar de Beheerder niet in wil beleggen.) en Normatief engagement (de dialoog aangegaan met ondernemingen die de UN Global Compact, OESO

Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clustermunitie, chemische wapens en biologische wapens)	Uitsluiten van producenten van controversiële wapens	richtlijnen voor multinationale ondernemingen en UN Guiding Principles on Business and Human Rights (dreigen te schenden.) Uitsluiten (Het op voorhand identificeren van bepaalde sectoren en producten of specifieke landen waar het Pensioenfonds niet in wil beleggen)
Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten	Uitsluiten van landen met schendingen van sociale rechten (absoluut aantal en relatief aantal gedeeld door alle landen waarin is belegd), als bedoeld in internationale verdragen en overeenkomsten, beginselen van de Verenigde Naties en, in voorkomend geval, nationaal recht	Uitsluiten (Het op voorhand identificeren van bepaalde sectoren en producten of specifieke landen waar de Beheerder niet in wil beleggen.)

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste beleggingen	Sector	% Activa	Land
CBRE GLOBAL ALPHA FUND CT3 TPI DIS	Overig	11,4	Nederland
Dynamic Credit Dutch Mortgage Fund inzake SPD	Overig	7,4	Nederland
Netherlands government 0% 15/01/2026	Overheden	3,9	Nederland
AeAM Dutch Mortgage Fund	Overig	3,8	Nederland
Stichting PVF Particuliere Hypotheekfonds	Overig	3,6	Nederland
CBRE Dutch Residential Fund	Overig	1,9	Nederland
Stadt Koeln	Overig	1,6	Duitsland
The Dutch State Treasury Agency	Overig	1,5	Nederland
Dutch Urban Living Venture	Overig	1,4	Nederland
BNP_ERX_OF20_VM	Overig	1,4	Frankrijk
CCP JP Morgan - LCH Variation Margin	Overig	1,3	Verenigd Koninkrijk
BAR_ERX_OF30_VM	Overig	1,3	Verenigd Koninkrijk
BAR_ERX_OF20_VM	Overig	1,3	Verenigd Koninkrijk
JPM_ERX_OF30_VM	Overig	1,2	Verenigd Koninkrijk
Netherlands Government 0% 15/01/2024	Overheden	1,2	Nederland

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: 2023

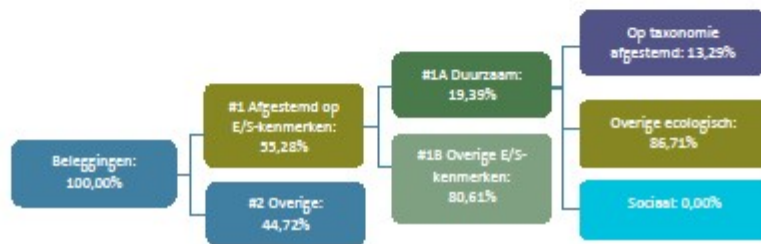

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen was 10,73%.

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

● **Hoe zag de activa-allocatie eruit?**

#1 Afgestemd op E/S-kenmerken omvat de beleggingen van het financiële product die worden gebruikt om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en die evenmin als duurzame belegging gelden.

De categorie #1 Afgestemd op E/S-kenmerken omvat:

- De subcategorie #1A Duurzaam omvat duurzame beleggingen met ecologische of sociale doelstellingen.
- De subcategorie #1B Overige E/S-kenmerken omvat beleggingen die op de ecologische of sociale kenmerken zijn afgestemd, maar die niet als duurzame belegging gelden.

● **In welke economische sectoren werd belegd?**

Sector	% van portefeuille
Overheden	17,2
Software & Diensten	2,0
Farmaceutica, biotechnologie en levenswetenschappen	1,9
Technologie Hardware & Apparatuur	1,8
Financiële instellingen	1,8
Financiële diensten	1,8
Banken	1,7
Consumenten diensten	1,7
Energie	1,7
Overig	68,4

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor fossiel gas emissiegrenswaarden

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Van de duurzame beleggingen met een ecologische milieudoelstelling mitigatie was 13,29% afgestemd op de EU-taxonomie.

en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor kernenergie bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

Voor de green bonds die beoordeeld zijn door de ESG-dienstverlener is het percentage afgestemd op de EU-taxonomie volledig gebaseerd op de doelstelling klimaatmitigatie.

Voor aandelen en/of bedrijfsobligaties is:
-1,33% afgestemd op de doelstelling klimaatmitigatie
-0,00% afgestemd op de doelstelling klimaatadaptatie.

De ESG-dienstverlener beoordeelt voor de green bonds in hoeverre deze voldoen aan EU Taxonomie criteria. Voor green bonds wordt gekeken naar de beschikbare, publieke, informatie op de website van de uitgevende instelling, zoals de Second Party Opinion, het Green Bond Framework en het Impact report. Nieuwe uitgevende instellingen die nog geen informatie beschikbaar stellen op de website, worden benaderd met vragen over de exacte afstemming op de EU-taxonomie. Op deze manier komt er steeds meer data beschikbaar. Naar aanleiding van de inwerkingtreding van de SFDR (Level 2) verwachten wij dat er steeds meer informatie beschikbaar zal komen.

Voor het vaststellen van de percentages afstemming op de EU-taxonomie wordt voor aandelen / bedrijfsobligaties gekeken naar de beschikbare data van MSCI.

De gerapporteerde percentages zijn op bovenstaande wijze vastgesteld of afkomstig van een onafhankelijke dataverstrekker, in dit geval de dataprovider die uitgaat van door de ondernemingen gerapporteerde data op taxonomie alignment. Hierop is geen aanvullende betrouwbaarheidsverklaring van een accountant afgegeven of een toetsing uitgevoerd.

● **Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie¹ voldoen?**

Ja:

In fossiel gas In kernenergie

Nee

¹ Activiteiten in de sectoren fossiel gas- en/of kernenergie zullen alleen aan de EU-taxonomie voldoen indien zij bijdragen aan het beperken van klimaatverandering ("klimaatmitigatie") en geen ernstige afbreuk doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie -zie de toelichting in de linker marge. De uitgebreide criteria voor economische activiteiten in de sectoren fossiel gas en kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen, zijn vastgelegd in Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 van de Commissie.

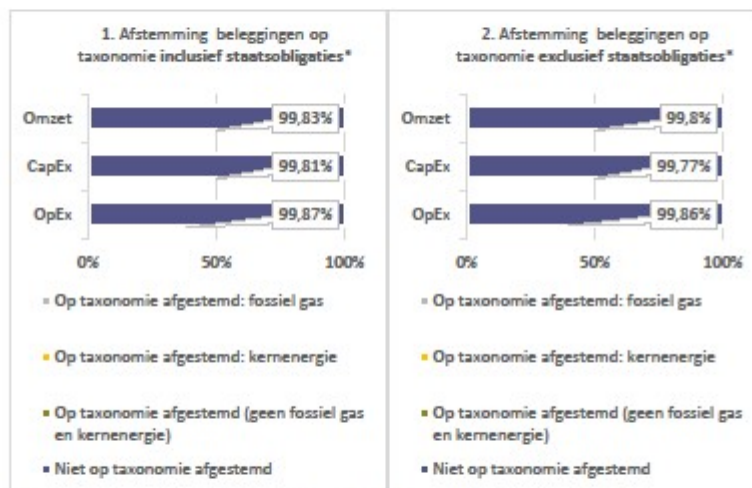
Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten waarin is belegd, weergeeft;
- de kapitaaluitgaven (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de operationele uitgaven (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weergeven.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

Transitiesactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissie-niveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

De onderstaande diagrammen geven in het grijs, oranje en groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties* op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties weer, terwijl het tweede diagram alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd.

*In deze diagrammen omvat "staatsobligaties" alle blootstellingen aan overheden.

Data omtrent Taxonomy alignment wordt voor de green bonds die beoordeeld zijn door de ESG-dienstverlener gebaseerd op documentatie van de uitgevende partij en de Second Party Opinion. Een onderverdeling naar Omzet, CapEx, OpEx wordt voor deze green bonds niet gemaakt in:

- Rapportages van de uitgevende organisatie,
- Second Party Opinion (dit document wordt gebruikt om vast te stellen of iets een green bond is in combinatie met de beoordeling van de ESG-dienstverlener)
- Bloomberg

Aangezien de ESG-dienstverlener zich baseert op onafhankelijke informatie, welke niet beschikbaar is op dit moment, tonen bovenstaande grafieken voor Green bonds dan ook geen uitsplitsing naar Omzet, CapEx of OpEx.

Voor overige duurzame beleggingen is data over Taxonomy alignment en de uitsplitsing naar Omzet, CapEx of OpEx afkomstig van de onafhankelijke dataprovider.

● **Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?**

Het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten was 0,06%.

● **Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?**

In de voorgaande periode is nog niet gerapporteerd over duurzame aandelen en bedrijfsobligaties. Daarom kan hiervoor geen vergelijking gemaakt worden met de vorige periode.

 zijn duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die geen rekening houden met de criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

Het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet waren afgestemd op de EU-Taxonomie, was 86,71%.

Er wordt ook belegd in duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet zijn afgestemd op de taxonomie. Ondernemingen kunnen duurzame doelstellingen hebben, maar niet verplicht en/of in staat zijn om te voldoen aan de rapportageverplichtingen van de taxonomie.

Het raamwerk neemt, naast EU Taxonomie alignment, meerdere criteria in acht om een aandeel en een bedrijfsobligatie te beoordelen. Het raamwerk voor aandelen en bedrijfsobligaties gebruikt ook vereisten tot wetenschappelijk aantoonbare emissiereductiedoelstellingen en tot een lagere CO2-uitstoot dan het sub industrie gemiddelde.

Het raamwerk op green bonds neemt, naast EU Taxonomie alignment, meerdere criteria in acht om een green bond te beoordelen. Het raamwerk volgt de ICMA Green Bond Principles. Daarnaast gebruikt het raamwerk de richtlijnen (taxonomie) van het Climate Bonds Initiative voor het beoordelen van de duurzaamheid van te financieren activiteiten. Zo wordt de kwaliteit van green bonds beoordeeld. Bonds worden afgekeurd indien de algemene strategie van het bedrijf inconsistent is met het uitgeven van een green bond, het milieuvoordeel discutabel is (niet conform CBI taxonomie) en niet alle te financieren activiteiten kwalificeren als 'duurzame belegging' conform SFDR. Daarnaast is data omtrent taxonomie alignment op dit moment nog beperkt beschikbaar.

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

Het aandeel van sociaal duurzame beleggingen was 0%.

Welke beleggingen zijn opgenomen in 'overige'? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

De beleggingen die onder '#2 overige' zijn opgenomen bestaan voor het grootste deel uit beleggingsfondsen. Over deze beleggingsfondsen kan de ESG-dienstverlener geen e/s kenmerken meten. Daarnaast zijn onder 'overige' liquiditeiten opgenomen. Het streven is om het percentage liquide middelen zo klein mogelijk te houden. De beleggingen zijn bedoeld om de portefeuille efficiënt te beheren of rendement te behalen. Er bestaan geen ecologische of sociale minimumwaarborgen.

Een overzicht van alle type beleggingen onder overige is opgenomen in onderstaande tabel.

Type belegging	% van "overige"
Fondsen	67,3
Liquiditeiten	52,0
Overig	4,1
Alternatieve beleggingen	0,3
Derivaten	-23,7

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

Gedurende 2023 zijn onderstaande maatregelen getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken:

Engagement; de vermogensbeheerder van het pensioenfonds is in gesprek gegaan met ondernemingen waarin wordt belegd middels normatief en thematisch engagement. Het doel van het Normatieve engagementprogramma is structurele schendingen van internationale normen te stoppen of te voorkomen. Bij Thematisch engagement staan niet de ondernemingen centraal die normen schenden, maar juist ondernemingen die zowel financieel als maatschappelijk op bepaalde thema's hun prestaties kunnen verbeteren.

Stemmen; daarnaast hebben de vermogensbeheerders van het pensioenfonds actief gebruik gemaakt van aandeelhoudersrechten om lange termijn waarde creatie te bevorderen bij de ondernemingen waarin wordt belegd.

Zie voor meer informatie de MVB documentatie op de website.

Referentie-benchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken verwezenlijkt die dat product promoot.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Niet van toepassing. Met dit financieel product wordt de gehele Pensioenregeling bedoeld. Er is geen alomvattende referentiebenchmark op het niveau van de Pensioenregeling om te bepalen of de Pensioenregeling is afgestemd op de ecologische en/of sociale kenmerken die het promoot.

● *Waarin verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?*

Niet van toepassing.

● *Hoe heeft dit financiële product gepresteerd wat betreft de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische of sociale kenmerken?*

Niet van toepassing.

● *Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?*

Niet van toepassing.

● *Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?*

Niet van toepassing.